

3. – A KISEBBSÉGPOLITIKA MINT ÁLLAMBIZTONSÁGI KÉRDÉS

54.

Intézkedések a Magyarországról érkező nacionalista és irredenta személyek ellenőrzésére vonatkozóan

Bukarest, 1978. szeptember 8.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság

I. Igazgatóság

Szigorúan titkos – 120/00413215, 1978. szeptember 8.

A Securitate vezetőjének figyelmébe

Annak érdekében, hogy megfelelőképpen ellenőrizhessük az országba bejövő és innen távozó, „Hilda”¹ területéről származó, nacionalista-irredenta tevékenységgel gyanúsított idegen személyeket, az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetősége a következőket rendelte el:

A határátkelőhelyek ellenőrző pontjainál figyelmesen ellenőrizzék az országba bejövő/kimenő idegen állampolgárokat, megelőzendő a nacionalista-irredenta tartalmú nyomtatványok behozatalát. Minden olyan esetben, amikor hasonló anyagokat fedeznek fel, tartsák vissza azokat, az ellenőrző pontok pedig jelentsék az esetet a Belügyminisztérium megfelelő megyei felügyelőségénél, továbbá az I. Igazgatóságnál és az Útlevel-ügyosztálynál, amelyek majd átveszik megoldásra az ügyet.

A „Hilda”-beli, nacionalista-irredenta tevékenységgel gyanúsított idegen állampolgárokat az I. Igazgatóság segítségével foglalják jegyzékbe. Az Igazgatóság elemzi a megyei felügyelőségek javaslatait és biztosítja az illető személyek adatainak közlését az Útlevel-ügyosztálynak, hogy a határátkelőhelyek ellenőrző pontjainál a megfelelő intézkedéseket hozhassák meg.

Az elrendelték végrehajtása érdekében kérjük, hogy f. é. szeptember 25-ig küldjék el nekünk a jegyzékbe foglalandó személyekre vonatkozó javaslataikat. Az illető személyek kiválasztása megfelelő igényességgel kell hogy történjen, nyomós okok alapján, valamint figyelembe véve a normatív iratok előírásainak alkalmazására való útmutatás (útlevellel, vízummal és állampolgársággal kapcsolatos tevékenységek szabályozása, 1977. dec. 20./001250. sz.) 148. és 150. §-ának meghatározásait (azonosító adatok stb.).

Javaslataik minden utólagos módosítását vagy kiegészítését közölgék velünk, hogy továbbíthassuk az Útlevel-ügyosztálynak.

1 Az állambiztonsági iratokban Magyarország is fedőnevet kapott – akárcsak a természetes személyek –: általában Helgának, néha pedig Hildának nevezték.

Ugyanakkor kérjük, hogy közöljék velünk azoknak a nacionalista-irredenta tartalmú műveknek vagy kiadványoknak a címeit, amelyekről tudomást szereznek, hogy továbbíthassuk azokat az Útlevel-ügyosztályhoz, megakadályozandó az országba való behozatalukat.

A Főigazgatóság vezetője, Dumitru Tăbăcaru vezérőrnagy
Osztályvezető, Stelian Popescu ezredes

Belügyminisztérium – Az útlevelekért, az idegenek nyilvántartásáért és a határátkelés ellenőrzésért felelős igazgatóság²

Nr. S.5/606/0683.296, 1978. augusztus 15. – Titkos

Tudor Postelnicu államtitkár elvtárs, az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetőjének figyelmébe

Jelentéstevő: Romeo Popescu vezérőrnagy, az Igazgatóság vezetője

A jelentés tárgya: javaslat olyan intézkedésekre, melyek lehetővé tennék a „Hilda” területéről származó, nacionalista-irredenta tevékenységgel gyanúsított idegen állampolgárok határátlépésének ellenőrzését.

Annak a cselekvési programnak megfelelően, mely a belügyminisztériumi szervezeteknek a nacionalista-irredenta cselekedetek leküzdésére irányuló tevékenységét hivatott tökéletesíteni, s amelyet önök elfogadtak, a következő intézkedéseket javasoljuk a „Hilda” térségből származó, nacionalista-irredenta tevékenységgel gyanúsított idegen állampolgárok határátlépésének ellenőrzésére:

1. A határátkelőhelyek ellenőrző pontjai gondosan ellenőrzik a „Hilda” térségből származó idegen állampolgárok határátlépését, hogy megakadályozzák a nacionalista-irredenta nyomtatványok behozatalát. Minden olyan esetben, amikor hasonló tartalmú nyomtatványokat fedeznek fel, azokat visszatartják, az ellenőrző pontok pedig jelentik az esetet a Belügyminisztérium megfelelő megyei felügyelőségénél, továbbá az I. Igazgatóságnál és az Útlevel-ügyosztálynál, akik átveszik megoldásra az ügyet.

2. Az Állambiztonsági Főigazgatóság I. Igazgatósága a megfelelő részleg segítségével elemezze újra az összes nacionalista-irredenta tevékenységgel gyanúsított idegen állampolgár helyzetét és biztosítsa a továbbiakban ezek személyes adatainak közlését az Útlevel-ügyosztálynak, hogy a határállomások ellenőrző pontjainál jegyzékbe vehessék őket s így gondosan ellenőrizhessék a náluk levő tárgyakat.

---

2 A köznyelvben 'Securitate'-nak ismert államvédelmi szerv (Direcția Generală a Securității Statului – Állambiztonsági Főigazgatóság) a Belügyminisztérium kötelékében működött. A Főigazgatóság egyik osztálya volt a *Direcția pt. Pașapoarte, evidența străinilor și controlul trecerii frontierei*, amelyet a továbbiakban *Útlevel-ügyosztály*-nak rövidítünk.

3. Bizonyos hibák megelőzése végett – amelyeket a román határvédelmi szervek követhetnek el a nyomtatványok visszatartásakor, és ami panasztételre adhatna okot –, hasznos lenne, ha az I. Igazgatóság közölné az Útlevel-ügyszálllyal azoknak a nyomtatványoknak a jegyzékét, amelyeknek a behozatala tilos, ők pedig eljuttatják a listát a határátkelőhelyekre.

Az Igazgatóság vezetője

Romeo Popescu őrnagy

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 1. 15–18. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

55.

„Iorgu” ügynök jelentése a Magyar Népköztársaságban tett látogatás során tapasztaltokról

Arad, 1985. október 24.

Forrás: „Iorgu”

Átvette: V. Mester, százados

Arad, 1985. október 24. - Nr. X2/0025; Szigorúan titkos

Tájékoztató jegyzék

Tájékoztatom önöket, hogy a Magyar Népköztársaságban tett látogatás során megállapítottam, hogy a romániai turistákkal szemben ugyancsak tartózkodóak. A boltokban, piacon vagy bármely olyan helyen, ahol románul kérnek valamit, visszautasítóan viselkednek, akár a sovinizmusig menve. Ha a valutaváltó irodában (IBUSz) román szót hallanak, egészen egyszerűen visszautasítják az iratokat és nehezen adják meg a legalapvetőbb magyarázatokat is.

Továbbra is bizonyos fensőbbeséggel kezelik a náluk fennálló állapotokat, főképp ami az élelmezést és az energiaforrásokkal (benzin, gázolaj, villanyáram stb.) való ellátottságot illeti.

Egyenesen azzal dicsekednek, hogy saját kezüleg tudják szabályozni a lakásokban a hőmérsékletet, továbbá a mezőgazdaságban és más szektorokban történő gazdálkodással, munkával, jövedelmekkel, a munkaidőn kívüli kereseti lehetőségekkel. Ennek alapján megállapítható, hogy az állampolgárok zöme nagyon elégedett a személyes problémák megoldásával és fenntartják, hogy mindez az állami vezetőség közvetlen és állandó gondoskodásának köszönhető.

Ugyanakkor - vezetőségük felmagasztalásával párhuzamosan -, olyan megjegyzéseket tesznek, amelyek sértik a román hazafias érzelmeket: azt tartják, hogy a mi vezetőségünk nem törődik ugyanezekkel a kérdésekkel. Sőt, megjelent valamilyen általánosnak mondható meggyőződés közöttük, miszerint a két vezetőség között bizonyos nézeteltérések állnának fenn...

Figyelemre méltó, hogy az ottani (méhkeréki) románok között is olyan hírek terjengnek, miszerint a mi vezetőségünk legutóbbi látogatásán „Debrecenben elhangzottak bizonyos ígéretet, amelyeket a román vezetés állítólag nem tartott be, Nagyváradon pedig a magyar vezetőség nem is volt hajlandó a tárgyalásra”.

Miközben próbáltam kideríteni, hogy miről is van szó, Orosz Sándortól, a sarkadi cukorgyár munkásától a következőket hallottam: „Nem mondták pontosan, hogy milyen nézeteltérésekről volt szó, de az biztos, hogy valami a romániai magyarokkal kapcsolatban.” Mivel már hosszabb ideje ismerem és elég komolynak tartom őt, beszélgettünk szabadságról, jogokról, a hazánk állampolgárai közötti, megkülönböztetés nélküli egyenlőségről. Konkrétan azt is említettem, hogy lépten-nyomon tapasztalható, hogy vezetői és felelősségteljes állásokba bármely

állampolgár kerülhet, nemzetiségre való tekintet nélkül. Ő maga erősítette meg azt, hogy „Marosvásárhelyen, Kolozsváron, Nagyváradon személyesen győződhetett meg arról, hogy biztosítottak ezek a szabadságjogok, és ő sem érti, miért van szó diszkriminációról.”

A román turistákkal szembeni magatartással kapcsolatban megfigyelhető, hogy a szomszédos ország hatóságai pontos utasításokkal rendelkeznek annak érdekében, hogy megelőzzék és visszaszorítsák az engedély nélküli, és az engedélyezett területeken kívüli árusításokat. Azok, akik az utcán, boltokban, piacokon árulnak, nem csak a javaik elkobzásának teszik ki magukat, hanem büntetést is kockáztatnak, vagy azt, hogy idő előtt hazaküldik őket.

Egy másik kellemetlenség, hogy a mi turistáinkat szigorúan ellenőrzik a vámnál és nem szabad behozniuk bizonyos élelmiszereket, elsősorban kávé, margarint, vaj, csokoládét stb. Az övéiket ellenben beengedik hozzánk sokféle hasonló termékkel, holott világos, hogy törvénybe ütköző céllal hozzák azokat, ami legalábbis hasonló bánásmódot érdemelne az illetékes szervek részéről.

Az ottani románok helyzetével kapcsolatban arra figyelhetünk fel, hogy sokan arra törekednek, hogy minél nagyobb jövedelemhez jussanak: sokat dolgoznak, főképp a zöldségtermesztésben. Ez már egyenesen hagyománnyá vált felfogás, hogy a románok ott nagyon jó földművelők. Még a sajtóban is dicsérik a méhkerékieket és a környékbelieket.

Nem foglalkoznak túl sokat a szellemi életükkel, az igazán román hagyományokkal és szokásokkal. Megelégednek azzal, hogy bizonyos lehetőségeik vannak a gyulai N. Bălcescu Líceumban ezt-azt románul is tanulni. Elmondják, ha van kultúrotthonuk vagy papjuk. Abból tehát, ahogyan terelik őket a gazdasági kérdések felé, világosan kitűnik, hogy az ottani románokat eltérítik a román szellemiség művelésétől. A román nemzetiségűek sorában bizonyosfajta megtévesztés működik, ők pedig – úgy tűnik – összenőttek a félelemmel és a nemtörődömséggel a saját értékeik és hagyományaik megtartása terén, sőt az anyaországgal, az itteni rokonokkal való kapcsolattartásban is.

Ami az életmódot és életszínvonalat illeti, az tapasztalható, hogy majdnem az összes élelmiszer és ipari termék ára folyamatosan növekedik. A középkeresetűek csak ritkán, hetente egyszer engedhetik meg maguknak, hogy húst fogyasszanak – az igen magas árak miatt. Ezzel magyarázható, hogy sokan miért keresnek és vállalnak el bármilyen munkát a munkaidőn kívül, amivel kiegészíthetik a jövedelmüket. Azt mondják, hogy a jövedelmi adó nagyon alacsony; például, akik melegházakat [értsd: zöldségtermesztő fóliasátrakat] állítottak fel a kertjükben, azok nem adóznak. Egy vendéglőtulajdonos évi 20.000 Ft adót fizet, amit alig néhány nap alatt megkeres. Az italt az állam biztosítja nekik. [?] Ezzel szemben egy háromszobás tömbházlakás kifestése 10.000 Ft körül van, egy újonnan épült 3-4 szobás lakás ára pedig elérheti akár az 500.000 Ft-ot is.

Ha pénzügyileg sikerül is tartalékokat felhalmozniuk, az életkörülmények, a lehetőségek terén visszaesés mutatkozik. Ha lenne is rá pénzük, nem vásárolnak

otthon, főleg mikor megtudják, hogy nálunk jó dolgokat szerezhetnek be olcsón. Ez a helyzet például a ruhaneművel és lábbelivel, ami nagyon keresett, ezért aztán az ilyen árukért jönnek át hozzánk – vásárolni.

Megjegyzendő, hogy ők úgy jutnak román pénzhez, hogy átváltják a forintot lejre. Nem szeretnek otthon váltani pénzt, mert akkor a váltás az ők kárukra történik: 1700 Ft-ot fizetnek 1000 lejért. Így inkább a törvénytelen átváltást választják: 1 Ft-ért 1 lejt vesznek, ha találnak hozzá megfelelő partnert. Ennek aztán az a következménye, hogy bizonyos élelmiszereknek hatalmasra nő az áruk (a 16,50 Ft-os Rama margarint akár 30 lejért is árulják), s úgy teremtenek pénzkészleteket maguknak, hogy ruhaneműt, lábbelit vásárolnak, így károsítva meg hazánkat. Ha viszont mi szeretnénk tőlük ruházati cikket, cipőt vásárolni és azt hazahozni, akkor annak a kellemetlen helyzetnek tennénk ki magunkat, hogy leszedik azokat rólunk. Tudomásunk van egy olyan esetről, mikor a magyar vámos egy gyerek lábáról vette le a cipőt.

Arad, 1985. október 24.

Iorgu

Megjegyzés: Az adatokat másolatban vagy szintézis formájában lehet jelenteni az I. Igazgatóságnál. Külföldi látogatása előtt a forrást kiképeztük ellentevékenységre.

Intézkedéseket hozunk a vámellenőrzés szigorítására. Hatékonyabbá tesszük a közreműködést a milícia szerveivel is, azon külföldiek tettenérésére, akik uzsoraáron árusítanak hasonló javakat. Hasznos lenne, ha a vámnál nem engedélyeznék javak, tárgyak, értékek kivitelét, csak abban az értékben, amit az idegen turista bevallott az országba való belépésekor.

A jegyzéket átadni a vezetőségnek!

V. Mester százados [...]

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 3. 19–21. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

56.

Jegyzék a romániai magyar nemzetiség szociális-politikai és gazdasági helyzetének kivizsgálására irányuló tevékenység fokozódásáról, egyes amerikaiak, magyar származású amerikai állampolgárok és észak-amerikai, Bukarestben akkreditált diplomaták részéről

Bukarest, 1976

Belügyminisztérium, I. Igazgatóság – Szigorúan titkos
Jegyzék

1976 tavaszától kezdődően – egyes amerikaiak, magyar származású amerikai állampolgárok és észak-amerikai, Bukarestben akkreditált diplomaták részéről – tapasztalható a romániai magyarság szociális-politikai és gazdasági helyzetének kivizsgálására irányuló tevékenység fokozódása.

Az előző, valamint ez év első felében szerzett információk alapján kitűnik, hogy az amerikaiak növekvő érdeklődését az váltotta ki, hogy a magyar emigránsok az AEÁ-beli emberjogi bizottság égisze alatt nyíltan románellenes rendezvényeket tartottak, ahol közszájon forgott a hazánkbeli magyar nemzetiségűek állítólagos elnyomásának témája.

A Bukarestben akkreditált AEÁ-beli diplomatáknak és a hivatalosan vagy turistaként hazánkba érkező amerikai állampolgároknak az erdélyi „magyar kisebbség”-ről való adatgyűjtését azzal indokolták, hogy az az AEÁ Kongresszusa meghallgatásainak keretében történik. Ennek célja pedig az lenne, hogy megadják, illetve felfrissítsék a Romániának járó legnagyobb kedvezményt.

A Kolozs és Maros megyékben tett kiszállásaik során szerzett adatok alapján a bukaresti amerikai követség összeállított egy jegyzéket, amelyben beszámoltak – a valóságnak eléggé megfelelően – a magyar származású román állampolgárok helyzetéről.

Az adatok és a Romániával foglalkozó emberjogi bizottság (melynek tagjai magyar származású amerikai állampolgárok, Erdélyből és a Magyar NK-ból elvándorolt magyar emigránsok leszármazottai) reakciós álláspontja közötti különbségek heves negatív reakciót váltottak ki Romániával szemben egyes kongresszusi tagok körében. Ez pedig arra készítette a Külügyminisztériumot, hogy újabb vizsgálatot indítson ebben a témakörben.

F. é. június második felében a bukaresti amerikai követség hivatalnokai – a Külügyminisztériumtól kapott, kritikus hangvételű jegyzék következtében – magyar nemzetiségű hivatalos személyiségeket, tanügyi kádereket, szerkesztőket, írókat, képzőművészeket, protestáns lelkészeket kerestek fel Bukarestben, Kolozs-

váron, Nagyváradon és Szatmáron, akikkel az együtt élő magyar nemzetiségről beszélgettek, mindenkivel a maga szakterülete szemszögéből.

A kérdéssel foglalkozó követségi hivatalnokok között figyelemre méltó John Bruce Tipton politikai tanácsos jelenléte, aki a Securitate adatai szerint egyike volt a chilei államcsíny kezdeményezőinek és vezetőinek. Ez az illető a nagyváradi és kolozsvári beszélgetések végén kifejtette véleményét, miszerint az amerikai magyar emigránsok eltorzítják a valóságot, s megemlítette, hogy ő a jelentésébe beiktatja a valós helyzetet, ami egybevág a „mi nézőpontunkkal” is (utalva a követség előző jegyzékére).

A református lelkészekkel való beszélgetés alkalmával John Bruce Tipton kifejtette, hogy a református egyház szabadon végzi vallásos tevékenységét, a klerikusok mindazon szabadságjogokkal rendelkeznek, amelyekkel bármely román állampolgár.

Ebben a kontextusban tisztázták John Bruce Tipton számára, hogy a magyar nemzetiség egyházai maguk őrzik az irataikat és levéltári értékeiket, cáfolva azt a tendenciózus hírt, amit az amerikai hivatalnok a magyar emigránsoktól vett át, miszerint a román állam elkobozta volna ezeket az értékeket³. – A végén elismerte az általa birtokolt információ provokatív jellegét.

A kolozsvári Állami Magyar Operában tett látogatása alkalmával, felmérve az ottani tevékenységet, megosztotta beszélgetőtársaival azon elképzelését, miszerint az illetékes amerikai hatóságokkal meghívatná oda az operát. Indoklása szerint „az amerikai nézőközönség megállapíthatná, hogy Romániában működik egy magyar nyelvű, nagyon szép repertoárral rendelkező opera”, aminek politikai hatása is lenne.

A bukaresti amerikai nagykövet, szatmári tartózkodása alkalmával, a feleségéhez és Nikolas Burakow III. titkárhoz fordulva azt mondta: „látjátok, nem igaz, amit a kisebbségekről beszélnek”, s akkor meg miért elégedetlenek az amerikai magyar emigránsok?

Deák István az AEÁ-beli Columbia Egyetem tanára 1977. június 24-én elmondta a bukaresti amerikai nagykövetnek, hogy ő maga személyesen tapasztalta Kolozsváron, hogy a magyar nemzetiség helyzete általában véve jó, ezt pedig kifejti majd a Külügyminisztériumhoz intézendő jelentésében is.

A nagykövet egyetértett ezzel a konklúzióval, közben pedig szorgalmazta annak szükségességét, hogy beszélgetőtársa „világosítsa fel az illető szenátorokat az amerikai magyar emigráció propagandájának tendenciózus voltáról”.

Információink szerint András János Grazban (Ausztria) letelepedett magyar emigráns mérnök a következőket közölte bizalmasan egyes átutazó magyar

---

3 „Már 1950-ben, a leltározási törvénnyel nyilvántartásba vették az egyházmegye összes ingó és ingatlan vagyonát, lefoglalták és elvittek minden (keresztelési, házassági, halotti) anyakönyvet az 1875–1895. évekből, és a levéltárak átadását is tervbe vették.” (Marton József: *A Gyulafehérvári Római Katolikus Egyházmegye a 20. században*. Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2014. 249.) – 1974-ben pedig elrendelték a történelmi dokumentumok bejelentését és átadását.

nemzetiségű román állampolgárokkal: „tartsák a kapcsolatot Budapesttel, hogy az hosszú karjával dinamizálja az emigráns, főképp AEÁ-beli szervezeteket, hogy azok rávegyék az amerikai kormányt az oroszokkal való tárgyalásra, meggyőzendő őket a cselekvés fontosságáról, mivel ez az egyetlen megoldási lehetőség a romániai magyarok kérdésében”.

Ugyanezzel a témával kapcsolatban Deák István professzor azt állítja, hogy „Erdély kérdésében a budapesti kormány a magyar emigrációval kollaborál, ötletekkel, különböző anyagokkal és pénzüsszeggel támogatja őket”.

Mivel az AEÁ-beli reakciós emigráció és az amerikai állampolgárok – beleértve a hazánkba látogató diplomatákat is – hasonló módon viszonyulnak az együtt élő magyar nemzetiség kérdéséhez, ez megerősíti a két idegen állampolgár megállapításainak hitelességét, és arra a következtetésre vezet, hogy az érdekelt titkoszolgálatok használják fel a magyar nemzetiséget belső széthúzás előidézésére, a nemzeti uszítás irányába.

A meghozott intézkedéseken kívül az amerikai állampolgárokat és diplomatákat olyan hazai személyekkel kellett kapcsolatba hozni, akik meg tudták magyarázni és be tudták bizonyítani az országunkban fennálló valós helyzetet a vizsgált kérdésben. Hogy a teljes periódust lefedhessük, amikor az amerikaiak a magyar nemzetiség helyzete iránt érdeklődtek, június és július folyamán egyes amerikai kongresszusi képviselőknek leveleket küldtünk, amelyben a feladók különböző formában megcáfolták a reakciós magyar emigráció által terjesztett, ún. elnyomásról szóló rágalmozó híreszteléseket.

A biztonsági szervek folytatják a magyar származású amerikai állampolgárokkal kiépített kapcsolataik megerősítését, hogy befolyásuk alatt és egy, Romániával szembeni helyes állásponton tarthassák őket.

Ugyanakkor néhány intézkedés segítségével próbáljuk kideríteni, hogy a hazaiak és a magyar származású idegen turisták vagy más nyugati állampolgárok között kialakult baráti kapcsolatok nem fednek-e bizonyos külföldi, Románia ellen irányuló titkos akciókat.

Az Igazgatóság vezetője

Dumitru Tăbăcar vezérőrnagy

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 4. p. 20–23. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

Jegyzék a magyar turisták látogatásairól a Bákó és Neamț megyei csángók lakta területeken

Bukarest, 1982. augusztus 28.

100/0046.773, 1982. augusztus 28. – Szigorúan titkos

Jegyzék

Az 1982. nyári szezonban megnövekedett a magyarországi turisták száma a Bákó és Neamț megyei csángók lakta területeken. A látogatók többsége az ottani nacionalista-irredenta körök képviselője.

A látogatások célja összetett, szociológiai-néprajzi vizsgálatot végezni a csángók etnikai származásáról, történelmi fejlődésükről, a román állam által biztosított szabadságjogaikról (vallási jogok is), és különösképpen anyanyelvhasználati lehetőségeikről.

Ezt a tevékenységet – a hatóságok támogatásával – a Magyar NK-beli nacionalista-irredenta körök kezdeményezik és koordinálják, élükön Domokos Pál Péter⁴ nyugalmazott egyetemi tanárral, aki hazánkból származik és a csángókérdés legnagyobb „szakértőjének” tartják. Olyan művek szerzője, melyek ellenkeznek a román történetírás felfogásával, főként a csángók származására és Erdély hovatartozására vonatkozó kérdésekben.

A többségében csángók lakta településekre érkező magyar turisták érdeklődése azt bizonyítja, hogy létezik egy összehangoló tevékenység, melynek célja megfelelő légkört teremteni a magyar nacionalista megnyilvánulásokhoz hazánkban. E tevékenység formái: az irredenta gondolatok támogatása az által, hogy ilyen tartalmú műveket hoznak be és terjesztenek; nyílt bujtogatás, ami által jogokat „követelnek” a magyar együtt élő nemzetiség számára; adatgyűjtés a „csángók magyar származását” valló irredenta tézis alátámasztására, miközben az elrománosításuk miatt vádaskodnak; olyan, Romániával szembeni ellenséges tartalmú anyagok népszerűsítése, melyeket a nyugati magyar reakciós emigráció adott ki diverziós céllal; a román állam gazdasági és nemzetiségi politikájának nyilvánvalóan tendenciózus jellegű tárgyalása.

A magyar turisták – akik vizsgálódni jöttek a csángólakta vidékekre – által szerzett adatokat Domokos Pál Péter gyűjti össze és dolgozza fel. Ezek alapján egy sor Romániával szemben ellenséges tartalmú anyagot bocsát közre, melyeket aztán egyes magyarországi irredenta körök gyűlésein mutat be. Egy részük egyetemi előadásokba is bekerül, vizsgatételként szerepel a történelem és filológia karok fiatal hallgatói számára.

⁴ Domokos Pál Péter (1901–1992), Széchenyi-díjas tanár, történész, néprajzkutató.

A Bákó és Neamț megyékben idén nyáron felfedezett 35 eset közül ezek a jelentősebbek:

- F. é. július 16-18-án Galla Gábor római katolikus pap és testvére, Galla Ferenc tanár mint titkos küldöttek meglátogattak több csángó települést. Jártak Oláh József református lelkipásztornál is, valamint Demşa Martin volt tanítónál (jelenleg segédmozdonyvezető), mindketten bákóiak és nacionalista-irredenta megnyilvánulásaiokról ismertek. Tőlük akartak információt szerezni a lakosság jelenlegi helyzetéről, s annak a lehetőségét vizsgálták, hogy hogyan lehetne megállítani „a csángók elrománosítási folyamatát”.

A két küldött arról számolt be, hogy indulás előtt a következő utasításokat kapták: kerüljenek mindenféle kapcsolatot a román hatóságokkal, ellenőrizték a kikérdezett személyeket, azt a benyomást keltve, hogy csak turistaként jöttek látogatóba, ne szálljanak meg hotelekben, hogy ne legyen nyoma az ott-tartózkodásuknak, valamint hogy a csángó településekre lehetőség szerint megbízható, magyar nemzetiségű román állampolgárok személygépkocsijával szálljanak ki.

F. é. augusztus 5-én Klézse község (Bákó megye) területéről jelezték egy 9 tagú, magyarországi fiatalokból álló csoport jelenlétét, többségük a szombathelyi Pedagógiai Intézet diákja, akik egy sor Románia-ellenes tevékenységbe kezdtek. Ekképpen Orbán Róbert csoportvezető behozott az országba egy rendkívül veszélyes, nacionalista-irredenta tartalmú anyagot, melyet a magyar emigráció szerkesztett 1979-ben, és amelynek címe: Malomkövek között. Levél a román értelmiséghez. Ezt szándékoztak terjeszteni a meglátogatott térségben, és összevetni, hogy a hazánkbeli valós helyzet megfelel-e az illető anyagba foglaltaknak. Három kisebb csoportra oszolva több mint 20 csángót kerestek fel, kikérdezvén őket, hogy ők maguk és gyerekeik ismerik-e a magyar nyelvet, meddig voltak anyanyelvű iskoláik, vannak-e magyar papjaik és milyen nyelven miséznek. A megkérdezetteket arra buzdították, hogy beadványban kérelmezzék a magyar nyelvű iskolák újraindítását, tulajdonképpen arról próbálván meggyőzni őket, hogy ehhez a nemzetiséghez tartoznak és „kérniük kell a jogaikat”. Ugyanebben a kontextusban, nacionalista-irredenta álláspontról tárgyalták Erdély hovatarozásának kérdését is.

Később még három - két, illetve öt személyből, római katolikus papokból, tanárokból és főként egyetemi hallgatókból álló - csoport a fent említett elfoglaltságokon kívül házakat és csángó népviseletbe öltözött helybélieket filmezett, ugyanakkor adatokat gyűjtöttek a térség lakóinak szervezkedésére, hagyományaira, szokásaira és vallásos jogaira vonatkozólag.

Adataink azt bizonyítják, hogy a titkos küldöttek nagyobb részét egyetemi hallgatók, tanárok és római katolikus papok teszik ki, többségük tagja valamilyen, egyetemek és más magyarországi intézmények mellett működő körnek vagy klubnak, valamint, hogy különféle kulturális tevékenységek leple alatt nacionalista-irredenta tevékenységet folytatnak.

A pártszervek előzetes tájékoztatása után 35, ilyen elfoglaltsággal tetten ért magyar állampolgár ellen indult vizsgálati és figyelmeztető eljárás. 12 személynek megszakítottuk az országban való tartózkodását, 5 személy esetében pedig javaslatot teszünk a nemkívánatos személyek listájára való felvételre.

A biztonsági szervek folytatják azoknak a nacionalista-irredenta tevékenységeknek a megelőzését és megghiúsítását, melyeket a Bákó és Neamț megyei csángók lakta területekre látogató titkos megbízottak folytatnak.

1982. augusztus 26.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409. vol. 6. 4-7. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

58.

„Neagu” ügynök jelentése a Budapesten tett látogatásáról

Bukarest, 1983. szeptember 28.

Forrás: „Neagu”

102/NG/18110 – Szigorúan titkos

„Horia” ház – 1983. szeptember 28.

Tájékoztató jegyzék

A forrás tájékoztatása szerint augusztus folyamán háromhetes látogatást tett Budapestre, mely alkalomból néhány ismert személyiséggel beszélgetett a hazánkbeli szociális-politikai viszonyokról.

1. A forrás felkereste a lakásán Domokos Pál Péter néprajzkutatót, akit 1977 óta ismer. A Lăncrănjan könyveivel kapcsolatban kialakult vitákról beszélgettek, valamint magyarországi íróknak erre adott válaszairól. Ezt a párbajt a két ország hatóságainak taktikájaként értékelte, melynek célja a kényes kérdésekről és a gazdasági hiányokról való figyelemelterelés. A komoly történészek – mondja ő – felismerték ezt az indítékot és nem bocsátkoznak vitába.

Domokos Pál Péter panaszkodott továbbá a romániai magyar nemzetiség helyzetéről: elmondta, hogy biztos adatokkal rendelkezik arra vonatkozóan, hogy évről évre folyamatosan csökken az iskolák és művelődési intézmények száma, s a jövőre nézve a felszámolás veszélye fenyegeti ezeket. Szerinte más lett volna a helyzet, ha 1945-ben, a háború végeztével Erdély autonóm és független tartománnyá alakult volna, mert akkor kaptak volna jogokat és képviselőket a vezetőségben, a lakosság számával arányosan. Sajnálja, hogy már idős és nem tehet semmit ebben az ügyben.

A beszélgetések alapján a forrás azt szűrte le, hogy Domokos Pál Péter nem áll állandó kapcsolatban hazánkbeli személyekkel, ingatag egészségi állapota miatt. Elmúlt 80 éves, le van gyengülve, csak hallókészülék segítségével hall, és csak ritkán jár ki a házból. Jelenleg az egyik megyénk, Hargita vagy Kovászna monográfiáján dolgozik. Ugyanakkor elmondta, hogy a két ország közötti ellentétek és viták kontextusában, Franciaországban a magyar emigráció kiadott egy könyvet, válaszként a *Cwînt despre Transilvania* című könyvre, amelyből majd ő is kap egy példányt. Mivel szóba jött Lăncrănjan könyve, pontosabban az a rész, amely a Securitaténak a háború utáni években elkövetett visszaéléseiről szól, Domokos Pál Péter kifejtette, hogy tulajdonképpen a szekuritátés zsidók voltak azok, akik elárasztották ezt az államgépezetet, s kezükbe kaparintván a hatalmat, bosszút álltak a háborúban elszenvedett sérelmeikért.

2. A forrás beszélgetőtársa volt Farkas Ferenc is, 70 év körüli zeneszerző. A vele való beszélgetés fontosabb gondolatai: utalt arra, hogy hazánkban erőltetetten csökkentik a magyar tannyelvű iskolák és osztályok számát, ami a lakosság

körében tömeges elégedetlenséget szül, valamint az is, hogy a trianoni békeszerződés (1919) [*helyesen*: 1920] után Romániában elindult egy magyar nemzetiségellenes kampány.

3. Murányi Róbert, a budapesti Országos Széchényi Könyvtár zenei részlegének vezetője (50 év körüli) azt fejtette ki a forrásnak, hogy irtózik Romániába jönni, mivel több, ismerőseivel folytatott beszélgetésből azt szűrte le, hogy itt a magyar turistákat rossz szemmel nézik, és nem biztosítanak számukra megfelelő körülményeket (élelmezés, elszállásolás, utazás) a szabadság kellemes eltöltése érdekében, márpedig ő ezt nagyon utálja. Ugyanakkor megkérdezte a forrástól, hogy igaz-e az a hír, miszerint nálunk szisztematikusan szüntetik meg a magyar nyelvű iskolákat és művelődési intézményeket. Azt mondta, hogy ezt különböző, Magyarországra látogató személyektől hallotta. Érdeklődött továbbá a forrástól a párt- és állami szervek összetételéről abban az értelemben, hogy mennyire vesznek részt az együtt élő nemzetiségek az ország politikai életében. A forrás objektív válaszokat adott.

A forrás megjegyzi, hogy mindegyik, fent említett beszélgetőtársa előtt szóba hozta a kolozsvári Szócs Géza személyét, de azt mondták, hogy nem ismerik, amiből a forrás azt a következtetést vonta le, hogy Szócs Géza a fiatalabb értelmiségiekre van hatással.

4. A vonaton megismert egy MNK-beli személyt, aki nem árulta el a nevét, amikor viszont szóba jött a mi országunk, elmondta, hogy ismer egy ügyvédet, akinek pontos nyilvántartása van az erdélyi magyar iskolák hosszú évek alatti sorsáról.

Neagu

Megjegyzés – A forrás az ellentevékenységre való felkészítés szerint szolgáltatotta ezeket az adatokat. Domokos Pál Péternek az országunk ellen irányuló tevékenységét régóta ismerjük.

A forrás állandósítja a fenti személyekkel való kapcsolatait, hogy a jövőben újból meglátogathassa őket. A jegyzetet az I. Igazgatóság II. Ügyosztályán (Bukarest) hasznosítják.

Gavrilă Neciu százados

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 6. 10–12. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

59.

Intézkedési terv az „Erdély” akcióban

Bukarest, 1989. június 18.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság – I. Igazgatóság
Nr. 0081401/1989. június 18. – Szigorúan titkos

Intézkedési terv az „Erdély” akcióban

A magyarországi politikai élet fejlődésének kontextusában az ottani és emigráns nacionalista-irredenta körök fokozták az Erdélyt érintő revizionista tevékenységeiket.

Különböző módokon és körülmények között – hivatkozva a romániai magyarok ún. erőltetett asszimilációjára – hangoztatják a trianoni békeszerződés revíziójának gondolatát.

Anélkül, hogy lemondtak volna Erdély Magyarországhoz való csatolásának igényéről, ezzel párhuzamosan hangoztatják egy magyar autonóm tartomány létrehozásának gondolatát is hazánkban. További elképzelések: az 1918-ban egyesült területek szétválasztása és egy független erdélyi állam létrehozása, amelyben – állításuk szerint – minden nemzetiség egyenlő jogokkal rendelkezne.

Azon következtetések alapján, melyeket az Állambiztonsági Főigazgatóság Vezetőségi Tanácsának Végrehajtó Bűrója vont le az 1989. június 9-én végzett elemzésen, az I. Igazgatóság és a vidéki részlegek a legfontosabb kérdésekre összpontosítják figyelmüket, annak érdekében, hogy megismerjék, megelőzzék és megghiúsítsák az állam biztonságára törő, a magyar nacionalista-irredenta elemek által kezdeményezett akciókat.

Ennek értelmében,

1. Június 25-ig az I. Igazgatóság megfelelő ügyosztálya a területi egységek ügyosztályainak vezetőivel közösen kielemezti az összes olyan információt, mely egyes hazai és külföldi irredenta elemek szándékaival és akcióival kapcsolatos. Biztosítják ezen elemek megfigyelés alá helyezését.

Külön figyelmet fordítunk azokra az információkra, melyek a „Renegátok”, „Peregrinusok”, „Becsmérlők” és „Hazatelepedők” akciók tárgyát képező elemekre vonatkoznak. Ezeket a különleges egységekkel közösen elemezzük és intézkedési terveket állítunk össze.

Határidő: 1989. június 30.

A belső hírszerzési apparátus lehetőségeit felhasználva következetesen dolgozunk azon elemek azonosításán, akik a Szabad Románia szervezethez vagy a magyarországi ellenzéki politikai szervezetekhez csatlakoztak, illetve akik ezekkel vagy a magyar hatóságokkal és propagandaműhelyekkel együttműködnek. Biztosítjuk, hogy aktívan foglalkozunk velük, annak érdekében, hogy megállapítsuk a

legmegfelelőbb pozitív befolyásolási, mérséklési, kompromittáló és semlegesítő módozatokat.

Az I. Igazgatóság követni fogja a fent említett esetekben résztvevő külföldi ellenséges elemek összes rokonát és hazai kapcsolatát, a célszemélyre vagy -kérdésre irányuló munka elve alapján. Ezzel párhuzamosan biztosítja egyes komplex befolyásolási, mérséklési és semlegesítő intézkedések kezdeményezését és alkalmazását.

2. A súlyosabb eseteket (mint pl. „Kos”, „Sabău”, „Editorul”, „Florea”, „Roman”) az együttműködő egységekkel közösen elemezzük, és figyelembe véve az operatív helyzet haladását, biztosítjuk az intézkedési tervek aktualizálását.

Határidő: 1989. július 15.

3. Ugyanebben a szellemben elemezzük az I. Igazgatóság vezetősége és megyei Securitate vezetők szintjén a következő megfigyelési dossziékat: „Kallo” és „Viskan” Szatmár megyéből, „Elena”, „Profesorul”, „Barta” és „Fabian” Kolozs megyéből, „Călătorul” és „Lazar” Marosból, „Vasile” Temesből, „Faur” Kovásznából, „Belu” és „Anton” Hargita megyéből, valamint „Gheorghiu” Bukarestből.⁵ Mindezek olyan elemekre vonatkoznak, akik hangsúlyos irredenta tevékenységükről ismertek, beleértve az „Erdély – független állam” akciót. Továbbá aktualizáljuk az intézkedési terveket az operatív helyzetnek megfelelően.

Határidő: 1989. július 25.

4. Az Állambiztonsági Igazgatóság többi illetékes egységével, az 0200-as Katonai Egységgel és a milícia szerveivel együttműködve határozottabban lépünk fel a magyar nacionalista-irredenta elemek külföldiekkel való kapcsolatainak feltérképezése, ellenőrzés alá vonása és megsemmisítése érdekében. Célunk megakadályozni mindenféle belső ellenséges tevékenység lehetőségét. Ezért szorgalmazzuk az összes külföldi állampolgár információs ellenőrzésének javítását, elsősorban a magyarországiakét és olyan területeken élőkét, ahol nagyszámú magyar lakosság összpontosul.

5. A belső hírszerző apparátus eszközeivel kitartóan tevékenykedünk azon, hogy hírszerzés érdekében beférkőzhessünk a külső ellenséges körökbe, beleértve a hírszerző szolgálatokat is, azzal a céllal, hogy már előzetesen adatokat szerezhessünk a kilátásban levő, románellenes akcióról. A különleges egységekkel közösen kidolgozunk néhány megelőző eljárást, melyeket folyamatosan alakítunk az ellenség tevékenységi formájához és módozataihoz.

6. A belső hírszerző szolgálat mozgósítja a kishatárátkelők övezetébe tartozó települések teljes hírszerző potenciálját, annak kiderítése érdekében, hogy a kereskedelmi engedéllyel rendelkezőknek mi az álláspontjuk és szándékoznak-e valamilyen ellenséges tettet végrehajtani, valamint a szomszédos országok állampolgárainak milyen az érdeklődési területe.

---

5 Megfigyelt személyek fedőnevei; pl. a „Călătorul” Király Károly fedőneve volt, „Gheorghiu” pedig a Domokos Gézáé.

Az I. Igazgatóság támogatni fogja a határ menti megyék biztonsági szerveit a saját intézkedési tervük kidolgozásában, melyeket a Végrehajtó Bizottság határozata rendel el, és követi ezek azonnali alkalmazását a különleges biztonsági ellenőrzés megerősítése és változatossá tétele érdekében.

7. Figyelembe véve a magyarországi határon való szökések megsokszorozódását, valamint az illegális külföldön maradások felerősödését, az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetőségének engedelmével 1989. július végéig összehívunk egy elemző és kiképző gyűlést az ország nyugati és dél-nyugati megyéinek Securitate-vezetőivel, meghíva a belső hírszerző szolgálatok vezetőit és más illetékes tiszteket olyan megyékből, ahol nagyobb számú szökevényt vagy határsértő személyt tartanak nyilván.

8. Az I. Igazgatóság – együttműködve a II., III. és az U. M. 0110 Igazgatóságokkal – határozottabban fog fellépni a Magyarországról és a Jugoszláv SzSzk-ból hazatelepült személyek (akiket átadtak az illető országok hatóságainak vagy akik illegális úton tértek vissza az országba) azonosítása, ellenőrzése, kivizsgálása és informatív kihasználása érdekében.

A kivizsgálásuk révén összegyűjtött adatokat az „Alfa” intézkedési program alapján az illetékesség szerint értékesítjük. Azokat az elemeket, akiket gyanúnk szerint külföldi hírszerző szolgálatok vagy ellenséges szervezetek bevontak bizonyos ellenséges cselekedetek végrehajtásába, aktívan megfigyeljük az eset teljes tisztázódásáig.

Annak érdekében, hogy a „Hazatelepedők” akcióban egységesen szervezzük meg a munkát, és pontosan alkalmazzuk az „Alfa” intézkedési programot, 1989. július 20-ig az I., III. Igazgatóság és az 0110 Katonai Egység részletes ellenőrzést végez az összes jelentős megyei Securitatenál, a következtetéseket pedig jelentik az Állambiztonsági Főigazgatóságnak.

Az ellenőrzéssel egyidejűleg támogatást és útbaigazítást biztosítanak a folyamatban levő fontos esetek tisztázásában.

9. Az I. Igazgatóság vezetője a szakosodott ügyosztály vezetőségével közösen havonta elemzi a feladatok megvalósítási módját a „Magyar nacionalisták-irredenták” kérdésben, hangsúlyt helyezve a különleges intézkedési tervekben és a megnevezett esetekben előírtakra. Biztosítja a gyors beavatkozást és a szükséges támogatás megadását a meghatározott célok teljes körű megvalósítása érdekében, mind központi, mind pedig a megyék szintjén.

Az egység és az ügyosztály vezetőinek figyelme révén az elemzések során felmerülő együttműködési problémákat ugyanazon a szinten megtárgyalják, a többi egység vagy az érdekelt részlegek vezetőivel tartott munkatalálkozók keretében.

10. A feladatok teljes körű átfogása érdekében az I. Igazgatóság és a szakosodott ügyosztály vezetői gondoskodnak a munkaszervezés folyamatos javításáról, a rendelkezésre álló személyi állomány és az eszközök teljes körű, hatékony értékesítéséről.

11. 1989. augusztus 30-ig a Tanügyi Káderek Független Ügyosztályával közösen elvégzünk egy elemzést azon tisztek minőségére vonatkozólag, akik a „Magyar nacionalisták–irredenták” kérdésen dolgoznak, majd intézkedünk azok eltávolításáról, akik különböző okok miatt nem felelnek meg.

Ugyanakkor elemezzük és az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetőségének javaslatot teszünk a kérdésen dolgozó apparátus megerősítésével kapcsolatban, újra elosztva néhány tisztséget és kádert a különleges helyzettel küszködő megyei Securitatékhoz, valamint a központi egységhez.

Az igazgatóság vezetője [s. n.]

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 8. 2–6. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

60.

**Jelentés a Szabad Európa Rádióban bemutatott
Kiáltó Szó⁶ című, magyar nyelvű szamizdat kiadványról
és az ügyében foganatosított intézkedésekről**

Bukarest, 1988. december 12.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság – I. Igazgatóság
Nr. D/0074695, 1988. dec. 12. – Szigorúan titkos
A megyei Securitatékhoz, a mellékletnek megfelelően

A Securitate vezetőjének figyelmébe

F. é. december 9-én a Szabad Európa Rádió magyar szerkesztősége bemutatta a *Kiáltó Szó* című, magyar nyelvű szamizdat kiadványt, ami állítólag nálunk jelenik meg. Ismertették a Köszöntőt, melyben a kezdeményezők kifejtik, hogy mi vezette őket e kiadvány megjelentetéséhez. Ebben a szerzők erősen ellenséges, becsmérlő és uszító hangnemben mutatják be az erdélyi magyar nemzetiség helyzetét, és felhívást intéznek honfitársaikhoz „a Románia SzK-ban fennálló rendszer elleni egyesült harcra” (lásd a mellékelt anyagot).

Figyelembe véve az illető cselekedet rendkívüli súlyosságát, s hogy milyen felbujtó hatással lehet a nacionalista-irredenta elemek körében, azonnal hozzák meg a következő intézkedéseket: a meglévő adatok ellenőrzése és elmélyítése, az esetlegesen belekeveredett hazai személyek azonosítása és semlegesítése, valamint ezen tartalmak terjesztésének megakadályozása a hazai magyar etnikumúak körében.

E célból – a „nacionalista-irredenta” kérdéskör helyszínein való operatív ellenőrzés fokozásával egy időben – fordítsanak kiemelt figyelmet a következőkre:

1. Az előzőleg szerzett összes információ elemzése az említett adatok tükrében, illetve azok kiválasztása és feldolgozása, amelyek az ügy szempontjából fontos részleteket tartalmaznak.

2. A gyanúsítottak körének megállapítása, különös tekintettel a következőkre:

- az „Ellenpontok” ügyben résztvevők kapcsolatai,
- azon elemek, akik valamilyen módon részt vettek különböző anyagok szerkesztésében a Molnár Gusztáv kezdeményezte „Limes” nacionalista-irredenta akció keretében, valamint ezek kapcsolatai,
- más olyan személyek, akikről jelezték, hogy románellenes propagandára használandó anyagok szerkesztésében és külföldre juttatásában részt vettek,
- hazai személyek, akiket megkerestek vagy megcéloltak Magyar NK-beli és nyugati ellenséges körök és csoportosulások küldöttei, s akikről tudjuk, hogy

---

6 A *Kiáltó Szó* c. szamizdat lapot 1988-ban szerkesztették Kolozsváron. A lapról és az értelmiség egyéb ellenállási formáiról lásd a bevezető tanulmányt.

befektítő adatokat gyűjtenek a hazai magyar nemzetiség helyzetével kapcsolatban.

3. A szamizdat létezésével kapcsolatos adatok elmélyítése és kiegészítése céljából kezdeményezzenek újabb beszélgetéseket olyan forrásokkal, akik az idén külföldön jártak és hazajövetelkor beszámoltak olyan jelenségekről, melyeknek közül lehet a Szabad Európa Rádió által említett akcióhoz.

Minden olyan, az ügyben releváns információt, amit begyűjtenek, jelentsenek az I. Igazgatóságon, utalva a „Befektítők” akcióra. Az illetékes terület operatív helyzetének elemzéséből születendő következtetésekről az első jelentést 1988. december 30-ig kérjük benyújtani.

Az Igazgatóság vezetője
Gheorghe Rațiu ezredes

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 8. 85–86. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

61.

Jelentés „Florescu” célszemélyről⁷

Csikszereda, 1983. június 4.

Szigorúan titkos – Nr. 0060294, 1983. június 4.

Feljegyzés

F. é. május 20. és 31. között „Florescu” Hargita megye területén tartózkodott: Tusnádfürdön és Andrásfalván, ahol az édesapja él. Ez alkalomból felvette a kapcsolatot néhány személlyel (vagy őt látogatták meg), közöttük többen vezető tisztséget töltenek be.

Az említett periódusban szerzett adatokból kiderül a fentnevezett személyről:

- ami pártunk és államunk politikáját illeti, ugyanazon az elvtelen állásponton tartja magát, különös tekintettel az ország vidékeinek harmonikus fejlődésére, miközben önmagát meghatározó tényezőnek tartja megyénk iparosításában;
- a „romániai magyar nemzetiség érdekei szószólójának és védelmezőjének” tartja magát, s néhány, vele kapcsolatban álló személynek bemutatott olyan kérdéseket, melyeket ő fontosnak tart ezen nemzetiség szempontjából;
- propaganda célokkal, valamint hogy a beszélgetőtársak figyelmének közép-pontjában maradjon, felmagasztalta saját, a közelmúltban kifejtett tevékenységét;
- érintett néhány olyan kérdést is, mint például hogy továbbra is birtokolja az eddigi politikai funkcióját, ugyanakkor kifejtve meggyőződését, hogy visszahívják majd a régi állásába;
- abból a megfontolásból, hogy ő az RKP KB tagja, Székelykeresztúron elment két vállalathoz, és a vezetőségükkel való találkozáshoz „hivatalos munkalátogatás” jelleggel kölcsönözött;
- bevallotta, hogy az emlékiratainak és a székelyek történetének összeállításával foglalkozik; abban az esetben, ha nem engedélyezik az emlékiratai kiadását, azokat külföldön fogja megjelentetni;
- próbált felkeresni néhány, a megyében vezető tisztséget betöltő vagy azokhoz közel álló személyt. Szeretne találkozni pl. Szász József elvtárral, az RKP Hargita Megyei Bizottságának első titkárával, Pataki Imrével, a Hargita Megyei Néptanács első alelnökével (akivel létre is jött a találkozó), Albert Antallal, a helyi magyar nyelvű, *Hargita* című újság főszerkesztőjével, aki megígérte, hogy Bukarestben felkeresi őt. Amúgy a megyében való jelenléte felkeltette néhány régebbi kapcsolatának az érdeklődését, akik fel akarták őt keresni. Ilyen volt Szávuj Lajos, a Szakszervezetek Székelyudvarhely Muncípiumi Tanácsának az elnöke, Takács

---

7 „Florescu” fedőnév alatt Fazekas Jánost figyelték meg. A megfigyelés kezdetekor Fazekas még tagja volt az RKP KB-nak.

János, a székelyudvarhelyi Kereskedelmi Vállalat igazgatója, Bicsak Károly, a Hargita Megyei Turisztikai Hivatal igazgatója és mások;

- összehasonlítva a megyében tett régebbi látogatásaival, megállapítható, hogy ezúttal többet foglalkozott bizonyos Magyar NK-beli tevékenységek, események, sőt nyomtatványok népszerűsítésével, amelyek a romániai honfitársaihoz kapcsolódnak.

Mellékelünk egy „Dokumentációs jegyzéket” „Florescu”-nak a megyénkben végzett főbb tevékenységeiről, egy „Mellékletet” az említett jegyzékben szereplő néhány személy legfontosabb operatív érdekeltségű vonásáról, valamint Száraz György könyvének operatív kivonatát.

Dokumentációs jegyzék

Azokkal a személyekkel, akikkel a mi illetékességi területünkön kapcsolatba lépett, „Florescu” a következő, érdeklődésünkre számot tartó kérdésekről beszélgetett:

1. Lelkesen kifejtette, mint különösen fontos dolgot: „Végre megértük, hogy a magyarországiak is kezdenek ránk figyelni. Nagyon jó, hogy a magyarországi vezetés is kezd foglalkozni a Romániával való kapcsolatának kérdésével. Budapesten beszéltek erről és írásban is megjelent (nem jelezte, hogy hol – az 1983. jan. 11–12-i, Országos tanácskozás az agitációról, propagandáról és a kultúrpolitikáról című brosúrában), hogy az akkori magyar kormány nem értett egyet a trianoni szerződés előírásaival. Egy Lenin-idézetből kiderül, hogy ő sem értett egyet azzal a szerződéssel. (A részleteket Aczél György boncolgatta az említett tanácskozáson való felszólalásában – n. n.) Most arról beszélnek Magyarországon, hogy a második világháborút lezáró békeszerződés nyitott kérdés maradt, mivel azt határozták akkor, hogy az érdekelt kormányok utólag megegyeznek a határkérdésekben, ez pedig mai napig nem valósult meg. A magyarországi vezetés – mondja „Florescu” – nem területi követelésként kezeli ezt a kérdést; bizonyítja viszont azt a tényt, hogy Magyarország figyelemmel kíséri a kétféle romániai magyar sorsát. Annak ellenére, hogy ott nincs még 50.000 román sem – összegez „Florescu” –, a magyarok nagyon vigyáznak arra, hogy ezek megőrizzék hagyományukat.”

2. Illyés Gyula magyarországi író temetésével kapcsolatban „Florescu” elmondta, hogy Illyés úgy rendelkezett a végrendeletében, hogy a temetésén Sütő András beszéljen az írók nevében, így a magyar kormány és párt közbenjárására a mi vezetőségünknek „nem volt más dolga, mint engedélyezni Sütő Budapestre való kiutazását”. Feldicsérve a beszédét, „Florescu” elmondta a beszélgetőtársainak, hogy Sütő arról beszélt a temetésen, hogy ő a Hargita lábánál született és a világon élő 15 millió magyar nevében beszél, hogy az elhunyt nagyon szerette magyar nemzetét, anélkül, hogy másokat utált volna; nagyon szerette a magyar nemzetet, amiből származott, anélkül, hogy más nemzeteket ellenségének tartott volna vagy nacionalista lett volna; felfogásában végig jelen volt Erdély függetlenségének és egyenlőségének biztosítása. Sütő beszéde, amit közvetített a magyarországi

televízió és rádió, s néhány magyar kiadvány is átvett, „Florescu” szerint tetszett a temetésen résztvevő magyarországi és nyugati személyeknek. Megjegyezte azt is, hogy találkozott Sütővel, miután az visszatért a két hetes budapesti útjáról. (Amúgy „Florescu” május 29-én utazott Andrásfalváról Marosvásárhelyre, ahol meglátogatta Sütő Andrást a lakásán, amint azt a másnapi visszaérkezésekor elmondta. Sütő elmesélte neki, hogy egy terjedelmes könyvön dolgozik.)

„Florescu” nagyon pozitívnak értékelte Sütő búcsúztató beszédét, mivel ő maga is egy internacionalistát és a magyar nemzet lelkes hazafiát látja Illyés Gyulában, aki kiemelkedő hatással volt az egész európai életre. Ez utóbbi állítását bizonyítja az is, hogy a temetésén is részt vett a Nyugat néhány képviselője.

3. „Florescu” elmesélte, hogy Budapesten megjelent egy kis könyv, Száraz Györgynek *Egy furcsa könyvről* című műve, válaszként Lăncrănjan *Cuvînt despre Transilvania* írására. A szerzőnek „Florescu” szerint nagyon valószínű a hozzáállása. Mivel éppen nála volt a könyv (a címdalton kézírással Demény Lajos neve áll - n. n.), „Florescu” átadta azt Bicsak Károlynak, a Hargita Megyei Turisztikai Hivatal igazgatójának, hogy elolvashassa. Tőle megkapja Bertalan Sándor, a Hargita Megyei Néptanács nyugalmazott titkára, aki továbbadja majd Pataki Imrének, ugyanazon néptanács első alelnökének, valamint Albert Antalnak, a helyi magyar nyelvű, *Hargita* című újság főszerkesztőjének. Ez utóbbi kettőt - közvetítőkön keresztül - meghívta Andrásfalvára is.

Mikor Pataki átvette a „Florescu” küldte könyvet, nem tartotta azt magánál, mondván, hogy már ismeri nagyjából, mert hallott róla a budapesti és az „ottani” (Szabad Európa - n. n.) rádiókban, valamint olvasott róla egy magyarországi folyóiratban is. (A kötetet a *Valóság* 1982/10-es száma ismertette.) Pataki véleménye szerint „a hazánk és Magyarország közti nézeteltérések megoldása az illetékes hatóságok dolga, nem az íróké”, mivel „Lăncrănjan és Száraz György írásai senkinek sem használtak”.

A szóban forgó kötet elolvasása után Albert Antal kijelentette, hogy az egy jól dokumentált, valamelyes tudományos igénnyel megírt anyag, és érdekes dolgokat tartalmaz. Albert viszont nem fogadta el a meghívást, hogy „Florescu”-t meglátogassa Andrásfalván, attól tartván, hogy az RKP Hargita Megyei Bizottságának első titkára tudomást szerezhet arról. Azt mondta, hogy inkább egy bukaresti parkban találkozik vele, ahol zavartalanul beszélgethetnek, amint azt más alkalmakkor is teszik.

4. „Florescu” beszámolt arról, hogy elviekben megegyezett az RKP KB propagandaosztályával a kötete (*A Român Komunista Párt - a haza fiai testvériségének és barátságának, társadalmi és nemzeti egyenlőségének következetes harcosa* [Politikai Kiadó, Bukarest, 1980]) újbóli kiadásáról, azzal a feltétellel, hogy biztosítják annak árusítását a megyeközpontok könyvesboltjaiban. E célból - felhasználva a kapcsolatait - lépéseket tett már Maros, Kolozs, Bihar és Kovászna megyékben. Hargita megyében a több mint 3000-es példányszámú rendelést „Florescu” állítása szerint Albert Antal intézte. Mivel tudomása szerint a Hargita

megyei könyvterjesztő központ igazgatójától számon kérték, hogy miért rendelt olyan sok példányt (valós adat), „Florescu” azt kérte Alberttől, hogy ellenőrizze ezt a dolgot és direkt vagy indirekt módon közölje vele az eredményt.

5. Túlértékelve a saját tevékenységét – amint az már korábban is előfordult – „Florescu” azt mondta: „Ha én nem valósítottam volna meg a székelység iparosítását, akkor mindannyian elvesztették volna a bizalmukat a pártban és kénytelenek lettek volna az ország más vidékeire vagy külföldre vándorolni.” Ugyanakkor megjegyezte azt is, hogy az ő nyugdíjaztatása után háttérbe szorultak azok a személyek is, akikkel ő dolgozott: Szövérfi, Blénesi, Rădulescu, Munteanu.

6. Beszámolt arról, hogy nagyon sokat dolgozik – mintha nem is lenne nyugdíjas –, hogy megírja az emlékiratait és a székelyek történetét, s több íróval tart fenn kapcsolatot. Ami az emlékiratait illeti, „Florescu” kijelentette, hogy abban az esetben, ha nem fogadja azokat egyik nyomda sem kiadásra, akkor külföldön fogja megjelentetni.

Naponta elmegy a Központi Bizottság és a kormány székhelye előtt, hogy lássák; kap néhány feladatot és meghívják a fontosabb eseményekre. Szándékában állt elhagyni Bukarestet, de lemondott róla abban a reményben, hogy visszahívják a régi munkahelyére, amíg be nem tölti a nyugdíjazási életkort. Egyelőre hagyják, hogy egészségileg rendbe jöjjön.

7. Május 22-én „Florescu” megkérte Bertalan Sándort, hogy közölje az RKP Hargita Megyei Bizottságának első titkárával, hogy örömmel fogadná, ha találkozhatna vele a Bukarestbe vezető útján, amikor áthalad Csikszeredán. Figyelmeztetni szeretné őt, hogy vigyázzon, hogyan dolgozik, mert folyamatosan figyeli őt a kormányfő, eddig már háromszor le akarta váltani, s ha nem elég óvatos, végül csak leváltják.

Megjegyzendő, hogy május 30-án „Florescu” e célból ellátogatott a Megyei Néptanács székházába, ott viszont senki sem fogadta őt a megyei vezetőség tagjai közül, mivel mindannyian terepen voltak.

8. Erdélyi Elemérről, a Belügyminisztérium Hargita megyei Felügyelőségének volt vezetőjéről „Florescu” azt mondta, hogy – amennyire ő tudja – az illető a legjobb pillanatban ment nyugdíjba, mert nem akarta tovább feszíteni a húrt. Habár utólag felkérték, hogy térjen vissza a Felügyelőség kötelékébe, ezt ő határozottan elutasította a fennálló körülmények miatt.

9. F. é. május 25-én „Florescu” az RKP Székelykeresztúr Városi Bizottságának székhelyén találkozott Pakot Józseffel, a városi pártbizottság titkárával, valamint Pataki Imrével, a Hargita Megyei Néptanács első alelnökével, anélkül, hogy bármilyen engedélyük lett volna erre vagy jelentést tettek volna a találkozóról az RKP Hargita Megyei Bizottságának első titkár elvtársánál.

Pataki utólagos kijelentéseiből kiderül, hogy nagyjából a fent megnevezett kérdéseket érintették. Ezen kívül Pataki azt javasolta „Florescu”-nak, hogy egy ideig ne foglalkozzon a „nemzeti kérdéssel és az írókkal való kapcsolatokkal”, és

mutasson lojalitást a legfelsőbb vezetéssel szemben, hogy helyezték vissza a régi tisztségébe, mivel ez „a magyar nemzetiség érdekeit szolgálja”.

Ugyanaznap „Florescu” beszélgetett Fülöp Lajossal is, a helyi múzeum igazgatójával, akitől a múzeum helyreállítási munkálatainak menetéről, az erre kiutalt beruházási alapról érdeklődött, továbbá kikérdezte a múzeum égisze alatt zajló tevékenységekről és a muzeológusok megvalósításairól a legutóbbi látogatása óta.

Ugyanakkor Szilágyival közösen (az RKP Székelykeresztúr Városi Bizottságának propagandatitkára) meglátogatták Mátyus Józsefet, a disznóhizlalda igazgatóját a vállalat székhelyén.

„Florescu” és Szilágyi a székelykeresztúri Avicola vállalatba is ellátogatott, ahol – miután kérte, hogy kínálják meg szeszes itallal – felmagasztalta a külföldi, beleértve a magyarországi gazdasági és ellátási rendszereket. Ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy azokat, akik külföldön jártak és hazajövetelük után jelentést nyújtottak be, belefoglalva javaslataikat az ország gazdasági helyzetének javításáról, utólag mind leváltották a tisztségükből. Távozásakor „Florescu” azt kérte a vállalat vezetőjétől, hogy az andrásfalvi édesapját különböző élelmiszertermékekkel segítsék.

Mindkét egységben „Florescu” elfogadta a neki címzett „miniszter” megszólítást, a találkozásoknak „hivatalos munkalátogatás” jelleget kölcsönözve, azon az alapon, hogy ő az RKP KB tagja.

10. Andrásfalváról való visszatérése után (f. é. május 29.) „Florescu” a következő személyekkel találkozott Székelyudvarhelyen: Szávuj Lajossal, a Szakszervezetek Muncípiumi Tanácsának elnökével, Takács Jánossal, a városi Kereskedelmi Vállalat igazgatójával és Varró Domokossal, a Hargita Megyei Néptanács titkárával. A velük való beszélgetések során „Florescu” arról érdeklődött, hogy „milyen események vannak még a megyében” és „milyenek a megye fejlődésének kilátásai”. Miután bejelentette, hogy júliusban Kovásznán fog tartózkodni, kérte, hogy készítsenek elő neki egy szobát a Szávuj vagy egy székelyudvarhelyi orvos lakásán, mivel egy hetet szeretne eltölteni ebben a városban is.

11. F. é. május 28–29-én Demény Lajos, a bukaresti Nicolae Iorga Történeti Intézet munkatársa látogatta meg „Florescu”-t, mint közeli ismerős. Azért tartózkodott Hargita megyében, mert részt vett a „Kriterion Könyvkiadó Napjai”-n. Utólag „Florescu” megkért néhány személyt a megyéből, hogy reklámozzák Demény következő könyvét, *A székelység XVII. századi iratai*-t, amihez a szerző kiadási engedélyt kapott 9000 példányra.

Mialatt a megyénkben tartózkodott, „Florescu”-t egy 1200-as Lada személygépkocsival szállították (fehér színű, rendszáma: 16-B-703), melyet Kovács Pius tartalékos tábornok veje vezetett, akit „Florescu” úgy mutatott be a beszélgetőtársainak, mint ezredesi rangban levő, tartalékos Securitate-tisztet.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 8. 91–97. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

62.
Jelentés Blénesi Ernő ellenőrzéséről
és megfigyelési dossziéjáról

Bukarest, 1978. április 1.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság – II. Igazgatóság
Nr. D/0098052, 1980. január 15. – Szigorúan titkos

Jegyzék

1978. április 1-jén kezdődött nevezett Blénesi Ernő, a Belkereskedelmi Minisztérium kabinetfőnökének ellenőrzése megfigyelési dosszién keresztül. Olyan információkat kaptunk róla, miszerint a hazai magyar nemzetiség szabadságjogainak állítólagos hiányáról oszt meg gondolatokat és véleményeket, azt állítván, hogy korlátozott az anyanyelvi oktatás és a szellemi élet.

A megszerzett információk ellenőrzésére összetett biztonsági intézkedéseket hoztunk: „Mihai”, „Rădulescu”, „Șerbu Neacșu”, „Sandu” források irányítása, a nyomozati eszközök bevezetése a megfigyelt személy lakására és irodájába, az „F” és „S” különleges egységek⁸ kihasználása a közeli kapcsolatai felkutatásában, illetve azok kiválasztása, akik műveleti szempontból érdekeseek lehetnek. További intézkedés: titkos házkutatás végzése a munkahelyen, illetve a megfigyelt személy dezinformálása, amikor az operatív helyzet ezt megkívánja.

Megállapítást nyert, hogy Blénesi Ernő változatlanul elégedetlen a hazai magyar nemzetiség helyzetével, fenntartja, hogy szabadságjogai, illetve a szellemi élet és az anyanyelvi oktatás korlátozottak.

A környezetében élő személyek és a kollégái előtt hangoztatta, hogy a „Cucu”⁹ beadványában felvetett problémák nagy része reális és megoldásra vár. Viszont nem ért egyet az illető által alkalmazott eljárással a dokumentum terjesztésében. 1978. április 12-én azt nyilatkozta róla, hogy „most sincs meggyőződve arról, hogy nem egy provokátor”.

„Cucu” tevékenységével kapcsolatban Blénesi Ernő többször is negatívan nyilatkozott, ingatag és komolytalan elemnek nevezve őt, könnyen befolyásolhatónak, aki végső soron – a felesége állhatatosságának köszönhetően – emigrálni fog. Blénesi Ernő azt is nyilatkozta „Cucu”-ról, hogy még pártaktivista korában nézeteltérése volt a belkereskedelmi miniszterrel.

Kiderült az is, hogy Blénesi Ernő módszeresen dolgozik azon, hogy kedvező elbírálásban részesüljön a magyar nemzetiségű lakosság egy-egy kérelme: pl. a tanügyi intézmények keretében néhány magyar tannyelvű osztály vagy tagozat létrehozása. Néhány esetben javaslatokat szerkesztett, melyeket a főnöke megmu-

8 F = *filaj*, megfigyelés, követés; S = *scrisoare*, levelek ellenőrzése

9 Cucu = Király Károly egyik megfigyelési fedőneve.

tatott a legfelsőbb állami és pártvezetésnek, hogy megoldást találjanak az együtt élő nemzetiség kérdéseire.

Blénesi Ernő hevesen és negativista módon kommentálja az Adrian Păunescu szerkesztette hazafias tartalmú műsorokat, őt magát pedig veszélyes és közönséges embernek tartja, „egy üvöltő idiótának”, s ugyanakkor megkérdőjelezi a Szocialista Nevelés és Kultúra Tanácsa égisze alatt zajló tevékenységeket.

Ami a hazai magyar nemzetiség helyzetét illeti, állandóan az foglalkoztatja, hogy a történelmükre, kultúrájukra, szellemi életükre vonatkozó tanulmányokat állítson össze. Ezeket kiadja vagy egy-egy szimpóziumon, tudományos ülészekon mutatja be, egy részük a főnöke aláírásával jelenik meg.

A főnöke kérésére 1979 folyamán Blénesi Ernő intenzíven dolgozott egy 100 oldalas tanulmányon, ami az európai együtt élő nemzetiségek helyzetét mutatta be és a nemzetiségi kérdés megoldását a különböző országokban. Ennek a munkának a keretében, egy jugoszláviai kiszállás alkalmával feldicsérte a nemzetiségi kérdés ottani megoldását. Úgy gondolja, hogy ott „valódi demokrácia és munkás-önigazgatás van”. Ezzel párhuzamosan magasztalta a Magyar NK megvalósításait is, tendenciózusan összehasonlítva azokat a mieinkkel.

Történelmi tárgyú írásain dolgozva Demény Lajossal, a Nicolae Iorga Történettudományi Intézet főkutatójával is konzultál, együttműködik. Amikor szükségesnek tartja, felkeresi őt a lakásán. Huszár Sándorral, *A Hét* című lap főszerkesztőjével is tanácskozik néha.

A dolgozatok stilizálását időnként Munteanu Isac végzi, a belkereskedelmi miniszter tanácsosa. Még nem teljes mértékben ellenőrzött adatokból az derül ki, hogy hasonló anyagokat bővebb körben is elemeznek a belkereskedelmi miniszter snagovi és kovásznai villáiban.

Blénesi Ernő több ízben kifejezte csodálatát Sütő András és Domokos Géza műveivel szemben. E két író nagy értékes értelmiséginek tartja, akik ténylegesen hozzájárulnak a magyar szellemiség megőrzéséhez.

Amikor a sajtóban megjelenik egy-egy történelmi tárgyú cikk, vagy kiadnak hasonló műveket, Blénesi Ernő tendenciózusan kommentálja azokat, főleg a román nép származására és kialakulására vonatkozó részeket. Azt hangoztatja, hogy a történelmet meghamisították, s ezekben a művekben a magyar nemzetiség nem a jelentősége mértékében szerepel.

Az érintett kérdések egy részét Blénesi Ernő a munkahelyén tárgyalja meg Isac Munteanu miniszteri tanácsossal, Leo Rădulescuval és Jakab Sándorral (szakfelügyelők a lakosságellátási és szolgáltatási tevékenységek irányításának és összehangolásának tanácsánál), valamint Szövérfi Zoltán főfelügyelővel (helyettes vezető a Belkereskedelmi Minisztériumban). Mindezen elemek arról ismertek, hogy közeli rokonaik vannak külföldön letelepedve, nem hivatalos kapcsolatban állnak külföldi állampolgárokkal és ellenséges megnyilvánulásaik vannak.

Ugyanakkor tendenciózusán kommentálja a legfelsőbb párt- és állami vezetés által meghatározott intézkedéseket, időnként 3–4 személy jelenlétében is, és folyamatosan információt cserél a bel- és külpolitikai eseményekről.

Tudomásunkra jutott néhány ellenőrzött információ, miszerint Blénesi Ernő baráti kapcsolatokat ápol Alexandru Grosmannal, a „Karpaten” román–nyugat-német társaság román igazgatójával, aki a nemzetgazdaság aláaknázásának gyanúja és szökési kísérlet miatt van megfigyelés alatt.

Blénesi Ernőt a lakásán látogatta meg Alexandru Grosman és az unokahúga, Stela Drăghici, akik értékes ajándékokkal látták őt el: kazettás magnók, ruházati cikkek, cigaretta, kozmetikumok, csipkék, szövetek és egyebek. Ezért Blénesi Ernő gyakran közbelépett az *Útlevel-ügyształyon* és más intézményeknél, hogy ezek a személyek megkapják a külföldi kiutazási vízumukat. E látogatások alkalmával Blénesi Ernő Grosman Alexandruval és Drăghici Stelával közösen szidta pártunk és államunk bel- és külpolitikáját, valamint az elnöki családot.

A megszerzett információk elemzéséből és a nyílt kijelentéseiből az is kiderül, hogy Blénesi Ernő elégedetlen a főnökével, aki nem lép fel határozottabban a magyar nemzetiség jogainak védelmében.

A jelentés mentén javasoljuk a megfigyelés folytatásának engedélyezését az elfogadott intézkedési terv szerint, a Blénesi Ernő által kifejtett ellenséges tevékenységek megelőzése érdekében.

Az Igazgatóság helyettes vezetője
Marian Molea ezredes

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 8. 100–103. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

63.

**A „magyar nacionalisták–irredenták” dosszié
elemzése során levont következtetések**

Zilah, 1986. július 29.

Belügyminisztérium, a Securitate Szilágy Megyei Felügyelősége
Nr. 1/006587, 1986. július 29. – Szigorúan titkos

A Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság I. Igazgatóság II. Ügyosztálya (Bukarest) figyelmébe

A következőket jelentjük:

A „magyar nacionalisták–irredenták” probléma keretében az utóbbi időben beérkezett információk elemzése során ezekre a következtetésekre jutottunk:

Megnőtt a Szilágy megyébe, rokonokhoz vagy turistaként látogató idegen állampolgárok száma, ugyanakkor egy sor román állampolgár utazik külföldi látogatásra.

Az idegen állampolgárok felügyelete során kiderült, hogy egyes, a megyénkbe látogató, felsőfokú végzettséggel rendelkező magyarországi elemek a hazánkban élő magyar nemzetiségű lakosságról gyűjtenek adatokat. Ezeket tendenciózusan magyarázzák és próbálják rávenni a rokonaikat az emigrálásra, mondván, hogy Romániában korlátozottak a magyar nemzetiség szabadságjogai, hogy az emberek ki vannak szolgáltatva a hatóságoknak a gyenge általános műveltségük miatt. Arra biztatják őket, hogy szegüljenek szembe a román állam intézkedéseivel. E tekintetben példaként említjük a következő eseteket: Jánky György romániai származású orvos, aki rávette a szüleit, hogy kérjék a végleges áttelepedésüket Magyarországra, miközben egy sor negatív jelzővel illetve országunkat, azt állítván, hogy a Magyar NK-ban szabadabban élnek, s hogy a romániai életszínvonal nagyon alacsony; Nagy Sándor rokoni látogatásra jött, s néhány szilágynagyfalui értelmiségi előtt súlyos kijelentéseket tett a legfelsőbb párt- és állami vezetésről, próbálván rávenni a vele kapcsolatba lépő román állampolgárokat, hogy szegüljenek szembe a párt- és állami szervek bizonyos intézkedéseivel, mondván, hogy Romániában hiányosak a szabadságjogok.

Információink szerint egy magyarországi turistacsoport tagjai a Szilágy megyében tett látogatásukkor a református templomok helyzetéről érdeklődtek, továbbá a környék történelmi emlékműveiről, a magyarok arányáról a térségben, a romániai magyar nemzetiség szabadságjogairól, hogy a magyarok milyen arányban vesznek részt az államhatalom és az igazgatás helyi szerveiben. Csodálkoztak, hogy a vezető szervezetekben magyar nemzetiségű személyek is részt vesznek. Elmesélték, hogy kint azt állítják, hogy a romániai magyarokat üldözik és elnyomják (a horthysták által 1940 és '44 között Erdélyben végrehajtott atrocitások következményeként), hogy Erdélyben a magyarok aránya nagyobb a

románokénál, s hogy az első világháború idején a román hadsereg területhódító háborút vívott.

A külföldön zajló ellenséges propaganda hatása miatt, néhány, rokon látogatásra érkező idegen állampolgár meglepődik, amikor a romániai gazdasági helyzetet és a valóságot bemutatják nekik. Azt mondják, hogy külföldön nem ismerik a valós helyzetet és emiatt nyilatkozik sok külföldi befektető módon Romániáról. Ebben az értelemben a következő személyek esetét említjük: Galambos Liliana, Giday Gyuszi, Sándor Béla, Kun László.

Birtokunkban levő adatok szerint a Magyar NK Belügyminisztériumának néhány kádere (akik különböző kapcsolatokkal rendelkeznek Szilágy megyében) a közeljövőben Romániába látogat, s ez alkalomból Erdély-körutat terveznek tenni, hogy a magyar nemzetiségről dokumentálódjanak. Ilyen szándékot jeleztek pl. Tyukodi Lajos rokonáról.

Néhány külföldi nacionalista-irredenta elem és a kinti, Romániával szembeni ellenséges propaganda befolyása alatt egyes magyar nemzetiségű román állampolgárok tendenciózus összehasonlításokat végeznek a RSzK és MNK életszínvonala és gazdasági helyzete között. Azt állítják, hogy a MNK-ban jobbak a lehetőségek a megvalósításokra, magasabb az életszínvonal és Magyarországnak jobb a gazdasági helyzete. Ugyanakkor azt is állítják, hogy a RSzK-ban a magyar nemzetiség nem rendelkezik ugyanazokkal a szabadságjogokkal, mint a román, s emiatt szándékoznak Magyarországra áttelepedni. Ilyen jellegű tevékenységet jeleztek Tötös András orvosról és Kui Éva munkásnőről.

Egyes magyar nemzetiségű értelmiségiek azt állítják, hogy jelenleg nem kellene publikálni olyan anyagokat, amelyek a horthystáknak Erdély területén elkövetett atrocitásait mutatják be, mivel ezek csak nézeteltéréseket szülnének a magyar és román nemzetiség között, az ifjúságnak pedig nem kellene tudnia ezekről a problémákról. Mindezt alátámasztja Sebestyén László tanár is.

Nevezett Kaszta Csaba, Lukács Klára, Bóné Etelka, Schonstein József és Kovács Éva magyar nemzetiségű fiatalokról (akik a Szabad Európa Rádió és a magyarországi rádió- és tévéműsorainak hatása alatt vannak) jelezték, hogy nacionalista-irredenta megjegyzéseket tettek, állítván, hogy hamarosan a magyar csapatok elfoglalják az ország ÉNy-i részét, mivel Erdély Magyarországé volt és marad mindig.

Serfőző Zsolt magyar állampolgár hatására (akiről amúgy Románia-ellenes megnyilvánulásokat jeleztek) nevezett Kulcsár Erzsébet egyetemista, zilahi lakos, egy tervezett külföldi út alkalmával megpróbált ellenséges tartalmú anyagokat kijuttatni az országból. Ugyanakkor szándékában állt külföldön letelepedni. Serfőző Zsolt felajánlotta, hogy segíti az áttelepedését egy fiktív házasság vagy örökbefogadás útján.

Egyes külföldön járt értelmiségiek, hazatértükkor helyes álláspontra helyezkednek, leküzdvé a magyar emigráció által végzett ellenséges akciókat. Így Papp László püspök a Szilágy megyei református lelkészek egyik gyűlésén beszámolt

az Egyesült Államokban tett látogatásáról. Ott részt vett a magyar emigráció egyik tüntetésén, ahol azt kérték, hogy ne adják meg Romániának a legnagyobb kedvezményt, mivel a romániai magyarokat üldözik, szabadságjogaik hiányosak. A lelkészeknek azt javasolta, hogy helyes magatartásuk legyen minden olyan személlyel szemben, aki hasonló megnyilvánulást tesz, mivel a romániai magyar nemzetiség ugyanazokkal a jogokkal rendelkezik, mint a román.

A magyarországi látogatásról hazatért „Molnár” forrás információi szerint a budapesti Széchenyi Akadémia történészei Románia ellen irányuló, nacionalista-irredenta propagandaanyagok szerkesztésével foglalkoznak, próbálván ösztönözni a nacionalista szellemiséget – az MNK legfelsőbb vezetése pedig megtűri ezt. A forrás több személlyel is beszélgetett, akik azt mondták az MNK-beli gazdasági helyzetről, hogy az elég bizonytalan, az árak nagyon magasak, a Szovjetunióval való kapcsolatok már nem olyan jók, s mindezek miatt előfordulhat, hogy az 1956-os eseményekhez hasonló helyzet alakul ki.

A begyűjtött információkból kiderül, hogy az általános nyilvántartás egyes elemei (Budaházi György, Király József, Mayer Attila) meglepődve fogadták, hogy az utóbbi időben a magyar rádió-televízió időnként elismerően szól a gazdaságpolitikáról, hazánk helyzetéről a KGST-n belül, értékeli országunk megvalósításait, sokkal realistábban mutatja a román hadsereg hozzájárulását Magyarország felszabadításához. Azt mondják, hogy nem értik ezt a jelenséget, mivel ők éppen egyes területi változásokra számítottak, a határok revíziójára.

A Securitate vezetője
Valeriu Butiri ezredes

Az I. Ügyosztály vezetője
Ioan Ivan alezredes

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 8. 116–119. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

64.

Feljegyzés az MNK-ban fennálló és erősödő Románia-ellenes hangulatról

Bukarest, 1987. augusztus 17.

100/0085.158, 1987. augusztus 17. – Szigorúan titkos

Feljegyzés

Az utóbbi két hónap alatt szerzett információk elemzése azt bizonyítja, hogy a Magyar NK-ban továbbra is fennáll és erősödik a Románia-ellenes hangulat, ami ellenséges, erősen nacionalista-irredenta színezetű megjegyzésekben nyilvánul meg. Ilyen jellegű megjegyzéseket különböző kategóriájú személyek tesznek, többek közt fontos pártfunkciókat betöltők, tudósok és más értelmiségiek. Ekképpen:

– A magyarországi tájékoztatási eszközök július folyamán több ízben jelentettek meg egy-egy részletet *A szocializmus és a nemzetiségek* című írásból, amelyet Aczél György, az MSzMP Politikai Bűrójának tagja mutatott be a Budapesti Politikai Akadémián. Ebben – más tendenciózus gondolat mellett – szerepel az is, miszerint a második világháború után a Magyarország határain kívül élő magyar nemzetiségű lakosság sokat szenvedett. A dolgozat szerint „a magyar állam nem egyezhet bele abba, hogy egyes Magyarországgal szomszédos államokban a magyar nemzetiségű lakosságot megfoszsják szabadságjogaitól és nemzeti jellegétől”, sejtetvén, hogy Romániáról van szó. A szöveg azt állítja, hogy „gátolják az anyanyelvhasználatot, iskolákat és egyetemi karokat zárnak be, megszüntetik a magyar nyelvű kiadványokat, ezzel egy időben pedig korlátozzák a külföldi utazáshoz való jogot, beleértve a Magyar NK-ot is”. A végén így összegezték: „a Magyar NK nem lehet közömbös a külföldön élő magyarok helyzetével szemben és a magyar kormány joga cselekedni a védelmükben”.

– A Kolozs Megyei Securitate egyik forrása hosszabb időt töltött Magyarországon hivatali ügyben, amikor is Budapesten Makkai László akadémikussal, az *Erdély története* társszerzőjével beszélgetett. A magyar történész hangsúlyozta, hogy a művet létrehozó munkaközösség ún. tudományos módszereket alkalmazott, miközben a román kollégák „politikai magyarázatot és választ adnak egy tudományos műre”. Hozzátette, hogy „a magyarok visszautasítják a nemzeti érdekből született történelmi munkákat, a románok viszont éppen ezt művelik”. [??]

– A Brassó Megyei Securitate egyik forrása rokoni látogatáson volt a Magyar NK-ban, amikor a debreceni Prohszó [?] János mérnökkel beszélgetett. Ez utóbbi – több befeketítő megjegyzés között – azt állította, hogy „a román vámosok elkoboznak és megsemmisítenek mindenféle, Magyarországról érkező irodalmat, amit egyes magyar állampolgárok próbálnak behozni az országba”. Ugyanakkor arra célozgatott, hogy a román államfőnek a magyar és német nemzetiségű

dolgozók tanácsának együttes ülésén való felszólalását követően „csapatmozgások voltak a Magyarországgal közös határon”.

- A Szatmár Megyei Securitate egyik forrása július folyamán magánszemélyként vett részt egy ornitológiai táborban a magyarországi Zsarolyán településen, Kónya József professzor meghívására. Itt egy héten át táboroztak több európai ország szakemberei. (Romániából három személy volt hivatalos, de ezek nem vettek részt.) Az említett körülmények között a forrás több beszélgetést is folytatott Kónya Józseffel és dr. Legány Andrással. A beszélgetéseket mindannyiszor a Román Kommunista Párt politikájához címzett ellenséges és befeketítő kirohanások tarkították, elsősorban nacionalista-irredenta megjegyzések. A két magyarországi úgy vélte, hogy a romániai magyaroknak nem biztosítottak a jogaik, és ezért a magyar határőrök hagyják őket Ausztriába átjutni, hogy „megszabaduljanak a romániai bajoktól”. Ugyanakkor elhangzott az is, hogy az erdélyi magyarok és szászok ún. üldözése miatt az AEÁ felfüggesztette a Romániának adandó legnagyobb kedvezményt.

Dr. Legány András úgy tartja, hogy Erdély egy románok által „elfoglalt” terület, s a magyar állam „továbbra is harcolni fog Románia ellen, s csak a megfelelő pillanatot várja, hogy ... Erdélyt magyarországi területté nyilvánítsák és boldog legyen”.

A megyei Securitatékkal közösen folytatjuk az intézkedéseket az egyes magyarországi körök és személyek által végzett románellenes akciók feltérképezése és meghiúsítása érdekében.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 8. 126–127. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

65.

Pavel Platona nagykövet jelentése Szűts Pál tevékenységéről

Budapest, 1984. augusztus 6.

Külgügyminisztérium

Távirat – Titkos

Budapest 022661 – 1984. augusztus 6.

Szűts Pál,¹⁰ a Magyarok Világszövetségének helyettes főtitkára a következőkről számolt be egy beszélgetés során:

Tudomása szerint a román-magyar kapcsolatok még sokféle fejlődési lehetőséget rejtegetnek, többek között a két nép történelme néhány közös pillanatának értékesítése terén. Őszintén reméli, hogy a jövőben jobb eredményeket tudunk felmutatni kétoldali kapcsolataink minden területén. Ez kedvező hatással lenne a magyar emigránsokra is, akik figyelemmel követik a román-magyar kapcsolatok alakulását, egy részük jó szándékúan, más részük viszont egyaránt Magyarország és Románia ellenségeként.

A Magyarok Világszövetségének – ami a Külgügyminisztérium kötelékébe tartozik, de az MSzMP Központi Bizottsága is igazgatja – fő feladata szoros kapcsolatot tartani fenn a nyugati magyar emigráció azon részével, mely lojális a szocialista Magyarországhoz. Más szóval a Szövetségnek nincs kapcsolata a magyar emigráció szélsőséges, antikommunista köreivel.

Azok az emigránsok, akik ellenségesen viselkednek nemcsak Magyarországgal, hanem más szocialista országokkal szemben is (beleértve Romániát), nem kaphatnak még belépési vízumot sem Magyarországra.

Szeretnénk biztosítani önöket, hogy a Szövetség nem kezdeményez semmi olyasmit az emigráción keresztül, ami Románia kárára lenne. Ebben az értelemben nagy figyelmet fordítanak azokra a Magyarországon kiadott anyagokra, amelyeket az emigráció körében kívánnak terjeszteni. Következésképpen Magyarország nem felelhet egyes, a magyar emigráció szélsőséges köreiből terjedő kiadványokért. Sajnos, léteznek ilyen körök, és azokat, tudvalevően a szocializmus-ellenes nyugati országok állami szervei és erői finanszírozzák. Ezen országok egyik-másikának van valamelyes befolyása, és bizonyos körülmények között veszélyt jelenthetnek a szocializmusra. Ilyen körök és megnyilvánulások más országokból származó emigránsok soraiban is léteznek.

Magyarországnak érdeke az emigrációt magához közelíteni. Ennek magyarázata nemcsak a magas létszámuk, hanem az is, hogy egyes emigránsok nagyon fontos helyet foglalnak el az illető országok gazdasági, kulturális és tudományos

---

10 Szűts Pál a nyolcvanas évek második felében az MNK romániai nagykövete volt.

életében. Szeretnénk megértetni önökkel, hogy Magyarországnak érdeke magához vonzani a tudósokat, a művelődési élet embereit és más személyiségeket, így próbálván visszaszerezni egy részét annak a veszteségnek, ami ezen személyek távozásával érte. Ugyanakkor szocialista ország lévén, Magyarországnak kötelessége jó kapcsolatot ápolni a több tízezer haladó gondolkodású emigránssal, akik a felfogásuk miatt voltak kénytelenek elhagyni az országot, a horthysta terror vagy az 1956-os ellenforradalom alatti (és előtti) körülményeik miatt.

A magyar hatóságok figyelmet fordítanak arra, hogy elbátortalanítsák a magyar állampolgárok egyes kapcsolatait a reakciós emigránsokkal. Ebben az értelemben tanulságosak az 1983-ban, a „legnagyobb élő magyar író”, Csoóri Sándor ellen elfogadott intézkedések. (Csoóri előszót írt egy szlovákiai magyar, Duray [Kutyaszorító című] könyvéhez, amit New Yorkban adtak ki, az emigráns Püski nyomdájában.) Arról van szó, hogy Csoóri Sándornak most már csak versek közlését engedélyezik. Amint azt tudjuk, az illető könyv ellenséges megjegyzéseket tartalmaz Romániára és más szocialista országokra nézve, beleértve Magyarországot is.

Néhány, immár hagyományosnak számító tevékenysége mellett, a Szövetség új formákat és módszereket próbál bevezetni az emigráció bevonására. 1983-ban például nagy sikerrel rendezték meg a magyar származású orvosok találkozóját, amelyen – nem hivatalosan – részt vettek romániai magyar orvosok is. Ez utóbbiak egészen egyszerűen megjelentek a tanácskozáson.

1985 augusztusában Veszprémben szervezik meg a VI. Anyanyelvi Konferenciát – egy jól ismert rendezvény, melyre általában 3-4 évente kerül sor. A rendezvényt a Magyar Tudományos Akadémia és a Magyarok Világszövetsége égisze alatt szervezik.

Amint az előző konferenciák alkalmával is történt, most is hivatalosak egyes szocialista országok delegációi is: SzSzkSz, Románia, Csehszlovákia és Jugoszlávia. Az utóbbi konferenciákon csak a SzSzkSz, Csehszlovákia és Jugoszlávia küldöttei vettek részt. Nagy sikernek örvendtek a csehszlovák küldöttek bemutatói. A szocialista országok jelenléte rendkívül értékes támogatást jelent, éppen az emigráció soraiban terjedő, az illető országok helyzetéről, művelődéséről, oktatásáról és általában az anyanyelvhasználatról alkotott hibás felfogások és vélemények leküzdésében.

A szocialista országok küldöttségei által bemutatott anyagok sokkal hatékonyabbnak bizonyulnak, mint Magyarország bármely érve ebben a kérdésben. A fentieket szem előtt tartva, Magyarország újból a román hatóságokhoz fordul, párt- és állami vonalon egyaránt, azzal a kéréssel, hogy bizalommal és építő szellemben vizsgálja meg annak a lehetőségét, hogy néhány romániai személy is részt vehessen a konferencián. Ez természetesen a román hatóságok belátására van bízva. Magyarország meggyőződése, hogy Romániának gazdag eredményei vannak ezeken a területeken, s ha ezeket a magyar emigráció jobban megismerné, akkor az valós hasznot jelentene mindkét ország számára. Így tehát Magyarország

1985-ben is felajánlja Románia számára a lehetőséget, hogy ezzel a céllal részt vegyen, vagy egy delegációval, vagy kompetens és jól informált magánszemélyek révén. Már most megkéri a román hatóságokat, hogy a meghozandó döntés során vegyék figyelembe Magyarország helyes, jó szándékát, ami ezekben az akciókban vezeti őt.

A Szövetség szintén 1985-re tervezi a mezőgazdaság területén dolgozó magyar emigránsok találkozájának a megszervezését. A későbbiekben hasonló eseményt tervezünk a technika és tudomány területén tevékenykedőkkel. Örülnénk, ha ezeken a rendezvényeken is részt venne valaki Romániából, amint azt más, szomszédos szocialista országok is teszik. Ezeknek a találkozásoknak tehát nincsen semmilyen politikai céljuk, a szomszédos szocialista országokból érkező személyek jelenléte jelzi azt a jó viszonyt, melyet Magyarország ápol ezekkel az országokkal.

Szeretnénk hangsúlyozni, hogy a Magyarok Világszövetsége csak az emigrációval, a világban szétszóródott magyarokkal foglalkozik, nem pedig a szomszédos országokban élő magyar kisebbségekkel – még a burgenlandiakkal (Ausztria) sem. Ezt a gondolatot nemrég, a Magyar fórum létrehozása alkalmával is kidomborítottuk, mely elsősorban az emigráns értelmiséggel kíván kapcsolatot tartani.

A Magyarok Világszövetsége évek óta jó kapcsolatot ápol – együttműködés és tapasztalatcsere terén – a hasonló jellegű, szovjet, jugoszláv, lengyel, csehszlovák stb. szervezetekkel. Ezek a kapcsolatok hasznosnak bizonyultak egymás tevékenységének megismerésében, valamint egyes, szélsőséges emigrációs körökből érkező ellenséges megnyilvánulások megghiúsításában. Ezért a Magyarok Világszövetségének vezetősége újból kifejezi azon óhaját, hogy a Románia Egyesülettel is hasonló kapcsolatokat létesítsen. E célból szívesen üdvözlölné Magyarországon egy delegációt, vagy ha másképp óhajtják, akkor a Szövetség elküldheti a képviselőit Bukarestbe.

Megelégedettségemnek adtam hangot mindazért a lehetőségért, hogy viszontláthattam Szűtsöt (akit kb. 15 éve ismerek, amikor még a nemzetközi ügyekért felelős titkár volt a KISz KB-nál), mind pedig azért a nyitott, „őszinte” beszélgetésért, amit vele folytattam. Egyetértésemet fejeztem ki azzal a véleménnyel, hogy még jelentős lehetőségeink vannak a kétoldali kapcsolataink fejlesztésében. Ebben a kontextusban aláhúztam, hogy hazánk a jövőben is minden úton-módon cselekedni fog a román–magyar barátság és közreműködés megerősítése érdekében. Ezért harcolunk, hogy a propagandaeszközök, minden kiadványunk, azok is amelyek a külföldnek szólnak, emeljék ki mindazt, ami közelíti és megerősíti a népeink közti barátságot.

Az anyanyelvi konferenciákkal kapcsolatban rámutattam, hogy számunkra elvi szempontból természetellenes egy tapasztalatcsere-színezetű tanácskozáson részt venni a magyar emigrációval. Ezért személyesen nem gondolom, hogy egy hasonló szervezési forma jó arra, hogy megkönnyítse egyes romániai küldöttek részvételét. Ha Magyarországon valóban érdeklődés mutatkozik a mi nemzetiségi politikánk-

ban elért megvalósítások iránt, úgy ezeket a magyar tömegtájékoztatási eszközök révén kellene bemutatni, beleértve a külföldön terjesztett anyagokat.

A továbbiakban rámutattam, hogy megjegyeztem a Csoóri Sándor író ellen meghozott „intézkedéseket”. Pontosítottam azonban, hogy a mi felfogásunkban nem lehet „nagyon nagy” írónak tartani azt, aki a szocializmus és kommunista pártunk ellen tevékenykedik.

Azzal az óhajjal kapcsolatban, miszerint kapcsolatot kellene teremtenünk tapasztalatcsere céljából a Magyarok Világszövetsége és a Románia Egyesület között, azt mondtam, hogy erről tájékoztatni fogom az illetékes román szerveket.

Rámutattam viszont, hogy mi nem foglalkozunk annyit a román emigrációval, ami amúgy sokkal kisebb a magyarnál.

Pavel Platona

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 9. 4–8. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

66.

Jelentés néhány Hargita megyei tanügyi káder nacionalista jellegű viselkedéséről

Csík Szereda, 1989. július 17.

Belügyminisztérium, a Securitate Hargita Megyei Felügyelősége, I. Ügyosztály
Nr. 106/TA/001150, 1989. július 17. – Szigorúan titkos

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság, I. Igazgatóság (Bukarest) figyelmébe

Jelentjük, hogy ellenőrzött adatok és információk kerültek birtokunkba, melyekből kiderül, hogy a legutóbbi érettségi vizsgán egyes tanügyi káderek – nacionalista érzelmektől vezérelve – a magyar nemzetiségű diákoknak kedveztek, miközben a románokkal szemben „túlzott igényességet” mutattak.

Így történt a csík szeredai 3-as számú Líceumban, ahol Bedő Mária igazgató, valamint Izsák Teréz és Benedek Gyula tanárok megpróbálták – a román nemzetiségű bizottsági elnök jelenlétében – megakadályozni, hogy egyes román diákok letegyék a szóbeli vizsgát. Ehhez különböző ürügyeket kerestek, nagy részt szubjektíveket, nyíltan kijelentve, hogy „a magyarokat sem engedték át a román nyelvvizsgán”. Nevezett személyek elhatározták, hogy „ügyelni fognak a román diákok felvételi dolgozatainak javításánál, ugyanis ismerik az írásukat az előző évekből”.

Minderről tájékoztattuk az első titkár elvtársat, s a tanfelügyelőségen keresztül eltávolították őket a dolgozatjavító bizottságból.

Ugyanott, a líceumi I. tagozatra felvételizők vizsgája alkalmával derült fény néhány tanügyi káder törekvésére, hogy megakadályozzák a román nyelvű osztályok létrejöttét úgy, hogy a falusi román gyerekeket meggyőzik, hogy a sikeres felvétel ígéretével iratkozzanak magyar tagozatra. Bedő Mária igazgató Balázs-Pál Tekla Etel titkárnóval együtt beleegyező nyilatkozatokat szerzett a szóban forgó diákoktól, amelyekben vállalják, hogy magyar tagozatra iratkoznak be. (Bedő Máriáról több ízben érdeklődtünk az első titkár elvtársnál, de a főtanfelügyelővel való rokonsága miatt továbbra is hivatalban marad.) Az eset felháborodást keltett a román nemzetiségű tanügyi káderek körében, ahol azt tartják, hogy „ezekkel a kulissza-mesterkedésekkel az igazgatónő minden áron tönkre szeretné tenni a líceum tekintélyét, kezdve azzal, hogy nem kért mechanika profilú IX. osztályt az 1989/90-es tanévre, pedig azokba az osztályokba jó diákok jöttek”. Ugyanakkor felháborodást szült a szóban forgó diákok szüleinek körében is.

A II. tagozat (esti oktatás) vizsgáinak alkalmával egyes tanárok – hogy a beiskolázási terv teljesüljön – túlzottan engedékenyek voltak, megengedve a jelentkezőknek, hogy másoljanak és egymással konzultáljanak, a dolgozatok javításakor pedig 1-2 ponttal megnövelték a jegyeket. Így jártak el a csík szeredai

3-as, 4-es és 1-es Líceumoknál is, ahol az esti oktatáshoz magasabb beiskolázási tervet kell teljesíteniük, mint az előző években.

A hargitai tanügy jelenlegi helyzetét nagyban meghatározza a megyei tanfelügyelőség egyes felelős beosztású tagjainak a magatartása is: Nicu Vrabie főtanfelügyelő felületesen gyakorolja az irányítást, nacionalista elemeket tart a tanfelügyelők testületében, köztük Márton Mihályt, Kovács Jánost és Túros Endrét. Érzékeny a „kis ajándékokra” [értsd: könnyen lekenyerezhető] és néhány olyan elem befolyására, akik érdekeltek a hargitai tanügy negatív helyzetének fenntartásában. Annak ellenére, hogy tudomása van több szabálytalanságról is, nem intézkedik a vétkesekkel szemben.

A megyei általános iskolákban és óvodákban történt igazgatóváltásokat az értelmiségi körök nacionalista felfogású elemei úgy magyarázzák, mint „egy újabb lépés az oktatás erőltetett elrománosításának folyamatában.” Bizonyíték erre „az egyes vidéki iskolákban kinevezett kezdő, tapasztalat nélküli, de román igazgatók”. Ilyen gondolatok keringenek a varsági általános iskola, a csíkszeredai 9-es és 2-es számú általános iskolák, valamint az udvarhelyi 2-es számú Általános Iskola magyar nemzetiségű tanügyi káderei körében. Ezeket a kommentárokat bátorítja a terület tanfelügyelőinek, Kovács Jánosnak és Márton Mihálynak a hozzáállása is.

Javasoljuk a Tanügyminisztérium tájékoztatását a fentebb kifejtett ügyekről, továbbá hogy Bedő Máriát és a többi vezetőt cseréljék le a hivatalukból.

A Securitate vezetője
Nicolae Neagoie alezredes

Az ügyosztály vezetője
Niculae Pişta százados

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 14. 76–77. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

67.

**Helyzetjelentés Hargita megyéből
a „nacionalista–irredenta” problémáról**

Csikszereda, 1989. október 10.

Belügyminisztérium,
Hargita Megyei Felügyelőség, I. Ügyosztály
Nr. 102/M. N. 1006660, 1989. október 10. – Szigorúan titkos

*Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság, I. Igazgatóság (Bukarest)
figyelmébe*

A 0050206-os számú, 1989. március 25-i rendelet értelmében – mely negyed-
évenkénti helyzetjelentést kér a munka menetéről a „nacionalista–irredenta”
problémában – a következőket jelentjük:

A folyó év harmadik negyedében szerzett adatok és információk azt bizonyítják,
hogy e kérdésben az operatív helyzet dinamikus és összetett maradt, mivel azt a
magyarországi és nyugati nacionalista–irredenta akciók befolyásolják.

A külföldi, elsősorban magyarországi látogatók és turisták körében az tapasztalható,
hogy tájékozódni igyekeznek a felekezetek és általában véve a magyar
nemzetiség helyzetéről. Ugyanakkor továbbra is érkeznek magyar futárok, akik
üzenetet hoznak kiszökött személyektől az itthon – a mi körzetünkbe tartozó
területen – maradt rokonoknak, s közben próbálnak személyi iratokat és külön-
böző javakat kivinni az illetőknek.

A vonatkozó időszakban olyan információkhoz jutottunk, miszerint jelentős
számú katolikus pap és hívó tart kapcsolatot külföldi állampolgárral, elsősorban
magyarországiakkal, továbbá katolikus hagyományú nyugati országok titkos
küldötteivel. Ezekben az országokban a magyar reakciós emigráció köröket és
szervezeteket működtet, amelyektől a hazaiak misztikus–vallásos anyagokat
kapnak, valamint anyagi segítséget is, azzal a nyilvánvaló céllal, hogy az illető
felekezetet felszabadítsák mindenféle belső függőség alól.

A megszerzett adatok és információk azt bizonyítják, hogy a hazai római
katolikus egyház, beleértve a Hargita megyei képviselőit is, amellet, hogy
megerősítették a misztikus–vallásos oktatási tevékenységüket, felsorakoztak a
Magyarországon és a katolikus hagyományú nyugati országokban terjesztett
magyar nacionalizmus–irredentizmus mögé.

A külföldön zajló nacionalista és vallásos propaganda kampány hátszelével és
annak közvetlen befolyása alatt, a megyében a vallásos szolgálatot tevőkben
felerősödött az a szándék, hogy a magyar híveket az egyház köré gyűjtsék, azon
a címen, hogy ez az egyetlen olyan intézmény, mely képes megvédeni a romániai
magyar nemzetiség érdekeit, képes megvédeni a magyarokat az állítólagos
kihalásuktól, mely fele az „elnemzetietlenítő román politika” taszítja őket.

A Magyarországon és Nyugaton gyakorolt nacionalista propaganda hatására – ami elsősorban a rádióhullámokon keresztül jut el ide, de a megyébe látogató idegenekkel való közvetlen érintkezés útján, vagy a külföldi utazások alkalmával is – továbbra is magas a Kossuth és a Szabad Európa Rádió hallgatóinak száma, főleg az értelmiség körében.

Ugyanakkor fokozódik a próbálkozás külföldi személyekkel való kapcsolatok kiépítésére, elsősorban magyarországiakkal. Ez főleg a fiatalok körében figyelhető meg, emigrációs céllal próbálkoznak. Ezzel párhuzamosan egyesek törvénytelen határátlépéssel próbálják elhagyni az országot, vagy megtagadják az országba való visszatérést a vízumuk lejáta után.

Ebben az értelemben 1989 harmadik negyedében 565 személy kérvényezte az ideiglenes külföldi tartózkodást, 25-ön kértek engedélyt külföldi állampolgárokkal való házasságkötéshez, 244-en kérték a végleges kitelepedést, 147 elem illegálisan maradt kint, 12-nek pedig sikerült törvénytelenül átjutnia a magyar határon. Ugyanakkor 103 Hargita megyei személyt fogtak el illegális határátlépés kísérlete közben.

Az elemzett periódusban a Hargita megyei Securitate azon dolgozott, hogy fejlessze képességeit a nacionalista-irredenta jellegű ellenséges akciók felismerésében és megelőzésében. Figyeltünk a meglévő hírszerző hálózat jobb kiaknázására, megfelelő képzést biztosítottunk számukra és erőteljesebben irányítottuk őket, ugyanakkor hangsúlyt helyeztünk a kötelékünkbe tartozó források lojalitásának az ellenőrzésére is. Ezzel egyidejűleg 23 hírszerző forrást (1 hírszerző és 22 támogató személy) vontunk be a közreműködésbe és regisztráltuk őket ebben az ügyben, illetve 3 személyt eltávolítottunk.

Ugyanakkor 15 olyan új forrást vontunk be a közreműködésbe, akik eddig más problémakörben voltak regisztrálva, de mivel a magyar nemzetiségű értelmiség soraiból származnak, kiképzés és irányítás segítségével a „nacionalista-irredenta” probléma keretében is meg tudnak oldani feladatokat.

Az általános nyilvántartásba 11 új elemet vettünk fel: 3-at ellenőrzési iratcsomóval, 8-at pedig felügyelet alá véve. További 5 elemnek tisztáztuk a helyzetét (1 megfigyelési dosszié, 2 ellenőrzési iratcsomó, 2 felügyelet).

A többi egység ebben a problémakörben 13 elemet vett be az általános nyilvántartásba: 2-t megfigyelési dossziéval, 4-et ellenőrzési iratcsomóval, 7-et pedig felügyelet alá. További 4 személynek tisztázódott a helyzete.

A látókörünkben levő esetek elemzéséből az derült ki, hogy megalapozottak az okok, amiért nyilvántartásba vettük az illető elemeket, s így indokolt a meghozott intézkedés.

A harmadik negyedév folyamán nyilvántartásba vett vagy megoldott jelentősebb esetek közül a következőket említjük:

Farkas Ferenc (35 év) ellenőrzési iratcsomóval rendelkező magyar állampolgár, több erdélyi megyében megfordulván, a magyar nemzetiség gazdasági-szociális

és politikai helyzetéről, valamint szabadságjogairól gyűjtött információkat. Tevékenységének eredményeit video- és hangkazettákon rögzítette.

A lefoglalt anyagokból és a dokumentálódás során kiderült, hogy Farkas Ferenc titokban felvételt készített a Katona Istvánnal (19 éves, a szentegyházi Muncitorul Szövetkezet áruszakértője) való ellenséges beszélgetéseikről, valamint a román vámhatósággal és a milícia szerveivel folytatott egyes beszélgetésekről. A lefoglalt minikazettán van egy részlet a Budapesten kapott utasításokból is.

A szóban forgó személlyel, valamint más megyékből származó, beazonosítatlan személyekkel való beszélgetések alapján úgy tűnik, hogy az idegen a következő dolgokról próbált érdeklődni:

- az orvosok véleménye az országunkban zajló, ún. „lakosság kiéheztetésének” hatásairól,
- a hadsereg álláspontja az „aktuális romániai helyzettel” kapcsolatban,
- magyarok véleményei a románokról és fordítva,
- az ország szénmedencéibe való kihelyezések,
- a romániai pártaktivisták helyzete a hivatali időszakban és a nyugdíjaztatás után,
- az RKP jelentősége és szerepe Romániában,
- a vidéki települések szisztematizálására vonatkozó román politika.

Miután dokumentáltuk Farkas Ferenc magyar állampolgár nem megfelelő foglalatosságait, az illetőt figyelmeztettük.

- Kocsy Gábor, 25 éves magyar állampolgár, f. é. augusztusában a Gyimesi-szorosban járt és Tankó György családjánál szállt meg Gyimesbükkön (Bákó megye), akiről azt állította, hogy egy távolabbi rokona. Innen ellátogatott Gyimes-középkokra (Hargita megye), ahol egy vázlatos térkép alapján – amit Magyarországon állítottak össze a volt Nagy-Magyarország térképe szerint – meglátogatta a környéket. Közben fényképeket készített Magyarország régi határáról és kapcsolatba lépett több helyi lakossal, akiktől adatokat gyűjtött a népszokásokról, a csángó parasztházak belsejéről, a templomról és a kápolnapatacai római katolikus temetőről, valamint a gyimesközéploki régi malomról, ami már nem működik. Ugyanakkor érdeklődött a csángók helyzetéről – akiket magyar nemzetiségűeknek tart –, a jogaikról, életszínvonalukról stb.

- A csíkdelnei (Hargita megye) római katolikus pap, Gergely István (34 éves) megfigyelési dossziéval rendelkezik. Nacionalista-irredenta felfogása alapján intenzív tevékenységet folytat a misztikus-nacionalista tanokba való bevezetés terén, a saját, de más parókiák hívei között is. Megszegvén a vallásgyakorlás bevett szabályait, egy sor „újítást” vezetett be a tevékenységébe, mint pl. a „természetben való misézést”, nevezetesen a templom szomszédságában levő dombon, ahol két kis kápolna áll. A misék modernizálásával (modern zenével játszott egyházi énekek) és konkrét tevékenységek szervezésével (vallásos és irodalmi tárgyú előadások a templomban, videofilmek csoportos megtekintése, csoportkirándulások szervezése az országban, külföldi ajándékok szétosztása) egyre több fiatal

gyűjt maga köré, vallási és nacionalista irányban fanatizálva őket. Ennek egyik következményeként f. é. szeptember 12-én, a „Szűz Mária napja” nevű vallásos ünnep keretében, e pap által fanatizált néhány fiatal az említett domb oldalára mészkőből kirakta a következő feliratot: „Jézus az út, az igazság, az élet”, föléje pedig egy hasonló módon elkészített keresztet helyeztek. A felirat messziről látható.

Mivel nem volt alkalmas a biztonsági szervek nyílt közbelépése, értesítettük az RKP Hargita Megyei Bizottságának első titkár elvtársát, s javasoltuk neki, hogy utasítsa a Csíkszeredai Néptanács illetékes szervét, hogy az szigorúan figyelmeztesse a szóban forgó papot, s ily módon rávegyék, hogy betartsa szakmai hatásköreit.

Ugyanakkor azt is javasoltuk, hogy a Vallásügyi Hivatalon keresztül kérjék a Gyulafehérvári Püspökséget, hogy az illető papot fegyelmi alapon áthelyezzék más megyébe.

Hogy felhívják a világ közvéleményének figyelmét a romániai székelyek állítólagos „szomorú sorsára”, a körzetünkbe tartozó katolikus papok felsorakoztak a magyar kezdeményezés mögött: népszerűsítik Márton Áron, Hargita megyéből származó volt püspök életét és tevékenységét, boldoggá avatásának érdekében. Annak ellenére, hogy a Vallásügyi Hivatal betiltotta az elhunyt püspök kinevezésének 50. évfordulója alkalmából mondott miséket, szűkebb körökben és a tervezett pompa nélkül, mégiscsak tartottak ilyen szertartásokat.

Két ilyen esetben szükséges a dokumentálódás, az I. Igazgatóságnak már be is nyújtottuk javaslatunkat a megelőző intézkedésekről.

Említésre méltó még a magyar és nyugati diplomaták növekvő érdeklődése az iránt, hogy a román állam milyen feltételeket teremt a magyar egyháznak. Sokatmondó e tekintetben egyes magyar, angol és amerikai diplomatáknak a környéken tett látogatása a vonatkozó időszakban. Összetett ellenőrzési és befolyásolási intézkedések révén, a megyei Néptanács néhány illetékesének a közreműködésével és segítségével biztosítottuk, hogy azok a személyek, akikkel kapcsolatba léptek, helyes információkat szolgáltatassanak a külföldieknek és magatartásuk lojális legyen.

A belső hírszerző szolgálat egyik állandó elfoglaltsága ebben a negyedévben is az volt, hogy fokozta az éberséget és a határozottságot a megyei vagy külföldi elemek által kezdeményezett nacionalista-irredenta akciók leküzdésében és megfiúsításában. E tekintetben szemléltető jellegű az a 115 megelőző intézkedés, melyek közül 26 figyelmeztetés, 3 megrovás, 2 pozitív befolyásolás, 14 esetben a megyei pártszerv tájékoztatása, 22 egyéni elhárító intézkedés, 11 fenyegető figyelmeztetés, 15 esetben a milícia értesítése és 11 szabálysértési bírság. Ezzel egyidejűleg nagyobb hangsúlyt helyeztünk a megelőző beavatkozások változatossá tételére, a Securitate szerveit fedezendő. Ez azért fontos, hogy elkerüljük a mesterséges ürügykeltést, melyet a külső ellenséges propaganda kihasználhatna.

Határozottságot mutattunk azon külföldi állampolgárokkal szemben is, akikről kiderült, hogy ellenséges jellegű vagy nem megfelelő tevékenységet űznek. A 4 leleplezett esetben a milícia szervein keresztül intézkedtünk, hogy a befolyás következtében hagyják el a területet és a turizmusra berendezkedett helyekre vonuljanak át.

Néhány kiemelkedő esemény alkalmával – mint pl. a Szent Anna-nap, a somlyói templom Mária-napi búcsúja és más, nagyszámú résztvevővel zajló esemény – összetett intézkedéseket fogantatosítottunk a nem megfelelő megnyilvánulások megelőzésére, beleértve a nem megfelelő tartalmú iratok terjesztésének megelőzését is.

Folytatjuk a magyar nacionalista-irredenta akciók feltérképezését, megelőzését és semlegesítését a problémában előírt Intézkedési program előírásainak megfelelően. Különös hangsúlyt helyezünk a magyar állampolgárok futártevékenységének az ellenőrzésére, valamint a Magyar Demokrata Fórum és a FIDESz titkos küldötteire. Figyelmet fordítunk a „menekültek”, „áttelepültek” alproblémába tartozó elemek és kapcsolataik felügyeletének fokozására is.

A Securitate vezetője
Nicolae Neagoe alezredes

Az I. Ügyosztály vezetője
Niculae Pișta százados

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 14. 86–91. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

68.

Feljegyzés „Cercetătorul” célszemélyről¹¹

Csíksszereda, 1987. május 7.

Belügyminisztérium, a Securitate Hargita Megyei Felügyelősége, I. Ügyosztály
Szigorúan titkos – 1987. május 7.

Jóváhagyja: a Securitate vezetője, Alexandru Iovănaș alezredes

Elemzési jegyzék a „Cercetătorul” megfigyelési dossziében

Az 1986 júliusában, az I. Igazgatóság II. Ügyosztálya szintjén végzett elemzésen felvázolt feladatok értelmében további összetett intézkedéseket hoztunk annak érdekében, hogy megismerjük a célszemély ellenséges jellegű tevékenységeit, valamint az érdeklődésünkre számot tartó kapcsolatait. E célból „Stanciu” alkalmi forrást közelebb vittük „Cercetătorul”-hoz, 1986. augusztus folyamán pedig megjavítottuk a hibás speciális eszközöket és újabbakkal egészítettük ki azokat.

A marosvásárhelyi rokonoknál tett látogatása alkalmával a Maros Megyei Securitate segítségéhez folyamodtunk, amikor pedig Székelyudvarhelyen és Gyergyószentmiklóson tett egy-két napos szolgálati utat, akkor azt jelentettük az illetékes szerveknek.

Amikor idegen állampolgárok tettek nála látogatást, őket az Útlevel-ügyosztály munkatársai aprólékosan ellenőrizték, de nem találtak semmilyen figyelemre méltó részletet.

A vizsgált időszakban szerzett adatok és információk nem mutatnak magatartás- és viselkedésbeli változást nála. Elvileg ő egy ellenséges elem, aki nem mondott le a nézeteiről, viszont a vele kapcsolatba lépő személyek többségével szemben óvatosan, tartózkodóan viselkedik. Érdeklődést mutat minden belpolitikai és nemzetközi esemény iránt, rendszeresen hallgatja a Szabad Európa Rádió műsorait románul és magyarul is, és – néhány közelebbi személlyel folytatott beszélgetése során – tendenciózus megjegyzéseket tesz ezekkel kapcsolatban.

Továbbra is kapcsolatot tart fenn Szép Zoltánnal, az OIP aligazgatójával, Várdai Györggyel, a Megyei Néptanács közigazdászával, akivel egymás lakásán szoktak találkozni, Bács Károly tanárral, volt egyetemi társával, valamint időnként D. Kiss Jánossal, a *Scînteia* volt tudósítójával (megfigyelési dossziéval rendelkezik), akit viszont az utóbbi időben elkerült.

Péter Ferenc volt altiszt nem jelentkezett többé a „Cercetătorul”-lal kapcsolatban.

Nem tisztázódott még a következő személyekhez fűződő kapcsolatainak jellege: Vorzsák István, az IACMJ személyzeti hivatalának vezetője (megfigyelési dossziéval rendelkezik), akitől „Helgá”-ból származó nyomtatványokat kapott tanulmá-

11 „Cercetătorul” – Király István, történész, levéltáros, Király Károly testvére. Lásd még a 69. sz. dok.

nyozás végett; Veres Szilveszter, a FIRAM¹² technikus, valamint Vizi Árpád, a Megyei Mezőgazdasági Igazgatóság jogtanácsosa, akivel az előző időszakban többször is találkozott. Nemrégiben jelezték, hogy kapcsolatban áll Papp Jánossal, a Közüzemek volt személyzeti vezetőjével, aki kérvényezte végleges kitelepedését a Magyar Népköztársaságba.

1986 júliusában a célszemély közölte „Stanciu” alkalmi forrással, hogy Brassóba megy egy nagyváradi alpinista barátjával találkozni, a valóságban viszont azért ment, hogy a „helgai” Farkas Gáborral találkozzon, aki – „S” alkalmi forrás információi szerint – július 5-én kellett hogy Brassóba érkezzen egy alpinista csoporttal. A Brassó megyei Felügyelőség nem azonosította a csoportot.

Miután „Stanciu” alkalmi forrás 1986 szeptemberében egyéves képzésre ment el, a tevékenységére és kapcsolataira vonatkozó információk szórványossá váltak. A lakásán többnyire a felesége rokonai látogatják, a velük való beszélgetések során visszafogott, időnként viszont megnyilvánul nacionalista alapú, ellenséges felfogása.

Jelentősek a f. é. februárjában zajló, a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsa plenárisának munkálataira vonatkozó megjegyzései, valamint „Aron” alkalmi forrással folytatott beszélgetései egy állítólagos erőltetett románosítási folyamatról, melynek során utalt egyes megyei vezetőségi káderek leváltására.

Annak következtében, hogy a munkahelyén újraosztottak bizonyos hatásköröket, korlátozódott a hozzáférése a Tanfelügyelőséghez és a szakiskolákhoz. Azonban feladatai közé tartozik annak nyomon követése, hogy az illető iskolák végzettjei miként illeszkednek be a munkába, ezért a célszemélynek jelenleg is lehetősége van a legtöbb csíkszeredai vállalathoz kiszállni és ott sok emberrel kapcsolatba lépni, többek közt vezetőségi tagokkal is.

1987. május 6-án „Cercetătorul” jelentkezett a Hargita megyei Felügyelőséghez tartozó útlevélosztályon, és kérelmezte a Magyar Népköztársaságba való végleges kitelepedését a családjával együtt.

A jelenlegi operatív helyzet fényében a következő időszakban az itt felsorolt intézkedések szükségesek:

1. „Sabău” alkalmi forrás, a célszemély munkatársának mozgósítása, aki munkaköri hatásköréből kifolyólag ellenőrizheti a célszemélyt. A következőket kellene jelentenie:

- a célszemély reakciója a kitelepedési kérelem benyújtását követően;
- milyen idegen személyek keresik őt fel a munkahelyén;
- a város vagy más megyei helység intézményeibe és vállalataiba tett kiszállásai;
- nem megfelelő tartalmú beszélgetések és megjegyzések;
- személyes jellegű problémái, tépelődései stb.

Egyes esetekben „Sabău”-n keresztül beavatkozunk, vagy azért, hogy bizonyos helyekre küldjük, vagy hogy megakadályozzuk egyes kiszállásait.

---

12 OIP, IACMJ, FIRAM – helyi vagy megyei hatáskörű közületek

Határidő: folyamatos.

Felelős: osztályvezető.

„Aron” alkalmi forrást – aki előtt a célszemély felfedi néhány ellenséges gondolatát – arra képezzük ki és úgy irányítjuk, hogy időnként kapcsolatba lépjen a célszeméllyel és olyan beszélgetéseket folytasson vele, amelyek rávilágítanak a szándékaira és véleményére.

Határidő: folyamatos.

Felelős: Alexandru Petrușan százados

Visszatérte után „Stanciu” alkalmi forrást nyomatékosabban fogjuk irányítani, az adott körülmények és lehetőségek függvényében.

Mivel az említett forrásoknak csak részlegesen sikerült a célszemély bizalmába férkőzniük, minden kapcsolatát újraelemezzük, kiválasztjuk a legmegfelelőbb személyeket és felülvizsgáljuk őket beszervezési szándékkal.

Határidő: 1987. június 30.

Felelős: osztályvezető.

2. A rendelkezésünkre álló különleges eszközök hatékonyabb kihasználása, annak érdekében, hogy megismerjük ellenséges elfoglaltságait, felkutassuk és operatíván ellenőrizzük az öt meglátogató személyeket.

A különleges eszközöket időnként arra is használjuk, hogy a Csíkszeredában élő, a felesége révén vele rokonságban álló személyeket ellenőrizzük.

3. Más megyékbe (elsősorban Marosvásárhelyre) történő kiszállásai alkalmával az I. Igazgatóság irányítása alatt közreműködünk az illető megye szerveivel, a mi megyénk területén pedig megfelelő ellenőrzést gyakorolunk, beleértve a követést is.

Határidő: folyamatos.

Felelős: az I. Ügyosztály vezetője.

4. Folytatjuk az információszerzést a célszemély különböző elfoglaltságairól: hogyan próbál adatokat szerezni bizonyos intézkedésekről, káderekről és egyéb megyei szintű társadalmi érdekeltségű intézkedésekről, milyen céllal teszi és hogyan értelmezi azokat. „Cercetătorul” továbbra is kiemelt figyelmet kap az „Oponenții-83” akcióban.

5. Ugyanakkor folytatjuk annak tisztázását, hogy a fent említettekkel, valamint más, vele gyanús viszonyban álló személyekkel milyen jellegű kapcsolatban áll. Különös figyelmet fordítunk azoknak az idegeneknek az azonosítására és ellenőrzésére, akikkel kapcsolatba lép.

Határidő: folyamatos.

Felelős: osztályvezető.

6. Annak érdekében, hogy korlátozzuk a teljes megye területére kiterjedő kiszállásainak lehetőségét, valamint hogy kapcsolatba kerüljön a különböző tevékenységi területeken felelős beosztással bíró személyekkel, tanulmányozzuk a munkahelyváltás lehetőségét, ehhez pedig az első titkár elvtárs segítségét fogjuk kérni.

Határidő: 1987. június 30.

Felelős: osztályvezető.

7. Az intézményvezetőségen keresztül – ahol „Stanciu” alkalmi forrás is dolgozik – azon leszünk, hogy továbbra is pozitív hatást gyakoroljunk rá.

Határidő: folyamatos.

Felelős: osztályvezető.

Osztályvezető
Niculae Pișta százados

Az I. Igazgatóság részéről
Ion Ștefan őrnagy

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 15. 53–56. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

69.

**Király Istvánnak az RKP vezetőségéhez írt nyílt levele
a Szabad Európa Rádió Politikai magazin című műsorában**

Bukarest, 1981. május 28.

0544 Katonai Egység – 1981. május 29.

Szabad Európa Rádió magyar nyelvű adásából. Nr. 23.

Belső használatra

A Szabad Európa Rádió magyar szerkesztősége szerdán, f. é. május 28-án Politikai magazin című műsorának keretében Király Istvánnak a Román Kommunista Párt vezetőségéhez írt nyílt levelét sugározta, Asztalos István tolmácsolásában. Alább közöljük a teljes szöveget:

„A mai nap felolvassuk a csíkszeredai Király István levelét, amely az erdélyi magyarok sérelmeiről tudósít. Egy hasonló levelet írt két évvel ezelőtt a testvére is, Király Károly, ami nagy port kavart külföldön is.

A levél, amelyet Király István tavaly szeptemberben küldött a Központi Bizottságnak, most eljutott a szerkesztőségünkbe is.

Király Károly – István testvére, az RKP Központi Bizottságának volt tagja – neve az egész világon ismertté vált, miután 1977-ben nyílt levelet intézett Ilie Verdethez, Fazekas Jánoshoz és Vincze Jánoshoz, mely levél eljutott a nyugati sajtóhoz is, s amelyben felvetette a romániai magyar kisebbség kérdését. Az akció következtében Király Károlynak Karánsebesre kellett költöznie. Időközben engedélyezték a Marosvásárhelyre való visszaköltözését, 1980-ban pedig újabb levelet küldött Ilie Verdetnek.

Testvére, Király István, szintén küldött tavaly egy tiltakozó levelet a Központi Bizottságnak.”

A továbbiakban felolvasták a levelet:¹³

„A Központi Bizottságnak, Bukarestbe.

Alulírott Király István (Csíkszereda, Testvériség út 5. sz.), az Állami Levéltár Hargita Megyei Fiókjának alkalmazottja, a következőkkel fordulok önökhöz:

1980. július 9-én, amikor a Belügyminisztérium Hargita Megyei Felügyelőség 4. sz. Pártszervezeténél ünnepélyesen átadták az új párttagsági könyveket, én visszautasítottam annak átvételét. Kijelentettem, hogy ezzel a gesztussal jelzem, hogy elhagyom a párt sorait, mivel a jelenlegi pártvezetési módszer és egy kommunista párt alapvető módszerei között hatalmas szakadék keletkezett. Ez konkrétan a személyi kultuszban, valamint abban nyilvánul meg, hogy a párton belül visszautasítják az építő jellegű párbeszédet a nemzetiségi kérdés helyes megoldásáról.

13 Jelen fordítás a levél román nyelvű változatáról készült.

Pontosabban akkor azt fejtettem ki, hogy kommunistaként és magyarként nem értem meg és nem érthetek egyet a személyi kultusszal, valamint a nemzetiségekkel szemben gyakorolt taktikákkal és politikával.

Az alapszervezet titkára nem vette figyelembe, hogy én saját elhatározásomból léptem ki a pártból, és július 12-re közgyűlést hívott össze, ahol engem kizártak a pártból. Ezt a döntést a városi pártbizottság is megerősítette július 14-én.

Szembeszegültem ezzel az eljárással, mivel én magam határoztam úgy, hogy kilépek a pártból. Mindenféle logikának és a józan észnek ellentmond az, hogy kizárjanak valakit a pártból, aki előbb önként lépett ki onnan. Bármilyen szervezethez való tartozás az egyén akaratán múlik, nem a szervezetén. Az RKP statútuma nem tesz erre vonatkozó utalást, tehát nem is zárja ki ezt a lehetőséget. Ha a statútum nem tartalmazza azt a lehetőséget, hogy az egyén saját szándékából kiléphessen a pártból, ez nem jelenti azt, hogy ez a lehetőség nem is létezik.

A fennebb leírtak alapján kérem önöket, hogy ne hagyják jóvá a pártból való kizárásomat, hanem fogadják el a kilépésemet, mint saját szándékból megtett lépést.

Miért fordulok önökhöz, ha nem ismerem el a fenti döntést? A válasz egyszerű: elvi kérdésről van szó, aminek megoldása a párt amúgy is megrendült belső demokráciájával kapcsolatos. Még egyszer hangsúlyozom, hogy mindannyiunknak jogunkban áll dönteni mind a pártba való belépés, mind a kilépés felett.

Hogy a lépésem ne tűnjön abszurdnak, engedjék meg, hogy felsorakoztassam azokat az okokat, melyek a júliusi döntésemhez vezettek.

Munkáscsaládból származom, ahol munkás szellemiségű neveltetésben és képzésben részesültem. Életem során a marxista-leninista és a kommunista doktrínák képezték a vezérvonalat. 1966-ban szereztem oklevelet a kolozsvári Babeş–Bolyai Egyetem Történelem karán. Két éven keresztül tanárként dolgoztam egy Marosvásárhely melletti községben, majd 1968-ban alkalmaztak a Hargita Megyei Néptanács titkárságán. Itt 1968 augusztusában beléptem a pártba, nem érdekből vagy karrierista megfontolásból, hanem politikai meggyőződésből.

Abban az időszakban a szovjet hadsereg lerohanta Csehszlovákiát, a párt és a pártvezetés pedig hatalmas bátorságról tanúskodván az egész világ előtt elítélte ezt az intervenciót, szolidaritást vállalt Dubèekkel¹⁴ és támogatóival a csehszlovák társadalmi és politikai élet demokratizálása érdekében.

Azokban az években Romániában is pozitív tendencia mutatkozott, és a pártba belépve bizalommal tekintettünk a jövőbe. Sajnálatos módon csalódnunk kellett.

A főtitkárnak a Kínai NK-ban tett 1971-es látogatása fordulatot hozott a párt irányvonalában. A pártnak a néppel folytatott gyümölcsöző párbeszédéből csak a formáság maradt meg. A párbeszéd monológgá változott. Az egyik fél beszél, utat mutat, irányít, utasít, a másik pedig hallgat és végrehajt.

---

14 Alexander Dubcek, a Csehszlovák Kommunista Párt főtitkára, az 1968-as 'prágai tavaszhoz' vezető reformok kezdeményezője.

A dolgozók bizottságai és a nemzetiségi tanácsok formális szervezetekké süllyedtek, külföldi kapcsolataikat cenzúrázzák. A párttagokat és a tömegeket oly mértékben manipulálják, amire eddig még soha nem volt példa. A demokrácia elmélyítése tulajdonképpen a totalitarizmus berendezkedését jelenti. Vezető szerepet kizárólag azoknak osztanak, akik vakon alávetik magukat ezeknek a törekvéseknek, akik a tapsok és dicséretök mögé bújnak.

Az ifjúságnak Adrian Păunescu és Hajdu Győző (n. n. – író, a marosvásárhelyi *Igaz Szó* című folyóirat főszerkesztője) mutat példát.

Ez a törés most már elviselhetetlenné vált, különösen számomra. 12 éven keresztül őszinte tagja voltam a pártnak, magam is engedelmeskedve a demokratikus centralizmus követelményeinek. Az 1968–1975 közötti években a RKP Hargita Megyei Bizottságának propagandistájaként működtem, 1975-től mostanig pedig a Csíkszeredai Városi Bizottság titkáráként. Megpróbáltam felvenni a harcot számos manipulációval és megállapodással szemben. Az én nézőpontom nem változott az utóbbi 12 évben, megváltoztak viszont a körülmények és a helyzet.

Amit július 9-én tettem, azt azért tettem, hogy magyarként és kommunistaként megőrizhessem integritásomat és emberi becsületemet. Most, sajnos, a saját bőrömmön tapasztalhatom azoknak a szavaknak a súlyát, melyeket akkor mondtam ki. Július 19-én felfüggesztettek hivatalomból és kilátásba helyezték, hogy nem maradhatok a jelenlegi munkahelyemen. Kénytelen voltam a megyei tanfelügyelőséghez fordulni, hogy a tanügyben jussak álláshoz. Kaptam egy vidéki helyet, egy, Csíkszeredától 20 km-re levő falu általános iskolájában. Amikor ott jelentkeztem, közölték, hogy nem taníthatom Románia történelmét, mert nem vagyok párttag, márpedig a pártnak van egy ilyen jellegű határozata. Mivel állampolgári minőségemben sértve éreztem magam, visszavontam a dossziémat. Ezek után megfenyegettek, hogy szeptember 1-jétől felbontják a munkaszerződésemet, mivel ilyen irányú utasítást kaptak a Belügyminisztériumtól, ahova az Állami Levéltár tartozik.

Így jár az, akinek van bátorsága szembeállni a negatív törekvésekkel, főleg ha magyar is az illető. Mindezt nem azért mondom el, hogy állást kapjak, mivel egyszerű munkásként is el fogom tudni tartani a családomat, amint azt több millió munkás is teszi.

Az én kérésem továbbra is az, amit a levél elején megfogalmaztam: érvénytelenítsék annak a pártszervezetnek a határozatát, amelynek tagja voltam, tudomásul véve, hogy saját elhatározásomból léptem ki a pártból. Ismétlem, hogy bármely párt bármely tagjának joga van kiállni annak soraiból, amikor azt tapasztalja, hogy a párt tevékenysége nem felel már meg az ő felfogásának.

Nem a párt elveit vitatom, hanem a gyakorlatát.

1980. szeptember

Király István”

ACNSAS, *fond Documentar*, dos. 13.409, vol. 15. 88–93. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

70.

Jelentés a „magyar nacionalisták–irredenták” problémakörben folytatott tevékenységről

Temesvár, 1988. augusztus 22.

Belügyminisztérium, Temes Megyei Felügyelőség
Securitate – I/A Ügyosztály
Szigorúan titkos – 1988. augusztus 22.

A „Magyar nacionalisták–irredenták” problémakörben a felderítő, megelőző és semlegesítő tevékenység az Intézkedési programban előírt feladatok, az utólagos kiegészítések, az Állambiztonsági Főigazgatóság és az I. Igazgatóság egyéb rendeletei és az Intézkedési terv Temes megyét érintő feladatai alapján zajlott.

Különös figyelmet fordítottunk a nacionalista kérdés megoldási módozataira vonatkozó pártdokumentumok gyakorlatba ültetésére.

Ügyosztályunk szerveinek tevékenységét elsősorban az ellenőrzés fokozása felé tereltük a probléma tárgyát képező célpontokban, helyeken, környezetben. Továbbá igyekeztünk gyorsabban alkalmazkodni, változatosabbá tenni a biztonsági munka eszközeit és módszereit, annak függvényében, hogy milyen változások mentek végbe az év során az operatív helyzetben.

Az ebben a periódusban szerzett adatok és információk elemzése rávilágít a nacionalista és általában a külföldi románellenes akciók előzmény nélküli fokozódására, mind egyes reakciós szervezetek, mind pedig „Helga”-beli hivatalos szervezetek és felelős beosztású személyek részéről.

Az általános nyilvántartás elemei – valamint más, eddig ismeretlen egyének – nacionalista vagy ellenséges magatartást tanúsítottak, főleg a külső akciók hatására, a környezetükben elejtett megjegyzések formájában vagy a románellenes tevékenységek helyeslésével, anélkül azonban, hogy nyíltan felléptek volna.

A hazai elemek befolyásolásában döntő szerepük volt és van a „Helga”-i és más külföldi tömegtájékoztatói eszközöknek, olyan országokról lévén szó, melyek heves kampányt folytatnak hazánk ellen. Nagyrészt abból a kifogásból indulnak ki, hogy a vidéki környezet szisztematizálásával tulajdonképpen a műemlékek, templomok és más olyan építmények elpusztítását célozzák, melyek az együtt élő nemzetiségek, főleg a magyarok anyagi és kulturális létét bizonyítják.

Ezen az alapon fogadták el különböző nemzetiségű román állampolgárok (Temes megyeiek is) illegális áttelepülését „Helgá”-ba.

A magyar hatóságok engedélyével és bizonyos nacionalista és irredenta körök közvetlen bujtogatására ezen ún. menekültek egy része románellenes akciókba kezdett, melyek közül egyesek kifejezetten nacionalista jellegűek. Őket országunk elleni mesterkedésekre használják.

Figyelembe véve az operatív helyzet rendkívüli fejlődését ebben a problémában, fokoztuk a felderítő tevékenységet, s az összes ügyosztály és részleg bevonásával olyan adatokat és információkat szereztünk, melyek lehetővé teszik egyes ellenséges akciók elkövetésének megelőzését, valamint a központi szervek operatív tájékoztatását.

Ebben az időszakban 72 jelentést és szintézist küldtünk az I. Igazgatóságához, melyek elsősorban az általános nyilvántartásban szereplő személyek reakcióira, megjegyzéseire és állásfoglalásaira vonatkoztak, továbbá olyan helyekről származó elemekről számoltunk be, ahol a magyar nemzetiségű állampolgárok tömörülnek. Összesen 278 személyről tettünk említést.

Ezen információk elemzéséből kiderül, hogy nagy érdeklődés mutatkozott a román-magyar kapcsolatok fejlődése és ennek következményei iránt.

Első következtetésként levonhatjuk, hogy az általános nyilvántartás elemei, különösen az értelmiségiek óvatosabb magatartást tanúsítottak, tudva, hogy a hatóságok figyelemmel kísérik a helyzetet.

Annak ellenére, hogy egyes esetekben szűk körben helyeselték a „Helga”-beli akciókat, szükségesnek és jogosnak tartva azokat, kifejezték aggodalmukat is a román állam esetleges reakciója miatt, ami hatással lenne a hazai magyar nemzetiség jövőjére.

Ez a hozzáállása „Timișanu” célszemélynek, akinek vannak ugyan ellenséges megnyilvánulásai és úgy tartja, hogy a „Helga”-beli akciók szükségesek, mégis megkésettnek és hatástalanoknak értékeli azokat, amelyek csak rontják a hazai magyarok helyzetét, s fennáll annak is az esélye, hogy a vezető tisztségben levőket lecseréljék.

Ugyanakkor kritizálja egyes, „Helgá”-ba áttelepült elemek tevékenységét, mint pl. Bodor Pálét, aki az országban vezető tisztségeket töltött be, és kihasználva a befolyását egy sor értéktelen írását adta ki, most pedig rosszallja, hogy a romániai magyar írók nem foglalnak állást a magyar nemzetiség egyes jogainak követelésében.

Ugyanígy nyilvánultak meg „Codrea” és „Petrica” célszemélyek is, akik úgy gondolják, hogy ebben az időszakban a legkisebb ürügyet sem szabad szolgáltatniuk arra, hogy ellenük fellépjenek.

Az elemek egy másik csoportja – kihasználva a létrejött körülményeket – próbál ellenséges akciókba kezdeni, különböző fedőtevékenységek álcája mögött.

Így például „Vasile” célszemély a református felekezet vonalán kifejtett tevékenysége mögé bújva megírt egy levelet, amit – információink szerint – 13 református lelkésznek küldött volna szét, s amiben kéri, hogy elemezzék a település-szisztematizálás hatását a magyar kultúrára, majd a levont következtetések alapján a református egyház hivatalosan tiltakozzon a román államvezetésnél.

További szándéka, hogy a prédikációiban nacionalista állásponttól közelítse meg a település-szisztematizálás kérdését a hívek előtt, azzal a céllal, hogy őket nacionalista-irredenta megnyilvánulásokra bujtogassa.

Jelenleg – több más megyevel közösen – összetett intézkedés zajlik ezen akciók megelőzésére.

Egy másik levont következtetés, hogy számos magyar nemzetiségű állampolgár – főleg a „Helga”-i rokonokkal és ismerősökkel rendelkezők – sajnálatát fejezi ki, hogy a két ország közti kapcsolat megromlott, s anélkül, hogy kifejténék véleményüket a románellenes akciókról, sokan haszontalannak tartják azokat és remélik, hogy helyreáll a viszony. Félnék ugyanis, hogy nem találkozhatnak többé rokonaikkal és ismerőseikkel.

Jelen operatív helyzet kontextusában említünk még egy jelenséget: egyes magyar, de román nemzetiségű állampolgárok is illegálisan maradtak „Helgá”-ban. Összességében a Temes megyeiek száma nem nagy a magyar hatóságok által bejelentett számokhoz képest, viszont azzal szembesültünk, hogy némelyikük rendkívül ellenséges akciókba kezdett.

Ilyen „Roman” esete, aki a budapesti székhelyű Szabad Románia szervezet vezetőjének nevezi magát. Rendkívül ellenséges álláspontot képvisel, bekapcsolódva a románellenes akciókba, interjúk, tüntetéseken való részvétel és iratok terjesztésének segítségével. Ebben a tevékenységében nyugati reakciós körök is támogatták. Jelenleg el is hagyta Budapestet azzal a céllal, hogy valamelyik nyugati országban telepedjen le.

Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a román nemzetiségű állampolgárok zöme támogatja országunknak a „Helga”-beli hatóságok és hivatalosságok akcióival szembeni álláspontját, mivel – helyesen – látja azokban a nacionalista-irredenta célt. Ez a hozzáállás tapasztalható azoknál is, akik helytelenítették vagy alkalmatlannak találták a település-szisztematizálást.

Egy másik következtetés – amit az ebben az időszakban a „Helgá”-ba látogató források szolgáltatva információkból szűrtünk le –, hogy a helyi lakosság, nagyrészt gazdasági megfontolásból, nem helyesli a magyar hatóságok határozatát, miszerint megengedik a román állampolgárok illegális letelepedését az ők területükön. Ugyanakkor viszont teljesen félretájékozottak a hazánkbeli valóságot illetően. Véleményüket a magyar tömegtájékoztatási eszközök alakítják, melyek propagandája eltúlozza és nyilvánvalóan elferdíti a hazánkbeli valóságot, így tehát ezen a prizmán keresztül nyilvánul meg az ők magatartásuk.

Jelentjük, hogy a vonatkozó időszakban a 278 személyből, akikre felhívták a figyelmünket, 113 gazdasági egységből származik, különböző foglalkozásúak, de nagy részük munkás. A művészetek, kultúra, sajtó, igazságszolgáltatás és oktatás területéről 165 személy tett utalást a román-magyar kapcsolatok alakulására, ami azt tükrözi, hogy gyakorlatilag minden közegben nagy érdeklődés kíséri ezt a kérdést.

Figyelembe véve, hogy 246 tényező származik városi környezetből és csak 32 vidékről, világosan mutatja, hogy a fő érdeklődés a városokban és municípiumokban mutatkozott. Ugyanakkor viszont azt is jelzi, hogy kevesebbet foglalkoztunk a vidéki települések információs hálózatának a kiképzésével és irányításával, holott a „Helga”-i hivatalosságok által beszédtárggyá tett legfontosabb téma éppen ezt a közeget érinti.

Egy másik levonható következtetés, hogy mindössze 98 anyag vonatkozik a nyilvántartásunkban szereplő elemekre, 180 elem pedig számunkra ismeretlen.

Kitűnik, hogy még nem húztuk meg reálisan munkafrontunk körvonalait, mivel szükséges lenne az általános nyilvántartásunk átstrukturálása az aktuális operatív helyzet függvényében.

Ebben a periódusban felügyelőségünk szervei összetettebben léptek fel, nagyobb hangsúlyt helyezve a biztonsági munka módszereinek és eszközeinek a változatosabb és hatékonyabb felhasználására. Határozottabban használtuk a telefonlehallgatási nyomozati eszközöket, a követést és az „S” forrást, ami az információs hálózat mellett lehetőséget nyújtott nekünk a fennálló helyzet jobb megismerésére.

A felügyelőség összes ügyosztályával és részlegével széleskörűen együttműködtünk: információkkal és megelőző intézkedésekkel járultak hozzá egy megfelelő légkör kialakításához, valamint ahhoz, hogy nem történt kiemelkedő esemény ebben a témában.

Annak ellenére, hogy haladás történt a jobb megismerés terén és hatékonyabban cselekedtünk néhány esetben, még mindig elégtelen a kifejtett tevékenység minősége.

Igy még nem rendelkezünk olyan hálózattal, mely átfogó tájékozási lehetőséget biztosítana minden látókörünkben levő elemről. S habár a többi munkaeszközön keresztül tudomást szereztünk ezek tevékenységéről, mi egyes megnyilvánulásoknak csak a megállapítására szorítkoztunk, anélkül, hogy az információs hálózaton keresztül elég hatékonyan léptünk volna fel pozitív nyomásgyakorlással és hogy meggyőzzük őket a nacionalista tevékenységekről vagy megnyilvánulásokról való lemondásról.

Egy sor személy illegálisan maradt „Helgá”-ban, anélkül, hogy nekünk tudomásunk lett volna erről a szándékukról, s főleg az ellenséges magatartásukról, illetve hogy hajlamosak hazaellenes akciókra annak érdekében, hogy elbátortalanító és megfélemlítő intézkedéseket kezdeményezzenek.

Voltak esetek, például „Roman” célszemélyé, amikor a mi intézkedéseink – pozitív befolyásolás és az ellenséges akciókról való lemondásra késztetés – kevésbé hatékonyaknak bizonyultak.

A nyugati magyar emigráció köreiből származó információk szórványosak és felületesek voltak, rámutatva a behatolás gyenge lehetőségeire és annak szükségességére, hogy fokozzuk az erőfeszítéseket egy minőségi hálózat létrehozásáért, amely megoldaná ezeket a feladatokat.

Ugyanakkor nem uraljuk kellő mértékben a magyar nemzetiségű fiatalok közeget, kevés, irreleváns információhoz jutunk hozzá, melyek nem teszik lehetővé a leghatékonyabb intézkedések kezdeményezését a nacionalista tevékenységek megelőzéséért, elsősorban az egyetemisták és tanulók körében.

Ugyanakkor vannak olyan személyek a felügyeletünk vagy ellenőrzésünk alatt, akik a hálózati ellenőrzésen kívül esnek, és emiatt elhúzódik az ügyük befejezése.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 18. 40–45. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

71.
**Néhány Temes megyei személy vélekedése
a Magyarországon zajló eseményekről**

Temesvár, 1988. március 19.

Belügyminisztérium, Temes megyei Felügyelőség
Securitate, I/A Ügyosztály
Szigorúan titkos - 1988. március 19.

*A Belügyminisztérium Állambiztonsági Főigazgatósága (Bukarest),
Gheorghe Rațiu ezredes elvtárs figyelmébe*

Jelentjük a legfontosabb információkat az általános nyilvántartásunkba tartozó személyekről, a „Helgá”-ban zajló legutóbbi eseményekről megfogalmazott megjegyzéseiket.

Tőkés László református lelkész - akit nacionalista megnyilvánulások miatt tartunk megfigyelés alatt -, a nemrég Budapesten megrendezett 1848-as forradalom 140. évfordulójának megünnepléséről azt mesélte, hogy több személyt is letartóztattak, akik a Petőfi téren készültek tüntetést szervezni. Ennek ellenére az emberek ott összegyűltek, később pedig arról számolt be a tévé, hogy egy spontán összejövetel volt, amit nem a pártszervek szerveztek. Elmesélte, hogy egy letartóztatott disszidens helyett a felesége szólalt fel: arról beszélt, hogy Romániában a nép már nem ért egyet a fennálló rendszerrel, s jönnek majd sorba a csehek és a kelet-németek. Magyarországon sok a disszidens, de a helyzet egyelőre csendes. Aztán azt magyarázta, hogy Kolozsváron egy, a színház mellett álló épület lerombolását tervezik, csak azért, hogy több ember elférjen, mikor az államelnök felszólal. Azt is kritizálta, hogy Bukarestben egy sor olyan építkezés zajlik, aminek egyetlen célja egyes személyek kedvében járni.

Említette, hogy Budapesten zajlott a Demokratikus Fórum, ahol felszólalt Szócs Géza is, „egy nagyon jó politikus, aki ragaszkodik az álláspontjához, de nem fogja jól végezni, mert az sincs kizárva, hogy megölik”.

Egy másik beszélgetésben, a háború utáni időkről esvén szó, elmondta, hogy ha a magyaroknak sikerült volna hamarabb megfordítaniuk a fegyvereket, akkor megelőztek volna bennünket. A románok ezt 1944 márciusában megbeszélték Sztálinnal, és ígéretet kaptak, hogy nem veszítenek területet, s így a magyarok vesztették el egyes jogukat. Úgy gondolja, hogy annak az időszaknak a túlélői meg kellene írják emlékeiket ezekről az eseményekről az utódok számára.

Azt mondja, hogy őt „valóságosan elüldözte Erdélyből az ottani püspök, aki közreműködött a Securitatéval”, s ő harcba került mind az egyházzal, mind az állammal, amiből csak azért került ki győztesen, mert sokan támogatták. Nem gondolja, hogy sokáig fog Temesváron maradni, mert bármikor elhelyezhetik onnan.

A katolikus papok cölibátusával kapcsolatban az a véleménye, hogy ez nagy veszteség az erdélyi magyarság számára, mert így nem születik meg 3-4000 gyerek, akik magyar szellemiségben nevelkednének.

Ugyanaz a célszemély kifejtette, hogy egy rokona mesélte a következőket: Locarnoban (Svájc) volt egy román ortodox pap, aki magyarellenes kijelentéseket tett, mondván, hogy azok elnyomják a románokat. Az ilyen kirohanásokat a magyarok elleni propagandaként használják, s a hasonló eljárások ellen határozottan kellene fellépni.

Toró Tibor egyetemi docens (megfigyelés alatt álló személy), az 1988. március 15-i budapesti eseményeket kommentálva azt mondta, hogy jobb lett volna, ha a hatóságok megerősítik, hogy egy nem hivatalos tüntetés is készülődik, mint hogy úgy értékeljék, hogy nem képesek egy valódi demokratikus forradalmat létrehozni.

Selyem Edit temesvári egyetemista (megfigyelés alatt álló személy), miután siránkozik, hogy nem kap útlevelet „Helgá”-ba, kijelenti, hogy „ti hoztátok létre ezt a helyzetet. Mi a fenéért kellett politikai menedékjogot adnotok az erdélyi magyaroknak? Maradjanak itt, mert itt van a hazájuk, még ha ez a dolog jelenleg nem is érződik. Hova mennek, amikor még Mátyás szobra Kolozsvár központjában áll?”

Folytatva a kinti románellenes akciókat, a Budapest Rádió a magyar parlamentben zajló vitákról közvetített egy hírt 1988. március 17-én. Egy képviselő megkérdezte, hogy hogyan fogják szabályozni a Magyarországon letelepedni vágyó idegen állampolgárok helyzetét. A kormány képviselője azt válaszolta erre, hogy „a magyar kormány elhatározta, hogy ezen személyek részére 300 millió forint segélyt különít el”.

Ugyanakkor a parlament javaslatot tett a kormánynak egy „nemzetiségi törvény” megalkotásáról, melyben leszögezik, hogy „a magyar kormány felelősséget vállal minden magyar nemzetiségű polgárért, függetlenül attól, hogy mely ország állampolgára az illető”.

Folytatólagosan jelentjük a probléma keretében hozzánk jutó további információkat.

A Securitate vezetője
Traian Sima ezredes

Az I/A Ügyosztály vezetője
Petru Pele őrnagy

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 19. 9-11. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

72.

Jelentés a „magyar nacionalisták–irredenták” problémakörben végzett ellenőrzés során megfogalmazott következtetésekről

Gyulafehérvár, 1983. augusztus 11.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság, I. Igazgatóság
Szigorúan titkos – 1983. augusztus 11.

Jelentés

a Belügyminisztérium Fehér Megyei Felügyelősége Belső hírszerzés ügyosztályának a „magyar nacionalisták–irredenták” problémakörben végzett ellenőrzése (1982. január 1. – 1983. augusztus 1.) során megfogalmazott következtetésekről

A vonatkozó időszakban ebben a problémában a biztonsági munka az Állambiztonsági Főigazgatóság és az I. Igazgatóság intézkedési programjainak, valamint a „magyar nacionalisták–irredenták” probléma intézkedési programjainak és a Belügyminisztérium egyéb rendeleteinek megfelelően zajlott.

A belső hírszerzés ügyosztálya szintjén Ioan Popa őrnagy, I. szakértő tiszt a probléma koordinátora (Gyulafehérváron működik), további felelősök pedig: Ioan Stan főhadnagy, a nagyenyedi Securitate operatív tisztje és Emil Mureşan hadnagy, a Securitate marosújvári operatív tisztje. Különböző hatásköreik vannak még e problémakörben a következő tiszteknek is: Gheorghe Cirstoc alezredes a kudzsiri Securitatétól, Laurenţiu Nicodim főhadnagy a balázsfalvi Securitatétól, Valer Popa hadnagy a szászsebesi Securitatétól, valamint Florin Ciortea hadnagy. Ezen tiszték fő hatáskörei a belső hírszerző munka más problémáihoz kötődnek, a helyi sajátosságoknak megfelelően.

A problémakör-dossziében fellelhető statisztikai adatokból kiderül, hogy Fehér megyében kb. 27.000 magyar nemzetiségű román állampolgár él, többségük (kb. 14.200) vidéken, a többiek pedig (kb. 12.800) városi környezetben. Néhány település kivételével (mint Torockó, Magyarlapád, Székelykocsárd és Tompaháza) a magyar nemzetiségű lakosság nem él tömbben.

A megye területén fennálló operatív helyzet elemzése rámutat arra, hogy a biztonsági apparátus a vonatkozó időszakban nem került szembe különösebb eseményekkel vagy nagyszabású zavaró akciókkal a problémakörben. A meglévő adatok és információk viszont az egyéni vagy szűk körű megnyilvánulások kiújulásáról tanúskodnak. Ezeket elsősorban az együtt élő magyar nemzetiség soraiból származó helyi elemek szervezik, vagy néhány helyi értelmiségi befolyására történnek, akik maguk köré gyűjtik az alkalmas személyeket, és akik a nyugati államokban meg „Helgá”-ban zajló nacionalista–irredenta propaganda hatása alatt állnak.

A jelenség elemzése a következő jelentősebb tevékenységekre világít rá:

- néhány helyi értelmiségi azon elfoglaltsága, hogy történelmi-irodalmi műveket szerkesszenek, monografikus vagy szociológiai jellegűeket, többségében magyarok lakta vagy nagyobb magyar tömbklakossággal rendelkező településekről, területekről. Másik gyakori téma az erről a vidékről származó magyar nemzetiségű politikai és művelődési személyiségek bemutatása.

- próbálkozás nacionalista-irredenta tartalmú, külföldről származó anyagok behozatalára - vagy a külföldi utazáson részt vevő román értelmiségieken, vagy a megyébe látogató idegen állampolgárokon keresztül;

- a nagyenyedi Bethlen Gábor Líceum egyes volt diákjainak az összejövetele, amire egyre több „Helga”-i és nyugati állampolgár hivatalos, akik szintén ennek a magyar tannyelvű iskolának a végzősei;

- a „Helga”-i turistacsoportok növekvő tömege, akiknek az erdélyi útvonala egyre gyakrabban érint a megyében található, magyar többségű településeken levő turisztikai célpontokat;

- magyar nemzetiségű állampolgárokból álló turistacsoportok létrejötte különböző erdélyi településeken, akik magyar sajátosságú „turisztikai” célpontokat látogatnak;

- néhány magyar nemzetiségű személy tendenciózus megjegyzése a magyar nyelvű tanulási lehetőségek állítólagos hiányáról, ami a romániai magyarokat - úgymond - elnemzetietlenítő politika számlájára írható; továbbá a magyar nemzetiségű lakosság jogainak és kilátásainak állítólagos hiányára vonatkozó megjegyzések;

- magyar nemzetiségű fiatalokból álló csoportok létrejötte, akik a „Helga”-i „Csöves”¹⁵ mozgalommal szimpatizálnak és magasztalják a szomszédos ország fiataljainak szabadságjogait, ezekkel szembeállítva és befeketítve az e téren tapasztalható hazánkbeli valóságot;

- a hazai belpolitikára vonatkozó tendenciózus megjegyzések, néhány gazdasági jellegű nehézség alapján.

Az ellenőrzött időszakban a problémakörben felelősséggel bíró személyi állomány növelte erőfeszítéseit a jelenség megismerése és az operatív helyzet feletti uralma terén: így sikerült jobban megismernie és semlegesítenie néhány, nacionalista-irredenta megnyilvánulásairól ismert személy akcióját. Ekképpen megvalósult 10 elem figyelmeztetése, 3 ifjúsági csoportosulás feloszlata, 7 személy esetének feldolgozása a dolgozók munkaközösségében. További 8 személyt - akiknek a tevékenysége nem adott okot figyelmeztetésre, vagy fennállt a biztonsági munka egyes eszközei és módszerei leleplezésének a veszélye - figyelmeztetésben részesítettünk. Öt esetben a milícia szervein keresztül intézkedtünk (pénzbírság). 16 személy felfogásáról és megnyilvánulásairól a pártszerveket tájékoztattuk. 3 összefoglalót nyújtottunk be az I. Igazgatósághoz a munka stádiumáról a problé-

15 Szubkulturális ifjúsági mozgalom Magyarországon.

makörben, valamint 11 tájékoztató jelentést néhány különösebb esetről és információról.

Ugyanakkor néhány személy külföldi kiszállása alkalmából 24 egyéni kémelhárítási feldolgozás készült. Gyulafehérvár municípiumban és Nagyenyed városban 9 csoportos kémelhárítási feldolgozást végeztünk, megfelelő tematikák mentén, melyeket a Felügyelőség vezetősége engedélyezett és megegyeznek az I. Igazgatóság által kiadott irányelvekkel.

Néhány, magyar nacionalista-irredenta felfogással, megnyilvánulásokkal és tevékenységgel rendelkező külföldi állampolgár elleni intézkedéseink: egy figyelmeztetés (a „Helga”-i Nagy Loránd esete), 3 kapcsolatfelvétel pozitív befolyásolás céljából (Nagy József az NSzK-ból, Szabó Mihály az AEÁ-ból és Biró Árpád „Helgá”-ból), további 3 személlyel pedig kapcsolatban állunk bizonyos operatív feladatok megoldása végett.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 22. 12-14. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

73.

**Feljegyzés az I/B Ügyosztály¹⁶ létrehozásáról
Bihar megyében**

Nagyvárad, 1986.

A megye területének jelentős része horthysta megszállás alatt volt, ami lehetővé tette a volt magyar nacionalista-fasiszta és irredenta pártok és szervezetek intenzív működését (Nyilaskeresztes Párt, Erdélyi Párt, Magyar Újjászületés Pártja, Rongyos Gárda stb.).

Jelenleg is számos elem létezik még közülük, akik a biztonsági munka terén problémát jelentenek.

A megye nemzetiségi összetétele előrevetíti a létrejövő ügyosztály munkamennyiségének nagyságát, mivel a lakosság több mint 40%-a magyar nemzetiségű.

A megyéből származó, jelentős létszámú emigráció ellenséges tevékenységet fejt ki hazánkkal szemben, átjárnak a megyénkbe, vagy más módon – általában titokban – tartanak fenn kapcsolatot itteni elemekkel, akiket nacionalista-irredenta tevékenységekre bujtogatnak;

- a „Helga” irányába, illetve irányából való nagyszámú utazás, ennek összes negatív következményével, súlyosbítva azzal a ténnyel, hogy jelentős számú személy követi a szomszédos ország rádió- és tévéműsorait, ami fenntartja, sőt erősíti a magyar nacionalista-irredenta érzelmeket és egyes elemek ellenséges felfogását;

- három határátkelőhely (Bors, Biharkeresztes és Érmihályfalva), valamint a kishatárforgalom (több mint 30.000 engedély) működése olyan helyzetet teremt, ami megkönnyíti az ellenséges, propagandisztikus jellegű anyagok behozatalát és kivitelét az országból. Főleg olyan ellenséges tartalmú kiadványokról és munkákról van szó, amelyek tendenciózusan tárgyalják hazánk történelmi múltját;

- Nagyvárad municípium erős kulturális-művészeti, ipari stb. központtá vált, ami az értelmiség erős koncentrálódásához vezetett: főleg fiatalok, számos hazai és külföldi kapcsolattal, melyek közül sokan olyan vezető rétegbe tartozó elemek közeli ismerősei, akiket magyar nacionalista-irredenta felfogásukról és megnyilvánulásukról, valamint ellenséges tevékenységeikről ismerünk.

Az I/B Ügyosztály számára követendő koordináták a jövőre nézve:

A magyar nacionalisták-irredenták problémakörben az idén jó eredményeket értünk el, ami a következőkben nyilvánult meg: minden, a biztonsági szervek figyelmében álló személy, hely és közeg jobb felügyelete, valamint a magyar nacionalisták-irredenták probléma intézkedési programjába és az ezt kiegészítő

---

16 Az I/B. Ügyosztályt 1983-ban hozták létre, kimondottan a magyar jellegű ügyek ellenőrzésére.

jegyzékbe foglalt feladatok határozottabb elvégzése. Ebből kiindulva az új ügyosztály elsődleges feladatai nagyjából a következő célpontok felé irányulnak:

- fontos, hogy az újonnan létrehozott hírszerző szolgálat fokozottan járuljon hozzá az országban jelen levő irredenta jelenség felismeréséhez és megghiúsításához, figyelembe véve az új munkakörülményeket, valamint az elvégzendő feladatok nagyságát. Ebben az értelemben a következőket kell követniük:

- határozottabban és hatékonyabban lépjenek fel azon hazai és külföldi elemek felügyelete terén, akikről tudjuk, hogy magyar nacionalista-irredenta tevékenységet folytatnak;

- összetett intézkedések foganatosítása annak érdekében, hogy a problémakörben nyilvántartott egyes elemek titkos tevékenységét operatívabban leleplezzék;

- a kishatárforgalom nyújtotta lehetőségek hatékonyabb kiaknázása mind információszerzés terén, mind pedig az elbátortalanító akciók kezdeményezésére;

- ebben a problémakörben az ügyosztály információs hozzájárulása az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetőségének az operatív és teljes körű tájékoztatásához jóval nagyobb kell legyen, mint eddig.

Az ügyosztály összes dolgozójának a bevonása maximális értéket kell, hogy elérjen, majd folyamatosan ezen a szinten maradjon, példásan teljesítve az összes számukra kijelölt feladatot és küldetést.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 22. 12-14. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

74.

**Feljegyzés egyes magyar nemzetiségű értelmiségiek
azonosításának, kiválasztásának módjáról**

Nagyvárad, 1986. augusztus 16.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság
A Securitate Bihar Megyei Felügyelősége
Szigorúan titkos – Nr. 006844, 1986. augusztus 16.

Az I. Igazgatóság f. é. február 5-i, 0050107-es számú jegyzékében előírt feladatoknak megfelelően – melyek egyes magyar nemzetiségű értelmiségiek kiválasztására és felvételére vonatkoznak – az I/B Ügyosztály 21 reprezentatívabb személyt kezdett tanulmányozni, akiknek tekintélyük van, számos hazai és külföldi kapcsolattal rendelkeznek és lojális magatartásúak.

A kiválasztott elemek közül nyolcan a művészeti-művelődési szektorban tevékenykednek, négyen az egészségügyben, négyen az I/B Ügyosztály felelősségebe tartozó oktatási intézményekben, ketten az igazságszolgáltatásban, hárman pedig Nagyvárad municípium más intézményeiben.

A kiválasztottak nagy része idős, megfelelő társadalmi helyzettel rendelkeznek, így megfelelnek a céljaink eléréséhez szükséges feltételeknek. Elsősorban Nagyvárad municípiumban működünk, mert ott találtunk ilyen elemekre, viszont folyamatban van Nagyszalontán és Margittán is, ahol szintén nagyobb számban élnek magyar nemzetiségűek.

Nagyvárad municípiumban különös figyelmet fordítottunk a művészet és kultúra, valamint az oktatás területén működő elemekre, figyelembe véve a megye sajátosságait és a problémakör operatív helyzetét.

A mellékelt táblázatba foglalt elemekkel általában azok a tiszték vették fel a kapcsolatot, akik azokban az intézményekben teljesítettek szolgálatot, ahol az illető személyek végezték tevékenységüket. Megfelelően kihasználtak bizonyos operatív pillanatokat, ami lehetővé tette a velük való kapcsolatfelvételt egyes problémák megoldása céljából, mind a mi szerveink érdekében, mind a sajátjukéban. Ebben a periódusban inkább azért cselekedtünk, hogy rávegyük őket egy, velünk szemben tanúsított nyitott magatartásra, s kevésbé azért, hogy információkat szerezzünk.

Néhány esetben, főleg a tanügyi káderek között előforduló nem megfelelő hangulatok miatt, rajtuk keresztül cselekedtünk ezek felerősödésének megakadályozása érdekében.

Az elkövetkező időszakban a következő célokat követjük:

– olyan fiatal elemek bevonása ebbe a kategóriába, akik a jövőben valószínűleg tisztségekhez jutnak vagy megfelelő társadalmi pozíciót foglalnak el ahhoz, hogy már most foglalkozzunk velük. Nagyobb figyelmet fordítunk azokra, akik irodalmi

tevékenységet folytatnak (van akinek már könyve is megjelent), illetve az előadóművészekre;

- olyan elemek kiválasztása, akik a munkahelyi feladataik vagy a szakmán kívüli elfoglaltságaikból adódóan gyakran utaznak külföldre (sportolók, kishatár-átlépővel rendelkezők stb.), de akik egyúttal beilleszkednek ennek az akciónak az alapját képező kritériumrendszerbe is. Hasonlóképpen járunk el a műszaki értelmiség esetében is;

- ezen kapcsolatokkal hosszú távú tervünk, hogy a kijelölt tiszt és az ügyosztály vezetősége mellett szerepeljenek, kitüntetett figyelemben részesüljenek, ami rávinné őket arra, hogy minél fogékonyabb magatartást tanúsítsanak a szerveink által megfogalmazott kérésekkel szemben.

I/B Ügyosztály vezetője
Gheorghe Cordiş őrnagy

III. Ügyosztály
Mircea Juncu főhadnagy

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 22. 64–68. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

75.

**Feljegyzés a Bihar Megyei Securitate I/B Ügyosztálya
által végzett ellenőrzésekről**

Nagyvárad, 1986. augusztus 16.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság
A Securitate Bihar Megyei Felügyelősége
Nr. I/B/006843, 1986. augusztus 16. – Szigorúan titkos

A Bihar Megyei Securitate I/B Ügyosztályánál februárban végeztek ellenőrzést az I. Igazgatóság tisztjei, s megállapították, hogy a művészetek és művelődés, az oktatás, a protestáns és római katolikus felekezetek, valamint az egészségügy területein a hírszerző munka nem megfelelően alakult, nincs garancia és lehetőség az összes nacionalista-irredenta akció felismerésére és megelőzésére.

Utólag a Megyei Securitate vezetősége elemezte a rendkívülibb eseteket ebben a közegben, hogy megállapíthassuk, milyen intézkedésekre van szükség ezek informatív ellenőrzéséhez, hogy megfelelő feltételek között tudjuk uralni az operatív helyzet fejlődését. A hiányosságok orvoslására a következőket végeztük el:

- A művészetek, művelődés és igazságszolgáltatás területén a 23 magyar nemzetiségű, Ioan Cigan főhadnagy kötelékébe tartozó alkalmi forrás mellett 5 új, hírszerző lehetőséggel rendelkező forrást vontunk be a bejövő adatok megnövekedett mennyisége miatt. Ehhez a tevékenységhez hozzájárult a többi tiszt is, a személyes kötelékükbe tartozó források által, akiknek lehetőségeik vannak ebben a közegben, továbbá 2 új hírszerző akció nyílt meg. Ahhoz, hogy a nyilvántartásban szereplő reprezentatívabb elemek tevékenységéről és szándékairól ellenőrzött információkat gyűjtsünk, két, megfelelő teljesítményű, összetett nyomozati (telefonok lehallgatása) eszközt hoztunk létre. Ezek segítségével ellenőrizzük egyes nagyszalontai elemek, a helyi irodalmi kör tagjainak tevékenységét. Hasonlóképpen megvalósultak a szükséges feltételek ahhoz is, hogy ezeket a nagyváradi irodalmi körben is felszereljük. Ezzel egy időben felhasználtuk „Rotaru”, „Saul” és „Vasile” források ellenőrzött információit is.

A Temes Megyei Securitatéval való operatívabb információcsere következtében megakadályoztuk a „Tipografal” célszemély egyes, nem megfelelő tartalmú irodalmi műveinek a megjelenését. A nagyváradi magyar nemzetiségű értelmiség köréből nyolc személlyel kapcsolatba léptünk.

Az oktatás területén Elena Pantea hadnagy 6 új hírszerző forrást hozott létre, a begyűjtött adatok megnövekedett mennyisége következtében pedig 3 hírszerzési akciót nyitottunk. A közeljövőben befejezzük egyes különleges eszközök beszerzését a nagyváradi 5-ös számú Ipari Liceumba, melyek segítségével ellenőrizzük majd több, megfigyelés alatt álló tanügyi káder tevékenységét. Miután szakképzettebben cselekedtünk az ifjúság-oktatásügy problémakör jellegzetes közegének az informatív lefedéséért, olyan információkhoz jutottunk, melyek lehetővé tették

egy, 11 magyar nemzetiségű, magyar–nacionalista és ellenséges megnyilvánulási fiataalt érintő, kialakulóban levő csoportosulás felbontását. Ugyanakkor sikerült nagyobb mértékben bevonni a nevelésügyi tényezőket és az ifjúsági szervezeteket bizonyos megelőző intézkedések megvalósításába.

Több személyt is kiválasztottunk a döntéshozó tényezők köréből, akikkel kapcsolatba léptünk a Securitate szervekhez való közelítésük érdekében.

A protestáns és római katolikus felekezetek problémakör keretében is új, megfelelő hírszerzési lehetőséggel bíró forrásokat hoztunk, három elem bevonásával. Megnőtt a megfigyelés alatt álló elemek tevékenységére vonatkozó információ mennyisége: példaértékű „Vișan” esete, melynek keretében sikerült jobban, folyamatában megismernünk ellenséges tevékenységét. Hasonlóképpen, egyes, az általános nyilvántartásunkban szereplő személyek ellenőrzése és leleplezése végett hatékonyabban működünk közre a református felekezet néhány képviseleti személyével: eredményeket értünk el a „Preotul” és „Vasile” akciókban, ez utóbbit a Kolozs Megyei Securitate figyeli. Ugyanakkor megfelelően ellenőriztük egyes titkos megbízottak tevékenységét is, és sikerült pozitívan befolyásolni egy, Bihar megyét meglátogató delegáció tagjait.

Az „Egészségügy” problémakörben – habár sikerült eredményeket elérni új információs források létrehozása terén 4 alkalmi forrás bevonásával – nem sikerült teljes egészében egy specifikus, valós nyilvántartást körvonalazni. A közeg ellenőrzése végett 4 reprezentatív, befolyásos és széles kapcsolati hálójával rendelkező személlyel léptünk kapcsolatba.

A f. é. februárjában végzett ellenőrzés óta határozottabban léptünk fel olyan források létrehozatala terén, akiknek bejárásuk van az adatgyűjtésre előírt községekben működő értelmiségi közegekbe, továbbá a kishatárátlépővel rendelkezőkkel és az ingázókkal kapcsolatban. A 41, újonnan létrehozott forrásnak általában megfelelő információs hozzáadéka volt.

A jövőre nézve, az elemzett helyszínek és közegek hatékony informatív behálózása érdekében a következőképpen cselekszünk:

– az ifjúság–oktatásügy probléma keretében felgyorsítjuk az alkalmi munkatársak beszerzésének folyamatát, hogy a különleges közegeket hírszerzésileg biztosítsuk. Befejezzük a különleges eszközök felszerelését az 5-ös számú Ipari Liceumban.

– a művészet–művelődés és igazságszolgáltatás probléma keretében hozzunk létre egy nyilvántartást, mely tartalmazza az összes olyan forrást, akiknek hírszerzési lehetőségük van e téren, hogy jobban kitűnjön, hol kellene új forrásokat létrehozunk. Fokozott figyelmet fordítunk néhány nagyváradi reprezentatív személy bevonására és befolyásolására. Ugyanígy járunk el az „Egészségügy” problémakörben is.

Az I/B Ügyosztály vezetője
Gheorghe Cordiș őrnagy

III. Szakértő tiszt
Mircea Juncu főhadnagy

CNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 22. 68–70. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

76.

**Feljegyzés az 1986 folyamán külföldi utazásokra
kiválasztott informátorokról**

Nagyvárad, 1986. augusztus 16.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság
Securitate Bihar Megyei Felügyelőség
Nr. I/B/006842, 1986. augusztus 16. – Szigorúan titkos

A Bihar Megyei Securitate I/B Ügyosztálya jelen pillanatig még nem küldött külföldre feladatokkal megbízott informátort. Ennek a következő okai voltak:

– az olyan ellenőrzött források hiánya, akiknek megfelelő lehetőségeik lettek volna a titkos megbízottak, a magyar reakciós emigráns körök, befolyásos személyiségek és kormányzati szervezetek köreiből;

– nem tettünk elég lépést az ilyen akciók lebonyolításához és előkészítéséhez szükséges előfeltételek megteremtéséért, ami részben magyarázza – az előző időszakokhoz képest – kisszámú forrás külföldi útját;

– a tiszteknek nem sikerült teljesen megismerniük azokat a lehetőségeket, amelyekkel a kötelékbe tartozó források rendelkeznek külföldön. A kiképzés elsősorban a Bihar megyei sajátosságokra épült;

– a külföldi kiszállásokon járt források az előző időszakokban nem tűntek ki olyan jelentős információs hozadékkal – sem mennyiségileg, sem minőségileg – ami indokoltá tette volna konkrét feladatokkal való megbízásukat.

Az év első felében az I/B Ügyosztály 21 informátora járt külföldön, az év végéig pedig még 10-en készülnek kiszállásra.

Minden külföldre utazó informátor megfelelő kontrainformációs kiképzést kapott az illető térségre, a kapcsolatokra és azokra a személyi kategóriákra vonatkozólag, akikkel érintkezésbe lépnek.

A 21 informátor közül ötön nyugati országokban jártak. Így „Kelemen” és „Károly” informátorok (zenészek, Ioan Cigan főhadnagy kötelékébe tartoznak) Ausztriába mentek, „Felicia” és „Martha” (tanügyi káderek Elena Pantea hadnagy kötelékéből) Görögországba és Olaszországba utaztak, „Päun” pedig (a református felekezet egyik befolyásos személyisége) Svájcba. A hazajövetelükkor szolgáltatott információk inkább arra vonatkoztak, hogy milyen módon zajlottak a tevékenységek, ahol ők részt vettek, továbbá a kiszálláson résztvevő kollégák álláspontjára és megjegyzéseire, a velük kapcsolatba kerülő személyek országunkról alkotott általános véleményére. Lényeges információkat „Päun”, az Aurel Căprariu őrnagy kötelékébe tartozó informátor szolgáltatott.

A további 16 informátor a Magyar NK-ba utazott. A hazajövetelükkor szolgáltatott információk elég általános jellegűek voltak, anélkül, hogy bármilyen, a disszidensek által kezdeményezett vagy lebonyolított románellenes tevékenységek-

re vonatkoztak volna. Kivételt képezett „Lontos”, Ioan Cociş alezredes kötelékébe tartozó informátor: az általa szolgáltatott részletek a „Grupul” eset tárgyát képezik; valamint „Felsegy” [Felszeghy?] a Aurel Căprariu őrnagy kötelékéből, aki néhány, románellenes tevékenységéről ismert elem konkrét elfoglaltságáról tájékoztatott.

A többi megszerzett információ, még ha nem is volt bennük semmi különleges, hozzájárult olyan elemek tevékenységének és álláspontjának a megismeréséhez, akik kapcsolatban állnak az általános nyilvántartás nacionalista-irredenta problémában jegyzett tagjaival. Így a megszerzett információk általában a következőkre vonatkoztak:

- rendkívül bőséges a helyzet a kishatárátlépővel rendelkező informátorok esetében: ők kb. 370-en vannak és mostanig egyéenként átlag 2-3-szor voltak Magyarországon.

A biztonsági munka területén eddig kevés információt szereztünk. Ezek általában egyes hazai személyek magyar nacionalista-irredenta megnyilvánulásaira, illetve abbeli igyekezetükre vonatkoztak, hogy külföldiekkel lépjenek kapcsolatba bizonyos kereskedelmi ügyletek lebonyolítása érdekében. Csak néhány esetben vonatkoztak ez utóbbiak ellenséges tevékenységeire.

Objektív okok miatt nem sikerült Kovács Tibor Attila mellé irányítani „Valentin” és „Bardoc” forrásokat, mivel az első hosszabb ideig kórházban tartózkodik, a másodiknak pedig családi problémái vannak. A következő lépés az, hogy Kovács Tibor Attilával – szüleinek Magyarországról való hazatérése után – szeptember-október folyamán előbb „Valentin”, majd „Bardoc” lépjen érintkezésbe. Az előbbi esetében már rátértünk annak az elhíresztelésére, hogy Budapestre készül orvosi kivizsgálásra.

Ezen informátorok kiképzését és az elvégzendő feladataik meghatározását az I. Igazgatóságához tartozó II. Ügyosztály – az ügy egybehangolója – véleményezi.

Ugyanakkor, az elemzés során megállapítottuk, hogy további 8 informátor készül külföldre utazni a közeljövőben: közülük egy személy („Kelemen”, Cigan főhadnagy kötelékéből) megy Ausztriába, ötön („Andrei”, „Petričă”, „Ion Gheorghé”, „Avram” és „Tătărescu”) a Magyar NK-ba. Căprariu őrnagy két forrása, „Felegy” [Felszeghy?] és „Păun” Olaszországba és a Német SzK-ba utazik.

Az elemzés kidomborította azt is, hogy az I/B Ügyosztály állandó elfoglaltságai között szerepelt a megyeközi lehetőségekkel rendelkező források megfelelő kiaknázása is. Ilyen értelemben jelentősebb információs hozadéka a Căprariu Aurel őrnagy, Cigan Ioan és Oros Gavrilă főhadnagyk kötelékébe tartozó forrásoknak volt: adatokat szolgáltatott egyes, a Szatmár, Maros, Kolozs, Hargita, Máramaros és Temes megyei Securitate figyelmében levő személyek tevékenységéről. A megszerzett információkat operatíván közöltük az érdekelt egységekkel.

Annak érdekében, hogy több adathoz jussunk a külföldi románellenes tevékenységekkel kapcsolatban, a következő intézkedéseket hozzuk:

- rátérünk a kötelékben levő, kimondottan e célnak alárendelt feladatokkal rendelkező források újraképzésére, főleg azokéra, akiknek külföldön rokonaik

élnék vagy akik a közeljövőben külföldi utat terveznek tenni. Már most elemzésnek vetjük alá azon források helyzetét, akikről tudjuk, hogy jövő évben el fognak utazni, hogy az ellenőrzési és kiképzési tevékenység folyamatos legyen.

– az ügyosztály szintjén pontos nyilvántartást hozunk létre a kishatárátlépővel rendelkező forrásokról, beleértve azokat is, akik a milícia dolgozóinak kötelékében vannak. Ezek a források folyamatosan azon Securitate tisztek figyelmében lesznek, akik a kishatárforgalom övezetébe tartozó településekért felelnek: ők fognak közvetlenül részt venni a források kontrainformációs felkészítésében a külföldi utak előtt. Ugyanakkor gyakrabban fognak találkozni velük.

– időben jelentjük az I. Igazgatóság megfelelő ügyosztályának bizonyos források (rendkívüli lehetőségekkel vagy társadalmi pozícióval rendelkezők) külföldre való utazását, hogy a kontrainformációs tevékenységre való felkészítésükben vehessenek részt a központi apparátus tisztjei is. Ezekről a forrásokról szükséges lenne egy központosított nyilvántartás létrehozása.

A megyeközi lehetőségekkel rendelkező források ésszerűbb kihasználása végett a protestáns felekezetek problémában, rátérünk az operatív érdekelttségű, más megyékből való kapcsolatokat tartalmazó listák aktualizálására, a hatékonyabb együttműködés érdekében.

Nagyobb figyelmet fordítunk egyes bevont személyek kiválasztására a befolyásolásuk érdekében, továbbá azokra, akik gyakrabban utaznak külföldre, hogy ellentevékenységre való összetett felkészítések segítségével operatív érdekelttségű adatokat nyerjünk.

I/B Ügyosztály vezetője
Gheorghe Cordiş őrnagy

Szakértő tiszt
Mircea Juncu főhadnagy

CNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 22. 71–75. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

Jelentés Sütő András ellenséges magatartásáról

Bukarest, 1978. október 27.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság
Nr. 00389.343; 1978. október 27. – Szigorúan titkos

Sütő András, az Új Élet főszerkesztője

Hazai vagy külföldi személyekkel való érintkezései során gyakran vannak nacionalista–irredenta megnyilvánulásai: ilyenkor a „magyar nemzetiségű román állampolgárok társadalmi–politikai szabadságjogainak legfőbb védelmezője” szerepben tetszeleg.

Pártunk és államunk nemzeti kérdésekben követett politikáját „előre megfontoltan diszkriminatívnak” minősíti. Ő maga gyakran ellenséges álláspontot képvisel, Erdéllyel kapcsolatban a külföldi reakciós propagandából származó nézőpontot tesz magáévá.

Megismerte és elfogadta Király Károly leveleinek követelőző tartalmát, és elfogadta az ő megnyilvánulási módját. Ugyanilyen célokból kapcsolatot tart fenn Takács Lajossal és Kacsó Sándorral (mindketten kolozsváriak), továbbá Lőrincz Lászlóval, a Tanügyminisztérium államtitkárával, akiket támogatott nacionalista magatartásukban.

Baráti körökben nyíltan hangoztatta, hogy nem hajlandó részt venni a központi és helyi szinten szervezett politikai akciókban. 1978-ban visszautasította a részvételt az RKP KB plenáris ülésén, mivel „fel volt háborodva”, amiért „valaki” azt kérte tőle, hogy foglaljon állást az Illyés Gyula magyar költő által a *Magyar Nemzet* cikkeiben felvetett problémák ellen.

Egy bizonyos helyzetben Sütő András sajnálatát fejezte ki RKP KB-beli tagsága és főszerkesztői állása miatt, mert ezekben a tisztségekben nem végezhet a Király Károlyéhoz hasonló tevékenységet.

Nacionalista–irredenta tevékenységről ismert idegen állampolgárokkal tart fenn kapcsolatot.

Külföldi útjain számos olyan elemmel találkozott, akik a magyar emigráció szervezeteinek vezetőségébe tartoztak, s akiknek [ellenségesen is] értelmezhető interjúkat adott a hazai magyar lakosság helyzetére vonatkozólag. Minden esetben hangsúlyozta, hogy ő „Romániában élő magyar író” és nem fogadta el a magyar nyelvű román író minősítést.

Ezek a körök, akárcsak több magyarországi társuk, azon dolgoznak, hogy rávegyék Sütő Andrást az RKP politikájával szembeni nyílt fellépésre, amivel kapcsolatban ő ingadozik.

Feljegyzés Sütő András marosvásárhelyi íróról

Az illető személy 51 éves, a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium végzettje, a marosvásárhelyi *Új Élet* folyóirat főszerkesztője, a Román Kommunista Párt Központi Bizottságának póttagja, képviselő a Nagy Nemzetgyűlésben és Románia Szocialista Köztársaság Írószövetségének alelnöke.

Az utóbbi években gyakran vett fel nacionalista-irredenta magatartást, a magyar nemzetiségű román állampolgárok szociális-politikai szabadságjogai egyik legfőbb védelmezőjének szerepében tetszeleg. Pártunk és államunk nemzetiségi kérdésben követett politikáját „előre megfontoltan diszkriminatív” tartja, gyakran helyezkedik ellenséges álláspontra és Erdély hovatarozását illetően hasonló nézeteket vall a külföldi reakciós propagandához.

Helyeselte Király Károly leveleinek követelőző tartalmát, valamint Takács Lajos tanár és Kacsó Sándor író hasonló jellegű beadványait. Ezeket a pártvezetéshez címezték, eltorzítva bennük a valóságot, főleg a hazai magyar nyelvű oktatás egyes „be nem teljesüléseire” vonatkozó tényeket. Hasonlóképpen egyetértett azzal, hogy Balogh Edgár publicista revendikatív [jogkövetelő] beadványt szerkesszen és azt a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának bemutassa akkor, amikor az előzőek „hatása” csökkenni kezdene.

Különböző, nacionalista-irredenta magatartásról ismert idegen állampolgárokkal tart fenn kapcsolatot, köztük Illyés Gyula költővel is. Ők Sütő Andrást az összes magyar író képviselőjének tartják, nem csak a romániai magyar nemzetiségű írókénak. Ebben a vonatkozásban jelentősek az idén, Budapesten, Nagy László író temetésén elhangzott szavai, melyek egy „egységes magyar nemzetre és irodalomra” utaltak. Ezt a gondolatot különben gyakran hangoztatják nacionalista-irredenta körökben.

Sütő András negativista magatartása a Budapestről való hazatérése után erősödött fel, ahol részt vett *Káin és Ábel* című darabjának bemutatóján.¹⁷ Ezt éppen abban az időszakban állították színpadra, amikor Bukarestben a Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsának a munkálatai zajlottak, ahol a szervezet tagjaként neki is részt kellett volna vennie.

Amúgy az 1978-as évben különböző ürügyekkel szisztematikusan távol maradt azon társadalmi-politikai tevékenységektől, amelyeken – az általa betöltött tisztségek természetéből adódóan – kötelessége lett volna részt venni. Így a legfelsőbb pártvezetés legutóbbi Maros megyei munkalátogatásával kapcsolatban azt nyilatkozta, hogy visszautasította az ez alkalomból szervezett gyűlésen való részvételt, mivel nem kapott választ a f. é. márciusában az illetékes szerveknél előterjesztett beadványára. Hozzátette, hogy a jövőben nem fog részt venni semmilyen hasonló tevékenységben, amíg nem veszik figyelembe a kéréseit.

Ugyanebben a kontextusban sajnálatát fejezte ki, amiért fontos politikai tisztségeket tölt be, melyek „megakadályozzák” abban, hogy a Király Károlyéhoz

17 A darab ősbemutatója 1978. márc. 16-án volt a budapesti Nemzeti Színházban.

hasonló akciókat hajtson végre. Azt állította, hogy ha már nem lesz az RKP KB póttagja és a Nagy Nemzetgyűlés képviselője, akkor szabadabban léphet majd fel a romániai magyar nemzetiség „képviselőjeként”.

A hazai valóságot befeketítő és eltorzító tendenciákat mutatott néhány külföldi személlyel való érintkezése során is. Ez év májusában például két magyar származású osztrák újságíróval való beszélgetése során kifejtette, hogy a beadványaik külföldre való eljuttatása lett volna az „egyetlen megoldás”, hogy a román államot rábírájék egyes „követeléseik” megválaszolására.

Az álláspontja, az egyre nyitabban kifejezett elégedetlenségei miatt, s azért is, mert könnyen bevonható követelőző akciókba, Sütő Andrásból könnyen hangadó személy válhat és olyan személyeket tud maga köré gyűjteni, akik osztják a nézeteit.

Ellenséges akcióit megakadályozandó a biztonsági szervek fokozták az elfoglaltságainak és kapcsolatainak felfedésére irányuló tevékenységet.

Mivel elégedetlenségének legfőbb oka, hogy nem kapott választ az év első felében megfogalmazott kéréseire, időszerűnek tartanánk egy felső szinten megszervezett beszélgetést vele. A rendelkezésünkre álló adatokból kiderül, hogy Cornel Burtică és George Macovescu elvtársak vannak rá hatással, akik szintén hozzájárulhatnak pozitív befolyásolásához. Arról is tudomásunk van, hogy ez ügyben Titus Popovici elvtárs is vállalhat némi szerepet.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 35. 347–353. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

78.

Feljegyzés Ion Lăncrănjan író könyvének¹⁸ fogadtatásáról Maros, Kolozs, Kovászna és Hargita megyei magyar értelmiségi körökben

Bukarest, 1982. május 3

100/0046.691; 1982. május 3. – Szigorúan titkos

Feljegyzés

Ion Lăncrănjan író könyvét továbbra is nacionalista hangnemben elemzi több, Maros, Kolozs, Kovászna és Hargita megyei magyar értelmiségi.

Sütő András marosvásárhelyi író így értékeli a könyv megjelenését: „soviniszta uszítás, a tisztességes és Romániához lojális magyar emberek megsértése”. Véleménye szerint ez a mű az emberek egymás iránti bizalmába tiport a gyűlöletre való uszítással, mivel a magyarokat egyöntetűen árulóknak bélyegzi. Úgy gondolja, hogy a szerző arra helyezi a hangsúlyt, hogy „a román nacionalizmus egyenértékű a hazafisággal, míg a magyar a faszizmussal”.

Sütő András szerint a *Cuvînt despre Transilvania* című munka Románia SzK-nak a nemzetiségi kérdésben való hivatalos álláspontját fejezi ki. Ugyanakkor kifejezte azon szándékát is, hogy beadvánnyal forduljon a legfelső pártvezetéshez azzal kapcsolatban, hogy milyen módon tárgyalja az említett mű a különböző kérdéseket.

Hasonlóképpen, Katona Ibolya, a marosvásárhelyi Bolyai Líceum tanárnője, egy bukaresti tanügyi káderrel folytatott beszélgetése során kifejtette, hogy a könyv megjelenésének az a célja, hogy „elvonja a tömegek figyelmét az ország gazdasági nehézségeiről”. A szorult helyzetből való kilépésre – mondja – legjobb politika a nemzetiségek uszítása.

Kányádi Sándor költő, a kolozsvári *Napsugár* folyóirat szerkesztője is megjegyzéseket tett az említett mű tartalmával kapcsolatban. A szintén kolozsvári Takács Lajos nyugalmazott egyetemi tanárral való beszélgetése alkalmával kifejtette, hogy ez a mű „hivatalos álláspontot képvisel, hangneme pedig vadul nacionalista”.

Farkas Erzsébet, a sepsiszentgyörgyi *Megyei Tükör* című újság szerkesztője úgy véli, hogy a *Cuvînt despre Transilvania* című könyv megjelenése a románok és magyarok közti – már amúgy is meglévő – feszültség további fokozódásához vezet.

Albert Antalnak, a csíkszeredai *Hargita* című lap főszerkesztőjének Domokos Gézával, a bukaresti Kriterion Könyvkiadó igazgatójával folytatott beszélgetéséből kiderül, hogy mindketten úgy gondolják, hogy ez a munka a tartalma miatt még a fasiszta időkben sem jelent volna meg, a szerző nem téve semmilyen különbséget a horthysta és a jelenlegi korszak között. Albert Antal azt is állította, hogy a mű nyelvezete nacionalista, fasiszta és szélsőséges.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 35. 251–252. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

---

18 *Cuvînt despre Transilvania.*

79.

Feljegyzés Sütő András pártellenes magatartásáról

Bukarest, 1984. november 17.

100/0050.303; 1984. november 17. – Szigorúan titkos

Jegyzék

1. F. é. november 16-án Fazekas János egy Hargita megyei személlyel találkozott. Nagyon dühös volt, amiért nem jelölték kongresszusi küldöttnek és nem javasolták a központi pártszervekbe sem. Nem tudja, hogy egyáltalán meghívják-e. Elmondta, hogy Bukarest municípium konferenciájára is csak a Végrehajtó Bizottság tagjainál való kitartó szorgalmazás nyomán hívták meg: éppen azért ragaszkodott ehhez a részvételhez, hogy megtudja, meghívják-e a Kongresszusra vagy jelölik-e a központi szervbe.

Hangsúlyozta, hogy a Kongresszuson fontos viták zajlanak majd, még a szekcióüléseken is: „lesz külön egy, a nemzetiségi kérdéssel foglalkozó szekció, ahol határozottan aláhúzzák, hogy nálunk ez a kérdés meg van oldva, s aki ezt megpróbálja tagadni, arra úgy tekintenek, mint aki a reakciós körök szolgálatában áll.” Amúgy meg a nemzetiségek soraiból „a talpnyalókat meg azokat választják majd újra, akik tudnak hallgatni”.

Arra a kérdésre, hogy gondolt-e már arra, hogy ha meghívják, akkor felszólaljon, Fazekas János ezt válaszolta: „ilyesmiről szó sem lehet, meg sem fordult a fejemben”.

Megjegyezte, hogy ezekről a dolgokról Sütő Andrással is beszélt november 15. estéjén, s ajánlotta a vendégének, hogy ez utóbbit látogassa meg a szállodában, ami meg is történt.

2. Az illető személlyel való beszélgetés során Sütő András bevallotta, hogy kényes helyzetben van, nem tudja, mi a teendő. Nem mondták meg neki, hogy részt fog-e venni vagy sem a Kongresszuson. Azt mondta: „akkor lennék a legboldogabb, ha nem hívnának meg, s hazamehetnék”. Mikor a beszélgetőtárs sok sikert kívánt neki egy esetleges meghívás esetén, Sütő András így válaszolt: „Nem kell nekem semmit sem kívánnod, mert a részvételem teljesen passzív lesz; nem áll szándékomban semmiért sem kitéteni a számat”. Elmondta azt is, hogy röviden találkozott Domokos Gézával, „akinek szintén tisztázatlan a helyzete”.

A beszélgetőtárs azon kérdésére, hogy beszélt-e valakivel arról a kihallgatásról, amit a párt legfelsőbb vezetésénél kíván kérni, Sütő András azt válaszolta: „Igen, de a Kongresszus után fogom kérni, s már beszéltem velük – abban az esetben, persze, ha ők maradnak.”

Fazekas Jánossal kapcsolatban, akivel előző este beszélgetett, Sütő András ezt nyilatkozta: „az az érzésem, hogy egyre jobban megy tönkre, mind lelkileg, mind anyagilag, mivel a házat nehéz fenntartani. Nyomasztó állapotban találtam,

nyugtalan, folyton beszélgetőtársat keres. Kiábrándult a bukaresti barátaiából, akiket egy időben sokat segített, mostanra viszont elfelejtették őt.”

3. Szintén november 16-án, 18.00 órakor Sütő András elhagyta a szállodát egy, a Magyar NK képviselete által küldött autóval: látogatóba ment az illető ország nagykövetéhez, Barity Miklóshoz, ahol 0.40 óráig maradt.

4. F. é. november 16-án egy marosvásárhelyi lakos tett látogatást Domokos Géznál. A vele való beszélgetés során Domokos sajnálatát fejezte ki, amiért nem jelölték újraválasztásra a Központi Bizottságban, s hogy következik a Kriterion Könyvkiadó igazgatói tisztségéből való leváltása is. Csak az Írószövetség alelnöki tisztségében marad meg, ahonnan fizetést is kap. Elmondta, hogy mindezt a Titus Popovici-csal és D. R. Popescuval való beszélgetés során tudta meg, akiket Petru Enache elvtárs tájékoztatott. Méliusz József író közbenjárását szeretné kérni, hogy megmaradhasson jelenlegi hivatalában.

Domokos Géza – mind a saját, mind pedig Sütő András nevében – elítélte Fazekas Jánost, amiért annyira szorgalmazza a Központi Bizottságba való újraválasztását, mivel szerinte ez hozzá méltatlan megnyilvánulás.

Annak ellenére, hogy fájdalmasan érintették a meghozott intézkedések, józanul tekint azokra, és eldöntötte, hogy nem fogja semmilyen lépéssel „megmérgezni a Kongresszus légkörét” és jó menetét, mivel meggyőződése, hogy bármilyen hasonló jellegű akciónak negatív következményei lennének a hazai magyar nemzetiségre nézve. Hozzátette, hogy ilyen értelemben fog beszélni Sütő Andrással is.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 35. 160–161. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

80.

Feljegyzés Sütő András és a magyar nagykövet találkozásáról

Bukarest, 1987. május 21.

Nr. D/00598.104; 1987. május 21. – Szigorúan titkos

Feljegyzés

A Magyar NK bukaresti nagykövete a közelmúltban érintkezésbe lépett Sütő Andrással Sikaszóban. Átadott neki egy nemzetközi irodalmi díjat¹⁹ és megbeszéltek, hogy júniusban megünneplik a születésnapját Bukarestben.

Következésképpen Sütőt értesítették arról, hogy előzőleg Budapesten ünnepélyes keretek között átadták az illető díjat a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség székhelyén.

Sütőt „kellemesen meglepte” a nagykövetség születésnapjára meghívása, s elhatározták, hogy június 13-án szervezik azt meg a kirendeltség snagovi villájában. Sütő ragaszkodott ahhoz, hogy „ne legyen túl nagy méretű, nehogy kellemetlen következményekkel járjon.” A nagykövet tájékoztatta Sütőt, hogy részt fog venni Domokos Géza, Gálfalvi Zsolt *A Héttől* és Fazekas János, akinek „vállalnia kell a kockázatot”. Megállapodtak Sütő András bukaresti konspiratív jelenlétéről.

Sütő András megsúgta beszélgetőtársának, hogy Magyarországon megjelent egy, három színdarabot tartalmazó könyve²⁰. Arról is tájékoztatta, hogy látogatásban járt nála a magyarországi *Alföld* folyóirat főszerkesztője és a helyettese, akiknek – a román hatóságok beleegyezése nélkül – átadta egy színdarabját²¹ közlés végett.

A nagykövet elvállalta, hogy Sütő egy levelét eljuttatja Agárdi Péterhez, a Magyar Rádió alelnökéhez. Agárdi f. é. áprilisában a magyar kormány küldöttként meglátogatta Sütőt Sikaszóban, hogy megegyezzenek a születésnapja alkalmából neki szánt nyilvánosságról.

A nagykövet kérésére Sütő András tájékoztatta őt néhány tehetséges nemzeti-ségi festő helyzetéről, „akiknek van már nevük”, s akik közül ketten a közeljövőben

19 Sütő emlékirataiból tudjuk, hogy a sikaszói nyaraló be volt 'poloskázva' (lehallgató készülékeket szereltek föl a helyiségekben). A beszélgetés végén említett 'erdei séta' azt jelzi, hogy a kényesebb dolgokat a mikrofonoktól távol beszélték meg. – Véltetően az IBBY-díjról van szó, lévén, hogy az 1987-ben kapott díjak közül (az *Alföld* nívódíja, Szép Ernő-jutalom, Erzsébet-díj, IBBY-díj) csak ez volt nemzetközi (IBBY = International Board on Books for Young People; Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsának magyar szekciója adja az előző évben megjelent gyermekkönyvért, ebben az esetben az író *Kalandozások Ihajcsuhajdiában* c. köteteért). Sütő András naplójából azt is tudjuk, hogy 1987 júniusában a bukaresti magyar követségen egy – meg nem nevezett – kitüntetést is kapott. [Vesd össze: „Szűts Pál nagykövetnek és feleségének meghívottjaként tölthettünk néhány vigasztaló, küzdő kedvünket erősítő órát a magyar követségen. Ki is tüntettek engem ez alkalommal.” (Sütő András: *Heródes napjai. Naplójegyzetek az erdélyi magyarok exodusáról 1984–1987*. Debrecen, 1994, Csokonai Kiadó, 1987. jún. 22. feljegyzés)]

20 *Advent a Hargitán*. Három játék. Szépirodalmi, Bp., 1987.

21 Véltetően *Az Álomkommandó* c. darabról van szó, amely az *Alföld* 1987. júniusi számában jelent meg.

készülnek áttelepedni a Magyar NK-ba. Érdeklődött továbbá a térség néhány településének, folyójának és hegyének magyar megnevezése felől.

A nagykövet 40 percen keresztül társalgott Sütővel egy közeli erdészeti úton. A Magyar NK-ból származó kiadványokat és élelmet adott át neki.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 35. 56–58. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

81.
**Feljegyzés Sütő András és néhány romániai
magyar értelmiségi viszonyáról**

Bukarest, 1987. november

100/0085.213; 1987. november – Szigorúan titkos

Feljegyzés

Legfrissebb információink szerint néhány magyar nemzetiségű értelmiségi negatívan értékeli Sütő András marosvásárhelyi író irodalmi tevékenységét és jelenlegi magatartását.

Koppándi Sándor és Hajdu Győző egyaránt úgy véli, hogy műveinek nincs különösebb művészi értéke, a külföldön szerzett népszerűsége annak a néhány, politikai áthallásokat tartalmazó színdarabjának tudható be, amelyek „a lakosság-
nak az államhatalommal való konfliktusát” tárgyalják. A magyar emigráció tagjai, főleg „a magyarországiak” erre tapintottak rá és ezt használták ki.

Sütő András és Kányádi Sándor kolozsvári költő konfrontációja – Hajdu Győző szerint – „mindegyiküknek a saját harca, melyben nagy magyarként szeretnének kitűnni, aki kiteszi magát a veszélynek s hősként tetszeleg”. Úgy gondolja, hogy ezen a téren jelen pillanatban Kányádi Sándor megelőzte a marosvásárhelyi írókat, mivel sikerült olyan hangulatot keltenie maga körül, hogy „a Magyar Írók Szövetsége első ízben fejezte ki nyilvánosan politikai szolidaritását egy erdélyi íróval”.

Hajdu Győző ugyanakkor azt állítja, hogy Sütő András *Álomkommandó* című darabja azért kapott akkora nyilvánosságot, mert a zsidókról szól, akikről tudjuk, hogy „a színház világában másokra erőszakolják a véleményüket, még Budapesten is”. Azt is mondja a szerzőről, hogy kifejezte véleményét, miszerint az illető művel „belép majd a világirodalomba”, sőt a Nobel-díjra való jelöltségben is reménykedik. Úgy gondolja, hogy az írónak ez a „taktikája” arra készítette néhány „jelentős magyarországi támogatóját” – köztük Czine Mihály egyetemi tanárt is, akiről nacionalista-irredenta és antiszemita magatartást jeleztek –, hogy „hátat fordítsanak neki, hadd maradjon a zsidókkal”.

Az 0110. Katonai Egységgel és a Kolozs és Maros megyei állambiztonsági szervekkel közösen továbbra is az ügyben felállított feladatoknak megfelelően járunk el, olyan kombinált intézkedésekre helyezve a hangsúlyt, melyek mélyítik a Sütő András és Kányádi Sándor közötti nézeteltéréseket, valamint hiteltelenítik őket a hazai és külföldi honfitársaik előtt.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 35. 70–71. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

82.

Jelentés Sütő András ügyéről

Bukarest, 1989. június 12.

Nr. D/00614.474, 1989. június 12. – Szigorúan titkos

U. M. 0110

Feljegyzés

Sütő András, az *Új Élet* folyóirat 62 éves főszerkesztője, az Írószövetség tagja, nacionalista-irredenta tevékenységet folytat, fenntartja és terjeszti az országunkat érintő ellenséges magyar téziseket.

Rendszeres, nem hivatalos kapcsolatot tart fenn a Magyar NK Romániában akkreditált diplomataival, illetve magyar állami és pártképviselőkkel, akik időnként hozzánk látogatnak.

Külföldi – elsősorban magyarországi – látogatásai alkalmával aktív kapcsolatot tart fenn politikai személyiségekkel, a magyar emigráció tagjaival, disszidensekkel.

Mindezen körülmények között, mind itthon, mind külföldön ellenséges álláspontra helyezkedik a román néppel, pártunkkal és államunkkal, a vezetőséggel szemben, befeketíti az országos politikában és a nemzetiségi kérdésben elért megvalósításokat, románellenes akciókra bujtogat.

A diplomataknak és más magyar képviselőknek folyamatosan szolgáltat politikai-társadalmi, gazdasági és a nemzetiségekre vonatkozó adatokat és információkat, becsmérlő hangnemben és irredenta vehemenciával. Így az ún. erőltetett asszimilációval, a tanügy és kultúra terén, az anyanyelvhasználatban tapasztalható állítólagos korlátozásokkal kapcsolatban, illetve a település-szisztematizálásról kizárólag negatív, torz és tendenciózusan értelmezett adatokat közöl külföldi vagy hazai beszélgetőtársaival. A nyomtatásban megjelenő helységnevek románul való használatát törvénytelen, reakciós, fasiszta intézkedésnek minősítette.

Külföldi útjain engedély nélkül adott interjúkat egyes sajtóorgánumoknak, rádió- és tévéadóknak, melyekben hazánkat becsmérelte.

F. é. május 7-én a Kossuth Rádióban felolvasták Sütőnek egy magyarországi barátjához (Románia ellensége) intézett levelét, melyben provokatív és felbújtó hangnemben ismételteti a magyar propaganda téziseit és szlogenjeit a nemzetiségek és emberi jogok ügyében.

Az utóbbi években a magyar hírszerzőszolgálat segítségével olyan értéktelen tartalmú munkáit juttatta ki Magyarországra kiadási céllal, melyeket itthon nem lehetett megjelentetni. Néhány magyarországi állami és kulturális szerv különböző kitüntetések és díjakat osztott neki, az illetékes román szervek beleegyezése nélkül.

Annak ellenére, hogy ő az *Új Élet* főszerkesztője, évek óta szándékosan, ellenséges módon nem közöl és nem tesz semmit a folyóirat jó előmeneteléért.

Árulóknak bélyegzi azon honfitársait, akik a RKP álláspontját képviselik a publicisztikában vagy az ország politikai–demokratikus szervezeteiben.

Legutóbbi magyarországi látogatása óta Sütő András aktívabban tartja a kapcsolatot Király Károllyal, Kányádi Sándorral, Domokos Gézával stb., akikkel azonos álláspontot képvisel felfogásában és a románellenes, nacionalista–irredenta akcióiban.

Jelen ügy operatív helyzetének fejlődésével összefüggésben a következő célokat tűztük ki:

- a Sütő Andrásból, Király Károlyból és Kányádi Sándorból álló ellenséges csoport [??] megalakulásának megakadályozása a tagok elbátortalanítása és a köztük levő széthúzás elmélyítése által;

- Sütő András kompromittálása az illetékes magyar szervekkel és az operatív kapcsolataival szemben.

A célok megvalósítása érdekében a következő intézkedéseket hozzuk:

1. „Moldovan” informátor (Maros Megyei Securitate 0110-es Ügyosztály), illetve „Lazar” és „Viorel” (I/B Ügyosztály) a munka- és lakhelyről szereznek információkat a következőkről: Sütő András reakciója a magyarországi románellenes akciókkal szemben; ellenséges megnyilvánulásai; az általa tett megjegyzések; illetve milyen szándékai vannak a magyar káderekkel, ügynökökkel és más képviselőkkel való kapcsolatainak során.

Határidő: folyamatos.

Felelős: a 0110 és az I/B ügyosztályok vezetői

2. Maros, Hargita és Kolozs megyében kiválasztunk egy-egy személyt, akik arról értesítik a Maros Megyei Ügyészséget és Románia SzK Főügyészségét, hogy Sütő András, a nyilvánosságra hozott levelében található adatok révén súlyosan megsértette országunk törvényeit, és felháborodva kéri felelősségre vonását a törvényes előírásoknak megfelelően.

Határidő: 1989. július 15.

Felelős: a Securitate Maros, Hargita és Kolozs megyei vezetői

3. Dolgozók – párttagok – fognak a RKP Központi Bizottságához és Maros Megyei Bizottságához fordulni azzal a kéréssel, hogy Sütő András ellen hozzanak alapszabály szerinti intézkedéseket, mivel helytelenítik az általa elkövetett tetteket. Megjegyzésként hangsúlyozzák, hogy Sütő tettei összeegyeztethetetlenek párttagsági minőségével, ugyanakkor pedig kéri a főszerkesztői funkcióból való elmozdítását is.

Határidő: 1989. június 15.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője

4. Magyar nemzetiségű román állampolgárok 2-3 levelet küldenek Sinkovits Imre budapesti színművész címére, melyben magyarázatot kérnek tőle, hogy milyen céllal avatkozott be az illető akcióba. Hangsúlyozzák, hogy ez a romániai magyarok kárára volt, mivel nincs joga a nevükben beszélni, mi több, senki nem

hatalmazta fel sovinizta gondolatok terjesztésére, melyek egymás ellen uszítják a magyarokat és románokat.

Határidő: 1989. június 30.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője

5. Sütő András jelenlegi lelki feszültségének fokozása érdekében, továbbá, hogy vegye tudomásul honfitársai helytelenítését az elkövetett tetteivel szemben, különböző utakon kemény megfogalmazású üzeneteket juttatunk el hozzá, hogy hagyjon fel a romániai magyarok szóvivői szerepével. Ellenkező esetben legyen világos számára, hogy viselnie kell a következményeket.

Tiberiu Bătagă ezredes, a vele való informatív találkozásokon arra készíti Sütőt, hogy értékelje a pozícióját, ítélje el a tetteit. Célunk az író elbátortalanítása.

Intézkedéseket hozunk, hogy Sütő Andrásnak a felesége is lépjen közbe lecsillapítása és elbátortalanítása érdekében, hogy ne adja fejét további ellenséges cselekedetekre. Az illető hölgyet alkalmi forrásokon és más módokon figyelmeztetjük férje legutóbbi tetteinek súlyosságára, hangsúlyozva az akár büntető jellegű következményeket.

Határidő: 1989. június 30.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője

6. Kombinatív módon lépünk a Sütő és Török családok közötti széthúzás felerősítése érdekében, továbbá Törököt [László] rávesszük, hogy hozza nyilvánosságra a valós okot amiért nem rég lemondott az *Új Élet* című folyóirat helyettes főszerkesztői tisztségéből: hogy a döntés mögött a Sütő Andrásval való állandó nézeteltérések álltak, amiért Sütő folyton megakadályozta őt, hogy „jó magyarként cselekedjen”.

Határidő: 1989. június 25.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője.

7. Az illetékes központi pártszervekkel elemezzük annak a lehetőségét, hogy az *Új Élet* szerkesztőségét Bukarestbe költöztessük, mivel ez a helyzet arra készíti majd Sütőt, hogy visszautasítsa a helység elhagyását, és így a tisztségéből való elmozdítására ad okot.²²

Határidő: 1989. június 30.

Felelős: a bukaresti 0610. sz. katonai egység vezetője.

8. Ha Sütő Andrást a pártszervek elé hívják, ahol a tudomására hozzák, hogy Török beadványban ismertette lemondásának okát (Sütővel való nézeteltérések), akkor ezzel egy időben egy, a Török körébe tartozó személy levelet küld a bukaresti magyar nagykövetségnek, Szűts Pálnak. Ebben feltárja Török vívódásait és sajnálatát,

---

22 Az állambiztonsági szervek ezúttal nem voltak elég éberek, ugyanis tudniuk kellett volna, hogy Sütő András 1989. június 27-én tölti a 62. évét és nyugdíjba megy, semmi szükség a szerkesztőség elköltöztetésére. – Föltevéődik a kérdés: vajon Sütő esetében miért nem alkalmazták a megszorító utasításokat? Ugyanis a hatalmi rendszer belső rendelkezései értelmében senki sem maradhatott vezető állásban, akinek a gyermekei Nyugaton 'maradtak' vagy áttelepedtek Magyarországra. Sütő lánya 1983 tavaszán, a fia pedig 1986. november elején hagyta el Erdélyt, ennek ellenére Sütő 1989-ig (a nyugdíjazásáig) megmaradhatott főszerkesztői állásban. (Szerk. megj.)

amiért nem tehetette a kötelességét „jó magyarként”, mivel Sütő András rendszeresen akadályozta ebben – véleménye szerint – a román állami szervek utasítására.

Határidő: 1989. június 30.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője.

9. Összetett intézkedéseket hozunk annak érdekében, hogy maximálisan korlátozzuk Sütő Andrásnak az idegen káderekkel és ügynökökkel való érintkezéseit.

Határidő: folyamatos.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője.

10. Értesítjük a milícia szerveit arról, hogy Sütő András gyakran illuminált állapotban vezeti a személygépkocsiját, s hogy látási gondjai vannak: mindez hajlamossá teszi őt közúti balesetek elkövetésére, ami törvényes intézkedést kíván.

Határidő: 1989. június

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője.

11. Tájékoztatjuk az illetékes pártszerveket az összes operatív adatról, melyek alapján megfelelő intézkedéseket hozhatnak.

Határidő: 1989. június 22.

Felelős: 0610. és 0110. sz. katonai egység

12. Az I. Igazgatóságon, a 0110. sz. katonai egységen és a Marosvásárhelyi Muncipiumi Néptanácsn keresztül azt kívánjuk elérni, hogy Sütő Andrásnak az új lakás iránti kérelmére válaszul ajánljanak fel egy kétszobás tömbházlakást, egy olyan zónában, ahol speciális információszerző tevékenység valósítható meg. Ugyanakkor intézkedünk annak érdekében is, hogy az UM 0110 és a Hargita megyei Securitate összetett ellenőrzést valósítson meg Sütő András sikaszói házában.

Felelősök: a Maros és Hargita Megyei Securitate, valamint az UM 0110 vezetői.

Az ügyet időszakosan (operatív pillanatokban) elemezzük a 0610, 0110. sz. együttműködési egységek, valamint a Securitate Maros és Hargita megyei vezetőségeinek szintjén.

Az eredményeket jelentjük az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetőségének.

Az I. Igazgatósággal, a Securitate Maros és Hargita megyei szerveivel közösen cselekszünk a kitűzött célok és intézkedések megvalósításáért.

A jegyzék egy-egy példányát eljuttattuk az I. Igazgatósághoz és a Maros megyei Securitatéhoz.

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 35. 6–13. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

83.

Intézkedési terv a „Petitionarii” ügyben

Bukarest, 1977. november 17.

Belügyminisztérium

Nr. 00326862; 1977. november 17. – Szigorúan titkos

Intézkedési terv a „Petitionarii” ügyben

A „King” és „Teodorescu” kezdeményezte nacionalista-irredenta jellegű követelőző akciók semlegesítése és kiterjedésük megállítása végett a következő irányokban intézkedünk:

I. „Teodorescu” és „King” környezetének felbomlasztása izoláló akciók, kompromittálások és széthúzások gerjesztése által.

1. A Maros, Hargita és Kovászna megyei felügyelőségek megbízható forrásokon keresztül továbbra is terjesztik a magyar nemzetiségű értelmiségiek körében azt a változatot, miszerint „King” követelőzései karrierista indíttatásúak, s hogy tulajdonképpen az elveszített politikai pozícióját kívánja visszaszerezni.

2. A Maros és Kovászna megyei felügyelőségek elmélyítik a „King” egyes családtagjainál megnyilvánuló neurózisra vonatkozó információikat, felhasználva ezeket a célszemély hiteltelenítésére. (Tudvalevő, hogy „King” édesanyja szkizofrén volt, egyik testvére öngyilkosságot kísérelt meg, egy lebénuult, az első házasságából született gyereke pedig elhunyt.)

3. Hogy „King” és közeli kapcsolatai (Zolcsák Sándor és Szabó György) között széthúzást keltsünk, azt a gondolatot terjesztjük, miszerint őket csak eszközökként használja karrierista céljainak elérésében.

Megfelelő módszerekkel „King” tudomására hozzuk, hogy közeli bizalmasa, Zolcsák Sándor festőművész egy nyereszkes, fecsegő elem, aki azzal dicsekedik, hogy műtermét „King” rendelkezésére bocsájtja a beosztottjaival való intim találkozásokra. Úgy intézkedünk, hogy ez a dolog a „King” feleségének is tudomására jusson, akinek már így is negatív véleménye van Zolcsákról.

Szabó Györggyel kapcsolatban azt a gondolatot terjesztjük, miszerint ő a Securitate szervek pártfogoltja, akik felmentették őt egy adminisztratív büntetés alól és megkönnyítették, hogy a felesége turistalátogatásra menjen Franciaországba, holott nem teljesítette a vízum megszerzésének összes feltételét. (Ezek a változatok valóságos alapokkal rendelkeznek.)

Felelős: Maros Megyei Felügyelőség

4. Különleges eszközöket használva a Kolozs Megyei Felügyelőség elterjeszti azt a változatot, hogy „Teodorescu” az akciói által azt reméli, hogy kitör a kora és nyugdíjazása miatt bekövetkezett névtelenségből, és magára irányítja a figyel-

met – miközben hosszú időn keresztül, fontos párt- és állami funkciók betöltése közben nem foglalkoztatta őt a magyar nemzetiség „sorsa”.

5. 1977. november 30-ig a Kolozs Megyei Felügyelőség kiválaszt néhány magyar nemzetiségű fiatal értelmiségit, akiket változatos módszerekkel rávesznek, hogy foglaljanak állást a „Teodorescu” köré gyűlt idősebb elemek túlhaladott felfogása és magatartása ellen. Meg kell érteniük, hogy az illető tevékenysége ártalmas a román-magyar együttélésre, közvetve pedig az ők megnyilvánulási lehetőségeikre nézve is.

6. Elmélyítjük Gáll Ernő és Balogh Edgár közötti nézeteltéréseket, kihasználva ez utóbbi antiszemita magatartását, illetve azt, hogy Gáll Ernő visszautasította bizonyos anyagainak közlését az általa vezetett *Korunk* folyóiratban.

Felelős: Kolozs Megyei Felügyelőség

II. Azon személyek befolyásolása és elbátortalanítása, akik tudomást szereztek „King” és „Teodorescu” beadványairól, hogy rávegyük őket az elhatárolódásra.

1. Ismerve „Sabin” elégedetlenségét „King”-gel szemben, amiért úgy értesítette a pártvezetést, hogy nem beszélt meg vele, hogy ő is ismeri a beadványt, a Maros és Hargita Megyei Felügyelőségek a következőképpen járnak el: 1977. december 30-ig „Pater” és „Victor” forrásokon keresztül jusson el „Sabin”-hoz „King” értékelése, miszerint csak „eszköznek” tartja őt céljai elérésében – tekintettel az általa betöltött funkciókra és a népszerűségére –, „politikusként” viszont nem tartja nagyra.

2. „Tomas” forráson keresztül – aki bírja „King” bizalmát és értékelését – a Hargita Megyei Felügyelőség azért fog cselekedni, hogy csillapítsa és elbátortalanítsa őt. A forrás hangsúlyozza „King”-nek, hogy az ő cselekvési módjának nem lesz meg a kívánt hatásfoka, hanem ellenkezőleg, sérelmeket fog gerjeszteni, elzárva maga elől a politikai és szakmai rehabilitáció lehetőségét.

3. „Teodorescu” elbátortalanítása végett névtelen levelet küldünk neki egy brassói magyar állampolgár nevében, „aki hallott a Szikszay Jenő emlékezetének rehabilitálását célzó foglalatosságáról”. A levél szerzője felteszi magának a kérdést, hogy „elég óvatos dolog-e ilyesmivel foglalkozni, miközben az illető felesége és barátai is visszafogottan kezelik ezt a szándékát, szenilis öregnek tartván őt, aki az elhunytak kihantolásával foglalkozik”.

Ennek az akciónak alapjául biztos adatok szolgálnak, melyekből kiderül, hogy Szikszay Évának nem tetszik, hogy „Teodorescu” beavatkozik a férje halálával kapcsolatos kérdésekbe, attól tartva, hogy az esetleges kutatások felfednék a bűnösségét.

Határidő: 1977. december 10.

Felelősök: I. Igazgatóság és a Brassó Megyei Felügyelőség

4. Nagy Gézával – egyetemi tanár, kétszer volt elítélve az állambiztonság ellen elkövetett kihágásért – szemben „Adam” forráson keresztül cselekszünk, aki

figyelmezteti majd őt, hogy tartsa távol magát „Teodorescu” akciójától, mert kárt okozhat a gyerekeknek (ő a Koppándi Sándor elvtárs apósa).

Felelős: Kolozs Megyei Felügyelőség

5. Adataink vannak arra vonatkozólag, hogy Jakó Zsigmond történész külföldről való hazatértekor egy irredenta tartalmú munkát hozott be az országba, majd a politikai előzményeiről ismert Puskás Lajos közvetítésével Márton Áron püspöknek küldte el azt.

A Kolozs Megyei Felügyelőség 1977. december 25-ig dokumentálja ezt az esetet, az illetékesek (Jakó Zsigmond és Puskás Lajos) figyelmeztetése végett.

6. Vezető tisztségben levő belügyi káderek felveszik a kapcsolatot olyan személyekkel, akiknek tudomásuk van „King” és „Teodorescu” akcióiról, arra számítva, hogy ők saját kezdeményezésből beszámolnak az érintettek elfoglaltságairól. Ezek után elmagyarazzuk nekik ezen akciók ellenséges voltát azzal a céllal, hogy rávegyük őket szavuk visszavonására és hogy elítéljék az akciókat. Mindez egységesen zajlik majd, az elemzésen megállapított forgatókönyv szerint.

Felelős: A zónába tartozó felügyelőségek vezetői

7. Megelőzendő, hogy „Sabin” a tendenciózus beszélgetések – melyek az ő „visszafogott politikai magatartásáról” keringenek – ürügyévé válják, javasoljuk a pártszerveknek, hogy jobban vonják be őt a politikai, közösségi és propaganda jellegű akciókba, mert ez a rémhírek megghiúsítását jelenthetné.

8. A Gáll Ernőre való hatásgyakorlás végett a Kolozs Megyei Felügyelőség értesíti a Megyei Pártbizottságot azzal a céllal, hogy az illetőt behívassa és megrovásban részesítse a következők miatt:

- a külföldi állampolgárokkal való kapcsolattartásról szóló HCM 18 előírásainak többszöri megszegése;
- Teleki Ernő volt földbirtokossal való kapcsolattartás, akinek rokonai vannak a magyar emigráció reakciós köreiben és a Szabad Európa Rádiónál.

Határidő: 1977. november 20.

9. Az értelmiségi körökben működő kémelhárítási program értelmében többek között hangsúlyozni kell az emigráció akcióinak reakciós jellegét, hogy diverziót próbálnak kelteni Románia területi egységére és szuverenitására törve, miközben néhány hazai retrográd elem – karrieristák, kozmopoliták – soraiban keresnek hozzájuk csatlakozókat.

Felelősök: A zónába tartozó megyei felügyelőségek.

III. Folytatjuk „King” és „Teodorescu” akcióinak és magatartásának megismerését, továbbá hazai és külföldi kapcsolataik feltérképezését a semlegesítés céljával.

1. „Teodorescu” és „King” tevékenységének további ellenőrzése az esetleges szervezett, külföldről sugallt akciók megfajtása végett, legyenek azok közvetlenek vagy kapcsolatokon keresztül működőek.

- Összetett informatív ellenőrzés biztosítása annak megállapítására, hogy a „Hilda”-beli Csoóri Sándor, Czine Mihály és Illyés Gyula – akik tudnak a „King”

által összeállított anyagról – hatással vannak-e még rá ellenséges akciójában: cél a semlegesítésük.

– Annak megakadályozása, hogy Zolcsák Sándor közvetítővé váljék a nagybátyja (az AEÁ-beli Erdélyi Szövetség – a magyar reakciós emigráció szervezete – vezetőségi tagja) és „King” között.

– Olyan adatok megszerzése, melyek rávilágítanak, hogy Szőke János és Piffka András – a Német SzK-ba áttelepült magyar emigránsok – honnan ismerik a „King” által összeállított anyagokat.

– Olyan intézkedések foganatosítása, melyek korlátozzák „King” és „Teodorescu” lehetőségét a Magyar NK diplomáciai képviselőivel vagy más, a reakciós magyar emigrációhoz tartozó külföldiekkel való kapcsolattartásra.

– Ebben a kontextusban mélyebben ellenőrizzük „King”-nek és „Teodorescu”-nak „Konu” volt diplomatához fűződő kapcsolatait (az illető gyakran látogat egyes erdélyi városokba).

Felelősök: az I. Igazgatóság és UM 0920/A

2. Azon személyek követésének fokozása, akik már a biztonsági szervek figyelmében vannak nacionalista–irredenta jellegű ellenséges magatartásuk miatt, és akik ismerik „King” és „Teodorescu” tevékenységét. Célunk megállapítani ezek álláspontját és a két nevezett személy akcióiban való részvételük mértékét.

Felelősök: I. Igazgatóság; UM 0920/A, valamint a Belügyminisztérium Kolozs, Maros, Hargita, Kovászna és Szatmár megyei Felügyelőségei

3. A többi olyan elem nyilvántartásba vétele, akiknek tudomásuk van „King” és „Teodorescu” akcióiról, azokat elfogadják és terjesztik, s akik eddig nem kerültek a biztonsági szervek figyelmébe.

Felelősök: a zónába tartozó megyei felügyelőségek

4. Azon erdélyi megyei felügyelőségeknek, melyek területén eddig nem azonosítottak a „King” és „Teodorescu” akcióiról tudomással bíró személyeket, folyamatosan elemeznük kell a nacionalista–irredenta felfogású elemekről fellelhető összes információt. Így kutassák fel azokat, akiknek kapcsolataik vannak a kolozsvári és marosvásárhelyi értelmiségi körökkel, majd – minden egyes eset sajátosságához igazodva – hozzanak megfelelő intézkedéseket.

Jelen tervvel összhangban alkalmazzuk az érdekelt megyékben összeállított intézkedési terveket.

Kivitelezésüket az I. Igazgatóság és az UM 0920/A fogja egybehangolni és ellenőrizni.

I. Igazgatóság vezetője

[olvashatatlan aláírás] vezérőrnagy

UM 0920/A vezetője

[olvashatatlan aláírás] ezredes

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 38. 92–98. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

84.

Jelentés Király Károly ügyéről

Bukarest, 1981. február 7.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság, I. Igazgatóság
Nr. 0046227, 1981. február 7. – Szigorúan titkos

Jelentés

1981. január 30. és február 6. között a Maros megyei Felügyelőségen tartózkodtam, előkészítendő a mérleget és a „Călătorul”-ügy elemzését a „nacionalista-irredenta” probléma keretében.

1. A belbiztonsági mérleggel kapcsolatban az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetősége, valamint Iulian Vlad főhadnagy elvtárs megállapította, hogy elkészült és jó körülmények között zajlott le, hozzáértésről és felelős magatartásról téve bizonyosságot, mind a bemutatott Jelentés és Intézkedési program, mind pedig az elhangzott beszélgetések tekintetében.

Megemlítem, hogy a felügyelőség tisztjei nem tettek javaslatokat. A mérlegelésen részt vevő, központi egységek tisztjei a következő problémákról számoltak be Iulian Vlad főhadnagy elvtársnak:

- Segesváron még nem oldódott meg egy kihallgatási szoba ügye, ami sérti a munka konspiratív jellegét. (Diaconescu őrnagy, III. Igazgatóság)
- még nem oldódott meg a Segesvár municípiumi Securitate technikai eszközökkel való ellátottsága (Diaconescu őrnagy, III. Igazgatóság)
- Aron Bordea vezérőrnagy elvtárs rendeletét – néhány gazdasági célpont áthelyezése az I. Ügyosztálytól a II. Ügyosztályhoz, még nem sikerült végrehajtani, ti. most várják néhány újonnan beiktatott tiszt megérkezését a II. Ügyosztályhoz, akik jelenleg Grădișteán vannak tanfolyamon.

Iulian Vlad főhadnagy elvtárs elrendelte, hogy jegyezzem fel ezeket a problémákat és kövessem figyelemmel, ahogyan azokat a Maros Megyei Securitate vezetősége megoldja.

A milícián készítendő mérleghez Iulian Vlad főhadnagy elvtárs részére előkészítettem egy, olyan biztonsági problémákat tartalmazó jegyzéket, amelyeket a résztvevőkkel kellene ismertetni (fő kérdések a vidéki környezetben végzett munka, valamint a milíciaszervek hozzájárulása az idegenek és csalók felügyeletére vonatkozó 120-as és 129-es számú rendeletekben előírt feladatok elvégzéséhez).

2. A „nacionalisták-irredenták” probléma elemzése keretében Tiberiu Bătagă ezredes tájékoztatott az operatív helyzetről, majd az ülés második felében én mutattam be a „Călătorul”-ügyet. Mivel Tiberiu Bătagă ezredes nem volt kellőképpen tömör a problémák felvázolásában, nagy zárójeleket szánva „Sorescu”-nak és a „Călătorul”-nak, ezért már nem tárgyaltam külön-külön ezt a két esetet.

Megemlítendő, hogy Tiberiu Bătagă ezredes nagyon megnyugtatóan beszélt a megyében ebben a kérdésben fennálló helyzetről, minden önkritika nélkül.

Alexandru Agoșton ezredes elvtárs a maga felszólalásában megpróbálta kijavítani a jelentést, de ez csak igen kis mértékben sikerült neki.

Jómagam is, akárcsak Gheorghe Ristea vezérőrnagy elvtárs arról jelentettünk, hogy a Maros megyei Felügyelőségen az operatív helyzet nem csupán „Sorescu” és „Călătorul” elemekre szorítkozik, hogy a dolgok menete messze áll attól, hogy megnyugtató lenne, hogy a követelmények szintjén nem uralják a helyzetet (hálózati hiányosságok, egyes dossziék nem megfelelő feldolgozása, információhiány, bizonyos elemekkel nem foglalkoznak és csak „Călătorul”-ra meg „Sorescu”-ra szorítkoznak, a figyelmeztetések csak a közös elemekre korlátozódnak, nem a vezetőkre, gyenge az információszerzés külföldön, ahol nacionalista-irredenta akciókat készítenek elő, az akciók szélesebb körben való végrehajtásának szükségessége stb.).

Következtetésképpen Iulian Vlad főhadnagy elvtárs a következő rendeleteket és útmutatásokat adta:

- A „nacionalista-irredenta” probléma központja Marosvásárhelyen van;
- Ez az állambiztonság legfontosabb problémái közé tartozik, az Állambiztonsági Főigazgatóság különös figyelmet szentel neki. Ezért is dolgozták ki az értékes Intézkedési programot;
- Ez nem csak közönséges rutinelemzés, hanem a mérleg- és ellenőrző elemzés szerves része, megelőzve a másnapi mérleget, ahol az ügy részleteit – érthető okokból – nem lehetett feldolgozni;
- Az alapproblémákat jól kihangsúlyozta Gheorghe Ristea vezérőrnagy és Stelian Popescu ezredes elvtárs, úgy hogy bizonyos dolgokat meg fog ismételni.
- Összességében pozitívnak értékelhető a tevékenység, felelősen cselekedtek, elérték néhány jó eredményt, főleg az amerikai szakembercsoport látogatásával kapcsolatban stb.
- Mindezek ellenére nem vagyunk megelégedve a problémakörben zajló tevékenységgel, mivel nincs semmilyen garancia arra nézve, hogy urai lennének a helyzetnek;
- Egészében véve nincs arról tudomásunk, hogy mi történik a számos belföldi, illetve külföldi, nagyon fontos szinteken létrejövő találkozások alkalmával;
- Bătagă Tiberiu ezredes apró dolgokkal hozakodott elő, márpedig a probléma sokkal terjedelmesebb és bonyolultabb, ezért alaposabb, elemzést és elővigyázatos hozzáállást igényel;
- Ami a hírszerző hálózatot illeti, a felügyelőség helyzete teljes mértékben elégtelen: nem abban az értelemben, hogy ne lenne semmije, viszont hiányoznak azok az alapos források, akiknek lehetőségük lenne a vezető réteg közelébe férkőzni. Ezen a területen a lehető legrövidebb időn belül radikális fordulatra van szükség;

- Nem kell szétválasztani a probléma alapeseteit, mert ma „Călătorul” és „Sorescu” a téma, de holnap talán már másról vagy másokról beszélünk.

- Ne vesszünk el a részletekben „Sorescu” és „Călătorul” jellemét illetően, mivel mély, nacionalista-irredenta meggyőződéseik már régóta kialakultak, ingadozásaik pedig csak konjunkturálisak. Ne hagyjuk magunkat ezzel ámítani, legyünk következetesek a megítélésükben.

- Kiemelt figyelmet fordítsunk azon felekezetekre és szektákra, amelyeknek lehetőségük van nacionalista-irredenta befolyást gyakorolni híveikre. Többségük becsületes, a mi kötelességünk pedig, hogy ne hagyjuk őket ellenséges elemek által vezérelni.

- Nagyon nagy figyelmet kell fordítani az értelmiségiekre, az oktatási intézményekre (legyenek bármilyen fokozatúak), a többi tanügyi tényezőre, a tömbközösségekre, főleg a vállalatiakra, melyekre bizonyos hatást lehet gyakorolni. Ezekben a közegekben a II. Ügyosztály végezze el azokat a feladatokat, amelyeket az I. Ügyosztály nem tud megoldani, információt szolgáltatva az itt felbukkanó nacionalista-irredenta megnyilvánulásokról.

- Szorosabb együttműködés szükséges a többi szomszédos megyével, tekintettel a nyilvántartásban szereplő elemek gyakori kiszállásaira és a köztük lévő kapcsolatokra. Ezen a téren jobb összehangolás szükséges a központi szakosodott egység részéről is.

- Ne vesződjünk el a részletekben, nehogy ne lássuk az erdőt a fáktól. Az elemzések ne legyenek tele jelentéktelen részletkérdések leírásával, hanem a tennivalókra helyezzük a hangsúlyt. A tényeket csak olyan mértékben kell bemutatni, hogy átláthatóvá válják a dolgok előmenetele és meg lehessen állapítani a meghozandó intézkedéseket - a többi csak időpocsékolás. Következtetésekre és tényekre van szükségünk, melyek megmagyarázzák az intézkedéseket.

- Szigorúan kell alkalmazni a „Călătorul” ügyben létező tervet, mivel Tiberiu Bătagă ezredes jelentéséből az derült ki, hogy némely előírás nem valósult meg. Néhány dolog azért nem valósult meg, mert a helyi szervek nem a terv szerint jártak el, ezt viszont nem jelentették az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetőjének. Másfelől pedig Tiberiu Bătagă ezredes javaslata, miszerint a Maros megyei Magyar Nemzetiségű Dolgozók Tanácsát kellene kihasználni egyes nacionalista akciók leküzdése érdekében, tulajdonképpen már egy létező, az Intézkedési programban előírt tennivaló.

Végezetül Iulian Vlad főhadnagy elvtárs kifejezte abbéli reményét, hogy „minden rossz jóra fordul”, s hogy a következő időszakban a jelen problémát érintő tevékenység lényegesen jobbra fordul.

3. Más problémák, melyekről Iulian Vlad főhadnagy elvtárs nekem személyesen rendelkezett:

- Nagy figyelemmel és gondosan tisztázzuk „Florescu” ügyét, időrendi és tényszerű anyagot állítva össze egy bizonyos tematika szerint minden, eddig róla összegyűlt információval kapcsolatban.

- Kiemelt figyelmet fordítsunk „Călătorul” abbéli próbálkozásaira, hogy „Florescu”-hoz közeledjen. Igyekezzünk megfejteni, hogy mit takargatnak a hátuk mögött.

- A legfelsőbb párt- és állami vezetés tájékoztatására készítsünk egy szintézist a „nacionalista-irredenta” problémáról, a középpontba helyezve a „Călătorul”-esetet. Jelenleg néhány jel arra mutat, hogy nyilvánvaló egy rendkívüli veszélyhelyzet jelenléte, ami a következő jelenségekben ölt testet: „Florescu” egyre nyíltabb megjelenése tendenciózus megnyilvánulásokkal, „Călătorul” mozgásai az utóbbi időben, néhány vezető egyéniség (mint „Tiron”, „Károly”, „Sorescu” és „Gheorghiu”) egyre virulensebb álláspontja, a római katolikus, református és unitárius egyházak bizonyos akciói, valamint a tömegek felbujtása. Ne szorítkozunk kizárólag az elite.

- Készítsük elő a „Călătorul”-ügy elemzését és egy új intézkedési tervet a Végrehajtó bírónak, mivel hamarosan telik egy év a régi elemzés óta.

4. E kiszállás alkalmával felkerestem a Nicolae Bica alezredes kötelékébe tartozó „Dinu” forrást. Mivel megoldatlan a lakásgondja (egy albérleti szobában lakik két gyerekével és várandós feleségével), Iulian Vlad főhadnagy elvtárs jóváhagyását kértem ahhoz, hogy Vereş első titkár elvtárs segítségét kérjem e helyzet megoldására. Egyetértett a javaslattal, kiosztva az előírt utasításokat Gheorghie Ristea vezérőrnagy és Alexandru Agoşton ezredes elvtársaknak.

A II. Ügyosztály vezetője
Stelian Popescu ezredes

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 38. 50–54. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

85.

Jelentés Király Károlyról

Bukarest, 1989. szeptember 20.

Belügyminisztérium, Állambiztonsági Főigazgatóság, I. Igazgatóság
Nr. 0051851; 1989. szeptember 20. – Szigorúan titkos

Intézkedési javaslatok

Miután 1989. augusztus 16-án az RKP Maros megyei bizottságának első titkára figyelmeztette Király Károlyt ellenséges akciói miatt, még ugyanaznap Király találkozott a Magyarországra áttelepült testvérével, Király Ibolyával és további három magyar állampolgárral. Hosszasan társalgott velük, többek közt a lakásán is, anélkül, hogy tájékoztatta volna erről a vállalat protokoll-szerveit. 1989. augusztus 21-én, miközben Nyáradremetén (Maros megye) járt látogatóban – egy vallási ünnep alkalmából – Lokodi Ernő nevű közeli ismerősénél, Bakos János magyar állampolgárral találkozott, aki épp a környéken tartózkodott.

Mikor Király Károly a megyei pártbizottságtól visszatért a vállalathoz, Kovács Ibolya mérnök és Sata Ilona adminisztrátor (amúgy szerelmi kapcsolatai) előtt megjegyezte, hogy figyelmeztették az interjú miatt és kérték, hogy írásban pontosítsa az álláspontját. Ezt ő visszautasította, mivel biztos abban, hogy ellene nem hoznak semmilyen intézkedést, mivel „a rendszernek nem érdeke újabb beszédtemát nyitni külföldön”.

1989. augusztus 17-én, több beosztottja jelenlétében, Király Károly nem megfelelő álláspontra helyezkedett Ilie Dumitru mérnökkel, az Élelmiszeripari Minisztérium szakemberével szemben, aki a munkavédelmi ellenőrzés során arra kérte a személyzetet, hogy román nyelven töltsenek ki egy szakmai kérdőívet. Király Károly erre arcátlan módon megjegyezte, hogy „a munkavédelmi kérdést akarja túlpolitizálni”, és nem vett tudomást az ellenőrzés eredményeiről.

Egy olyan problémáról beszélgetvén, amivel több szocialista állam is küszködik, egy megbízható személy jelenlétében kijelentette: „mi is ide jutunk majd, mert egyre jobban szorul a lánca az emberek körül, de amikor elszakad, az erejük nagyobb lesz. Senkit sem kellene bántson a piros, fehér és zöld szín, miközben Szovjet Moldovában a román zászlóval vonulnak fel.”

Király Károly több ízben találkozott Sütő András íróval: értékelték egymás ellenséges akcióit és azokról az esetleges következményekről beszélgettek, melyeket a párt- és állami szervek részéről válhatnak ki ezek.

Ugyanakkor intenzíven foglalkozott azon eszközök felderítésével, melyek segítségével az állam ellenőrzi az ő ellenséges tevékenységének a tartalmát: sikerült beazonosítania a lakásán a nyomozati eszközök néhány elemét.

Továbbra is fenntartja kapcsolatait a Kossuth Rádióval. E tekintetben jelentős a magyar televízió Panoráma című, 1989. szeptember 18-i műsora.

Az utóbbi időben felvett románellenes álláspontjáért több olyan személy is üdvözölte és bátorította, akik nacionalista-irredenta felfogásukról és érdeklődésükéről ismertek.

Az ügy operatív helyzetének ismeretében és a kiadott rendeletek értelmében a következő szakaszban a Király Károlyt célzó akciókat a biztonsági szervek az itt felsorolt célkitűzések megvalósítására irányítják:

I. Király Károly magatartásának és elfoglaltságainak, valamint ellenséges jellegű kapcsolatainak (Marosvásárhelyen és a szomszédos megyékben) részletes megismerése a továbbiakban is.

II. A bel- és külföldi intézkedések folytatása Király Károlynak az ellenséges kapcsolataitól való elbátortalanítása, kompromittálása és izolálása érdekében, hogy megsemmisítsük az ellenséges tevékenységekre buzdító tényezőket.

III. Rávenni Királyt – megfélemlítés és pszichikai nyomásgyakorlás útján –, hogy a jövőben hagyjon fel az ellenséges és nacionalista tevékenységekkel.

IV. A Király Károly-féle akciók hatásának a megállapítása a magyar etnikumúak sorában, és minden olyan tett szigorú megelőzése, melyeket az ő befolyása alatt az állambiztonság ellen követnének el ellenséges, nacionalista-irredenta elemek, főképpen ún. csúcsértelmiségiek.

Ezen célkitűzések megvalósításához a következő intézkedéseket hozzuk:

I. 1. A „T” Különleges Egységgel való közreműködés során különleges, komplex nyomozati eszközöket helyezünk el újból a lakásán, olyan módszereket alkalmazva, melyek semmi szín alatt nem engedik azok leleplezését.

Határidő: 1989. október 30.

Felelős: 0610. sz. katonai egység, „T” Különleges Egység és a Securitate Maros megyei vezetője

I. 2. Konkrét feladatokkal ellátva és eltérő kiképzéssel, a következő forrásokat alkalmazzuk a célszemély munkahelyén és lakásán:

a) „Lili” informátort arra képezzük ki, hogy megállapítsa Király Károly vállalatán belüli politikai magatartását, a viselkedését, a közeljövőben ellene meghozandó esetleges intézkedésekre adott reakcióit. Ugyanakkor szem előtt tartja a célszemély kapcsolatainak alakulását a következő beosztottjaival: Kovács Ibolya mérnök, Biró Béla mérnök, valamint Tóth Béla közigazdász.

Határidő: 1989. szeptember 30.

Felelős: I/B Ügyosztály (Maros megye) vezetője

b) „Nistor” és „Mureșan” forrásokat újraképezzük a következő feladatok ellátására: Király Károly helységen kívüli kiszállásainak, gyanús kapcsolatfelvételeinek a jelzése; milyen úton közvetít és fogad külföldieknek vagy -től üzeneteket; illetve más, a munkahelyén és lakásán végzett operatív érdekltségű tevékenység jelzése.

Határidő: 1989. szeptember 30.

Felelős: I/B Ügyosztály (Maros megye) vezetője

c) A Maros megyei Securitate kötelékébe tartozó „Marian” forrás feladata lesz megismerni Király Károly és bizalmasa, a nyárádretemei Lokodi Ernő beszélgetéseinek tartalmát és a célszemély magatartását.

Határidő: 1989. szeptember 30.

Felelős: I/B Ügyosztály (Maros megye) vezetője

d) „Stelian” ügynök beépítése Király Károlynál, valamint a Kolozs megyei Securitate kötelékébe tartozó „Rus Peter” forrás beszivárogtatása az akcióba – operatív kombinációk révén – azzal a céllal, hogy megismerjük a célszemély és a kolozsvári Kányádi Sándor elkövetkező beszélgetéseinek tartalmát. (Mivel ismert e két személy szándéka a találkozásra és eszmecsereére.)

Határidő: 1989. október 15.

Felelős: a 01610. sz. katonai egység és a Securitate Kolozs megyei vezetője

I. 3. Olyan operatív pillanatokban, amelyekben részt vesznek a felsorolt források, a követés módszerét alkalmazzuk, kombinációk révén pedig az ügy során alkalmazott nyomozati eszközök hatékony kihasználására és értékesítésére törekedünk.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője

II. 1. Maros, Kolozs, Hargita és Kovászna megyei értelmiségiek és dolgozók kiválogatása nyílt állásfoglalásra Király Károly akcióival szemben: tiltakozó leveleket írnak a bukaresti magyar nagykövetségnek, a magyar televízióknak, a *Népszabadság* napilap szerkesztőségének és más magyarországi kiadványoknak.

Határidő: 1989. október 15.

Felelős: 01610, 0544/225. sz. katonai egység, „D” Független Ügyosztály, valamint az illető megyék Securitate-vezetői

II. 2. Király Károly és a vállalatnál dolgozó Kovács Ibolya mérnöknő erkölcstelen kapcsolatáról való adatok felhasználása, a hölgy férjének értesítése a szerelmi viszonyról, valamint befolyásolása, hogy feltárja a helyzetet a célszemély felesége előtt.

Egy operatív kombináció keretében nyilvánosságra hozzuk kettejük erkölcstelen viszonyát, amikor szó lesz Király Károlynak a vállalati személyzettel való kapcsolatáról.

Határidő: 1989. október 10.

Felelős: I/B Ügyosztály (Maros megye) vezetője

II. 3. Volt vállalati alkalmazottak – akiket az idők során érintett Király Károly helytelen viselkedése – bevonása az ő helytelen erkölcsökébe, az általa elkövetett visszaélések és törvénytelenések leleplezésébe. Ekképpen a vásárhelyi Török János és Sikó Ferenc levelet intéz a Szabad Európa Rádió magyar szerkesztőségéhez és a budapesti *Népszabadság* újsághoz, bemutatva néhány olyan esetet és személyt a honfitársaik közül, akik ellen Király Károly törvénytelen intézkedéseket hozott, ugyanakkor pontos felvilágosítást adva az elbeszéltek ellenőrzésének lehetőségeiről.

Határidő: 1989. október 15.

Felelősök: a 01610, 0544/225. sz. katonai egységek és a Securitate Maros megyei vezetője

II. 4. Néhány forrás és bizalmi személy kiválasztása, kiképzése és külföldre való kiküldése, hogy ott a valóságnak megfelelően mutassák be a Király Károly által adott interjúban érintett problémákat, s hogy a célszemélyt gőgös, megbízhatatlan, tapintatlan személynek mutassák be, aki rossz irányba befolyásolhatja honfitársai helyzetét.

Határidő: 1989. október 30.

Felelősök: a 01610, 0544/225. sz. katonai egységek és a lehetőséggel rendelkező megyei belügyi szervek.

II. 5. Néhány felelős tényező támogatásával marosvásárhelyi és más helységi dolgozókat befolyásolunk, hogy levélben forduljanak a megyei pártbizottsághoz, az illetékes minisztériumhoz, amelynek alárendeltje a Király Károly vezette vállalat és Románia SzK főügyészéhez: így kérjük a célszemély hivatalból való eltávolítását és párt-, illetve állami vonalon való felelősségre vonását.

Határidő: 1989. október 10.

Felelősök: a 0610. sz. katonai egység és a Securitate Maros megyei vezetője.

II. 6. A kompetens szerveken keresztül fokozzuk az ellenőrzéseket a vállalatnál, közelről figyelve Király Károly tevékenységét, melyet többek között a 23/1971-es sz. törvény betartásának vonalán kifejt. A megállapított hiányosságok függvényében a felettese, Ovidiu Natea mérnök fogja figyelmeztetni, azokért a szakmán kívüli elfoglaltságokért is, melyek nem tartoznak a munkakörébe.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője.

II. 7. Előterjesztjük az Útlelél-ügyosztálynál azt a javaslatot, hogy nevezett Király Attila, Király István és Király Ibolya – a célszemély Magyarországra áttelepült tesvérei – részére ne engedélyezzék a hazánkba való beutazást 3 éven keresztül, mivel gyanítható, hogy Király Károly üzeneteit juttatnák ki külföldre.

Határidő: 1989. szeptember 30.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője.

II. 8. Legfontosabb kapcsolatait (nevezetesen Lokodi Ernőt, Gidófalvi Józsefet, Tóth Bélát, Péter Károlyt és Ercsei Árpádot) összetett ellenőrzésnek vetjük alá, s ha valamilyen közjogi kihágás elkövetését állapítjuk meg náluk, úgy adminisztratív intézkedéseket hozunk ellenük vagy a milícia vonalán lépünk fel.

Felelős: a Securitate Maros megyei vezetője.

III. 1. Meg kell állapítani annak a lehetőségét, hogy a célszemély sepsiszentgyörgyi lányát bevonjuk az apja befolyásolásába és elbátortalanításába. (A célszemély veje a Nemzetvédelmi Minisztériumhoz tartozó aktív tiszt.) Az illető hölgynek azt kellene sugalmazni, hogy kérje az apját, hagyjon fel az akcióival, mivel ezek kedvezőtlen helyzetbe hozzák őt a családban és a társadalomban, a férjét pedig lejáratják a munkatársai előtt.

Határidő: 1989. október 10.

Felelősök: 0610. sz. katonai egység és a Securitate Kovászna megyei vezetője.

III. 2. Több olyan levél kiküldése Király Károly címére – volt munkatársak, ismerősök, valamint marosvásárhelyi és Kovászna megyei befolyásos kapcsolatok részéről –, melyekben kifogást emelnek a cselekedetei ellen, kérve, hogy a továbbiakban ne tegyen lépéseket a honfitársai nevében.

Határidő: 1989. október 10.

Felelősök: a 0610. sz. katonai egység, valamint a Securitate Maros és Kovászna megyei vezetői.

IV. 1. Az ellenőrző intézkedések fokozása minden olyan, az érintett megyei Securitaték általános nyilvántartásában szereplő elemmel szemben, akiről tudva levő, hogy egyetértenek Király Károly ellenséges akcióival. Különös figyelmet kell szentelni azoknak, akik a sajtó, a művészetek, művelődés, felekezetek területén dolgoznak, illetve akik a célszemély alárendeltségébe tartoznak. Sütő András, Kányádi Sándor, Tőkés László, Tőkés István és Cseke Éva²³ esetében – akik hasonló érdeklődésűek és Király Károly szimpatizánsai – a résztvevő központi különleges egységekkel közösen újraelemezzük a jelenlegi adatokat és információkat, és megfelelő intézkedéseket hozunk Király Károlynak a tőlük való elszigetelése érdekében, illetve hogy megakadályozzuk az akcióihoz való nyílt csatlakozásukat.

Felelősök: a 0610. és 0110. katonai egységek, valamint a Securitate Maros és Kolozs megyei szervei.

IV. 2. Az információszerzés megerősítése azon külföldi állampolgárok közelében – beleértve az újságírókat és diplomatákat –, akiknek vélhetőleg szándékukban áll Király Károlyt és a kapcsolatait felkeresni. Megelőzzük a célszemélynek a Securitate ellenőrzésén kívüli találkozását az említett kategóriába tartozó személyekkel.

Felelősök: a 0610., 0110., 0544. sz. katonai egységek, valamint a problémában érintett megyei szervek.

IV. 3. „Mureșan”, „Naste”, „Vasies” és „Valer” forrásokat – a Király Károly vezette vállalat alkalmazottait – arra képezzük ki, hogy megállapítsák Bíró Sándor mérnök, Tóth Béla közgazdász, Kovács Gyula mérnök, Péter Károly művezető stb. viselkedését, politikai magatartását és ellenséges megnyilvánulását, mivel a felsoroltak a célszemély beosztottjai és hasonló megnyilvánulásai miatt figyeljük őket.

Határidő: 1989. szeptember 30.

Felelős: az I/B Ügyosztály (Maros megye) vezetője.

IV. 4. Javaslat előterjesztése az RKP Maros megyei Bizottságának első titkáránál, miszerint hívják be és utolsó alkalommal figyelmeztessék Király

---

23 Cs. Gyimesi Éva, a Babeș-Bolyai Egyetem magyar szakos adjunktusa.

Károlyt, azzal a pontosítással, hogy alapszabály szerinti intézkedéseket hoznak ellene pártvonalon és leváltják jelenlegi hivatalából.

Felelős: a Maros megyei Securitate vezetője

IV. 5. A „nacionalista-irredenta” problémában érintett megyék Securitatéinak tájékoztatása Király Károly legújabb ellenséges akcióiról, elrendelve, hogy fokozzák a felderítő tevékenységet az általános nyilvántartásban szereplő elemek sorában keltett reakciók megismerése érdekében, hogy azonnal és változatos, hatékony intézkedésekkel lépjenek közbe a célszeméllyel szolidarizáló vagy tetteit kedvezően megítélő elemek semlegesítésében.

Abban az esetben, ha elrendelik Király Károlynak a Securitate szervei általi kivizsgálását, jóváhagyásra előterjesztenek egy tervezetet a végrehajtás módosításáról és a tisztázandó kérdésekről.

Az ügyben megszerzett információkat és a meghozott intézkedéseket kérjük jelenteni az Állambiztonsági Főigazgatóság vezetőségének.

Az Igazgatóság vezetője
Gheorghe Rațiu ezredes

ACNSAS, fond Documentar, dos. 13.409, vol. 38. 10–19. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

86.

**„Moldovan” ügynök jelentése a magyar nagykövet
marosvásárhelyi látogatásáról és Dékány András nyilatkozatairól**

Marosvásárhely, 1987. december

1987. december 9-én szerdán váratlanul és minden előzetes bejelentkezés nélkül meglátogatott Szűts Pál, a bukaresti magyar nagykövetségről. Kevéssel 13,00 óra után érkeztek, körülbelül 13,15-kor és 14,30-kor távoztak. A férfi beszélt inkább, a nő inkább mosolygott és akkor kapcsolódott be inkább a beszélgetésbe, amikor a romániai helyzetről volt szó, az életkörülményekről, negatívan értékelve az itteni helyzetet.

Szűts Pál figyelmeztetett, hogy legyen nyugodt, mert úgy sikerült idejönnie, hogy senki sem követte, a Mercedest a Ștefan cel Mare utcában hagyta, a Teleki könyvtár előtt, elsétáltak a főtérig és onnan egy kerülővel jöttek hozzám. Meglátogatták Brassót és Marosvásárhelyről mennek Kolozsvárra. Nem említették a további útvonalukat. A jövetelük célja az volt, hogy személyesen adják át az újévi csomagot, amit évente a nagykövetség küld egyes embereknek és hogy megismerkedjenek velünk. A jövetelük idején a feleségem még nem volt itthon, a lakásban éppen nagytakarítás volt. A csomagban két zenei lemez volt, egyik Brahms műveivel, a másik a *Bál a Savoyban* című opera, egy nagy album Csók István festményeivel, 4 kisebb könyv: Baroczi Sándor: *A magyar nyelv védelmében*, Bartók Béla: *A népzeneről*, Kemény Zsigmond: *A mohácsi vész okairól*, Pomogáts Béla: *Jelenidő az erdélyi magyar irodalomban*. A csomagban volt még egy üveg bor, egy barackpálinka, 3 db csokoládé, 1/2 kiló kávé és természetesen az újévi üdvözlés. Hasonló csomagokat korábbi években is küldött a nagykövetség postán keresztül.

A látogatás alatt inkább általános magánügyi problémákról beszélgettünk, akarták látni a lakást, édesapám munkaszobáját és hosszasan beszélgettünk a budapesti és bukaresti közös ismerőseinkről. Időközben megjött a feleségem és megajándékoztuk a Szűts családot egy dedikált könyvvel és néhány apróbb korondi kerámiatárggyal.

A másfél órás beszélgetésünk érdekesebb momentumait az alábbiakban közlöm:

Elmondták, hogy szándékosan látogattak el Brassóba, hogy megnézzék, milyen a helyzet a novemberi események²⁴ után, lássák a kirakatokat, hogy mennyire javult az ellátás? Többször is kérdeztek, hogy mit tudok Brassóról? Azt válaszoltam, hogy csak annyit tudok, amit a nyugati rádióadásokban közvetítettek, mert addig nem találkoztam brassóiakkal, akik tanúi voltak az eseményeknek, tehát megbízható adatokat nem ismerek. Érdeklődött, hogy a tüntetésnek magyar nacionalista jellege volt-e? Hogy a résztvevők között sok volt-e a magyar? Sok volt-e a magyar

24 Utalás a brassói munkástüntetésekre (1987. november 15.).

a letartóztatottak és a milícia által bántalmazottak között? A hatóságoknak vajon nem az a céljuk, hogy ezeknek az eseményeknek magyar vagy német nacionalista jelleget tulajdonítsanak, hogyha már bírósági ügyei is vannak az esetnek? Mindezekre különösebben nem tudtam válaszolni.

Később elmondták, hogy nagyon érdekelné őket, hogy milyen események történnek Erdélyben, tartóztatnak-e le embereket, vannak-e verések, mi a magyarokhoz való hozzáállása a hatalomnak, bűnbakként kezelik-e a magyarokat? Igaz-e, hogy a magyarokkal brutálisabban bánnak a milicián? Megismételte, hogyha ismerek ilyen esetet, őt nagyon érdekelné. Külön aláhúzta, hogy nagyon fontos és őt nagyon érdekelné a tanügyi helyzet Erdélyben. Olyan iskolák szűnnek meg, ahol magyar diákok tanultak, osztályokat szüntettek meg, tantárgyakat, amelyeket eddig magyarul tanítottak és most már csak románul. Minden nemzeti jellegű intézményt megszüntetnek, vagy lecsökkentik a tevékenységét a hatóságok. Minden részlet érdekli, csak pontosak legyenek ezek az információk. Megemlítette a Szovjetunióban végbement változásokat, remélve, hogy a peresztrojka Erdélyben is változásokat, fontos javulást fog hozni, nagyon reménykedik a szovjet változásokban, mert ez az egyedüli remény a változásokra, hogy újra saját iskoláink és intézményeink lehessenek és egy új Román Alkotmány keretében szélesebb demokratikus jogokat kapunk. Az esetleges romániai változásokról való kijelentéseit csak átvitt értelemben tette, elkerülvén az állam vezetője nevének használatát.

Feljegyzés

Ez a feljegyzés a forrás [értsd: adatközlő] Dékány Andrással való beszélgetését összegzi, aki kulturális attasé, a kultúráért felelős titkár a magyar nagykövetségen.

Az NDK vezetője, Honecker látogatásával kapcsolatban, amely még most is tart, elmondtam, hogy milyen fontos lenne a romániai magyarságnak, hogyha a bukaresti diplomácia, a magyar nagykövetség támogatna egy találkozót Kádár János és Nicolae Ceaușescu között. Azért lenne fontos ez, mert ha a magyar-román kapcsolatok javulnának a legfelsőbb szinten, ez a romániai magyarságra is kedvező hatással lennének. Figyelmesen meghallgatott és nagy hévvel rögtön válaszolt: Ameddig nálatok (Romániában) nem változnak meg a dolgok a ti irányotokban, addig nem lehet szó Kádár-Ceaușescu találkozókról. A varsói szerződés után látszik, hogy mennyire megromlott a két ország közötti kapcsolat, hogy nem vagyunk megbékélve az itteni helyzettel és azzal, hogy nem lehet megszervezni egy magas szintű találkozót. Kádár sem egyezne bele a főnököttel való találkozásba, az előzmények miatt. De ez épp a ti érdekekben történik. Mit szólna a magyar közvélemény egy ilyen fajta béküléshez? Ennek súlyos belpolitikai következményei lennének nálunk Magyarországon. Ameddig Romániában nem változik meg gyökeresen a kisebbségekre vonatkozó politika, szó sem lehet ilyen magas szintű találkozókról. Továbbá Dékány értésünkre adta, hogy a magyar politika nem fog változni a közeljövőben, még Ceaușescu után sem. Így folytatta: Magyarország nem fogja normalizálni a Romániával való kapcsolatát, ameddig a

romániai magyarok nem fognak demokratikus körülmények között élni, ameddig nem javul a tanügyi rendszer az óvodától az egyetemig, ameddig a nemzetiségeknek nem lesz külön státusa, ameddig nem lesz a kormányban a kisebbségeknek külön részlege, és az alkotmány nem fogja biztosítani a kisebbségek jogait. A szovjet vezetők is egyetértenek ebben és önök, erdélyi intellektuelek is ebbe az irányba kellene orientálódjanak. A román állam vezetője akkor jöhetne Budapestre, mint a magyar állam vendége, ha az erdélyi magyarok emberi körülmények között fognak élni.

Utána Sütő András esetét taglaltuk, hogy mennyi kellemetlenség éri, azért, mert a magyar diplomatákkal provokatív kapcsolatokat tart fenn, főleg a budapesti kapcsolatai miatt. Ezzel kapcsolatosan, kis gondolkodás után, Dékány ezt felelte: „Sütő viselkedése példaértékű kell legyen, így kell viselkednie egy erdélyi magyar írónak.” Nem szabad engedni, hogy elszakadjunk egymástól, nem a határookra gondolok, azokat nem lehet módosítani, de a kapcsolatokat őriznünk kell. Király megkapta most a Bethlen Gábor-díjat. Mi a magyar állam részéről sok jelentős erdélyi magyar embert szeretnénk díjazni, de természetesen szükségünk van a román állam beleegyezésére is, de mindent megpróbálunk. Erdélyben észre kell veyék, hogy nálunk – Erdélyre vonatkozóan – megváltoztak a dolgok. Az utóbbi két évben több változás történt e tekintetben, mint az utóbbi 30 év alatt. A Kádár utáni vezetőség következetesebb és energikusabb lesz e tekintetben is. Köpeczi, Szűrös, Grósz és persze Pozsgay felelősek e tekintetben. Erdély kérdése nálunk egyre jobban elsőrangú problémává válik és nemcsak belpolitikai probléma, hanem egyre inkább a külpolitika elsődleges feladata lesz.

Mellékesen megemlítettem, hogy azt beszélik, hogy Molnár Gusztáv a Kriterion volt szerkesztője révén kényes dolgok jutottak el a Securitatéhoz és azzal vádolják Molnárt, hogy felelőtlenül viselkedett, másokat kellemetlen helyzetbe juttatva. Házkutatásokat végeztek miatta Kolozsváron, Sepsiszentgyörgyön és Marosvásárhelyen, például Böződi Györgynél. Molnár Gusztávról a következőket mondta: Éppen ő volt az, aki megoldotta Molnár Gusztáv Budapestre való látogatását és meg is kapta nagyon gyorsan Budapestről a választ. Molnárbán megbízhatunk, egészen megbízható ember, a mi emberünk. Hogy ez mit jelent, nem firtattam tovább.

Utána folytatta: Visszakanyarodván az előbbi témánkhöz, és pedig, hogy be kell bizonyítsátok: a magyarság egy egységes kulturális és szellemi blokkot alkot Soprontól Kolozsvárig, Budapeستől Kolozsvárig. Megkérdezte tőlem: Te például miért nem publikálsz Budapesten? Riportokat, bármilyen könyvet? Én garantálom, hogy rögtön kijusson és minden kéziratért garanciát vállalok. Kell publikálni Budapesten, kell vállalni a felelősséget, minden területen meg kell mutatnunk, hogy együtt vagyunk. Továbbá többször és határozottan kérte tőlem, hogy készítsek elő kéziratokat budapesti kiadóknak és szerkesztőségeknek. Budapestről egyre több és jobb kéziratokat várnak tőlünk, ebből a szempontból Sütő András és Kányádi Sándor modellértékű. Én azt válaszoltam, hogy romániai publicista

vagyok és itt szeretnék továbbra is publikálni. Külföldön főleg azok publikálnak, akik el akarják hagyni az országot, én pedig nem akarok elmenni. Maradni akarok és itt publikálni.

Megkért, hogy segítsen ki megbízható adatokkal a tanügy helyzetéről. Ez a kimutatás legyen megyékre osztva, hány osztály működik a megyeszékhelyen és mennyi a megyében, mennyi magyar diák tanul magyar osztályban és mennyi románban. Különösképpen az olyan esetek érdeklik, amikor a magyar gyerekek román osztályba kötelesek járni, mivel nem létesítettek magyar osztályokat a hatóságok. Azt válaszoltam, hogy ilyen adatokkal lehetetlen szolgálni. Megkért, hogy írjam össze, hogy milyen inspektorokat, iskolaigazgatókat ismerek Maros, Hargita és Kovászna megyékben, akik ismeretség alapján tudnának ilyen listát készíteni. Ezekre az adatokra szüksége lenne már január-februárra. A megyei adatok alapján felvázolható a helyzet országos szinten is. Érdeklődött, hogy van e tudomásom letartóztatásokról vagy az utcán való bántalmazásokról, házkutatásokról. Szóba hozta például, hogy milyen atrocitások történtek Petrozsényban, verések, kínzások, házkutatások, megkérvén engem, hogy szóljak valakinek, aki ismeri ezeket az adatokat, adja át nekem az anyagot és utána én eljuttatom neki. Az ilyen személyeket meg kellene találni különböző helyeken, mint például Brassó, a Zsil völgye. Megismételte, hogy ezeket az adatokat, jegyzeteket, kéziratokat eljuttatná Budapestre. Szemrehányásokat tett, hogy az erdélyi magyarok panaszkodnak, de nem tesznek semmit azért, hogy javuljon a helyzetük. Eljött az idő, hogy mi is kivegyük a részünket ebben. Én megígértem természetesen, hogy érdeklődni fogok és valamit tenni fogok a magyarság érdekében.

Végezetül megkért, hogy érdeklődjem meg Csíky Boldizsártól – marosvásárhelyi zeneszerző – hogy kitől szerezte azt az informácót, miszerint a román hatóságok nem engedték meg egy magyarországi kamarakórusnak, hogy bejöjjön az országba és a kórus egyik, kolozsvári származású tagját árulónak nevezték.

Dékány megérdeklődte és a külügyiektől azt a választ kapta, hogy az együttes nem is indult el Erdélybe, mert a kórus egyik romániai eredetű tagja nem kapta meg a vízumot a budapesti nagykövetségtől. Dékány nem tudta, ki ez a zenész, ezért kért meg, hogy érdeklődjem meg Csíkytól és utána értesítem őt.

Mivel mondtam Dékánynak, hogy több ideig maradok Bukarestben, november 4-én találkoztunk még egyszer, amikor megkérdezte, hogy gondolkodtam-e az ajánlatán, hogy adatokat gyűjtök a Zsil völgyéből. Azt feleltem, hogy tervben van és biztosan megoldódik, de el kell utaznom Brassóba és Petrozsénybe is.

Dékány elpanaszolta, hogy milyen kiábrándulást okozott Gorbacsov szónoklata az októberi forradalom [értsd: forradalmi évforduló] alkalmából. Azért emlékszem erre a tényre, mert az utóbbi négy évben, most első alkalommal engedte meg magának, hogy ilyen szovjetellenes kijelentéseket tegyen. Azt mondta, hogy Gorbacsov sem haladt előbbre mint Hruscsov. Ami a román vezetőnek a szónoklatát illeti, azt mondta, hogy a sztálinista vonulatot tükrözi.

Meglátogattam Domokos Gézát, Szász Jánost, Huszár Sándort és Horváth Andort. A látogatás nyugodt körülmények között zajlott le, mindnyájukkal zavartalanul beszélgethettem. Semmilyen érdekesnek tűnő dolgot nem beszélgettünk.

A Domokos családnak éppen most nősült meg a kisebbik fia. Az esküvőnek viharos előzményei voltak, mivel a fiú egy bukaresti román–oroszl szarmazású lányt vett el, aki csak románul beszél. A meny megígérte, hogy egy éven belül megtanulja a magyar nyelvet és a gyerekeiket is megtanítják magyarul.

A Kriterionnál a kiadóval kapcsolatosan nincs semmilyen fontos esemény. A múlt hónapokban le akarták csökkenteni a személyzetet, de nem tették.

Szász Jánosnak várják, hogy a felesége megkapja az útlevelet, hogy utazhassanak a Német Demokratikus Köztársaságba, hogy látogassák meg az édesanyját. – Huszár Sándornál a megszokott légkör uralkodik, nem mondott le azon tervéről, hogy Erdélybe költözik, Sepsiszentgyörgyre. Részletes naplót ír és hónapról hónapra elküldi Hodicskával²⁵, a nagykövetség tanácsosával Budapestre. – Horváth Andor a „Megéneklünk, Románia” szerkesztőségében²⁶ dolgozik, semmilyen változás nincs az ő helyzetében.

Aláhúzom, hogy egyikükkel sem tárgyaltunk konkrét, politikai jellegű dolgokat, csak magánügyi, családi témákat.

„Moldovan”

ACNSAS, fond Documentar, dos. 11.224, vol. 23. 23–27. f. Gépelt román nyelvű irat magyar fordítása.

---

25 Hodicska Tibor

26 1986–89 között a korábbi *Művelődés* c. havi folyóirat – *Műhely* rovatcímmel – a *Cîntarea României* (*Megéneklünk, Románia*) folyóirat egynegyedét kitevő 16 oldalra zsugorodott.